

कृषि जर्नल

जल, जमीन र जंगल हामी सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

Agriculture Journal

मासिक

कृषि जर्नल २०८२ मंसीर (krishijournal-2025, (November-December)

किसान अधिकारको लागि रूपान्तरण

जरुरी : राष्ट्रिय किसान सञ्जाल

“कृषिमा संघीय संरचनाबारे नीतिगत पैरवी”

FAO commemorates International Mountain Day 2025

यस अङ्कमा

१. किसानको हकहित अधिकारको लागि रूपान्तरण हुन जरुरी :
राष्ट्रिय किसान सञ्जाल । ३
२. विश्व खाद्य दिवस र अन्तर्राष्ट्रिय ग्रामीण महिला दिवस
सँगसँगै मनाए । ८
३. मौसम परिवर्तन र नेपालको कृषि प्रणालीमा यसको
प्रभाव: वैज्ञानिक विश्लेषण र नीतिगत उपायहरू ९
४. कफीको विकास गर्ने हो भने राजनीतिकरण नगर्नु :
घिमिरे । १२
५. लसुनको विश्वयात्रा : दासहरूको खानेकुरा र प्राचीन
औषधिदेखि आधुनिक परिकार । १५
६. गण्डकीले गाँजाखेती गर्न दिने प्रक्रिया बढायो १७
७. संघीयता भएन भने देश रहँदैन : कृषि मन्त्री :
मधुसुदन पौडेल । १९
८. कृषि मन्त्री परियारलाई बुझाए बुझाएर ज्ञापनपत्र २१
९. किसान महासंघ, भूमिअधिकार तथा श्रमिक संघको आवाहन २३
१०. खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागले गन्यो खाद्य । २४
11. Healthy soils at the heart of more resilient and greener
cities: FAO marks World Soil Day 2025 in Rome 27
11. IFAD and Japan's MAFF connect sesame produc-
ers in Bangladesh with Japanese company Euglena 28
12. India and IFAD building rural livelihoods and food
security 30
13. Asian Farmers Association Completed own Wrap-
Up Final Workshop Program 31
14. FAO commemorates International Mountain Day
2025 by spotlighting glacier preservation 33
15. New Regional Hub launched to Himalaya 36

व्यक्तिगत मूल्य रु.१००/-
संस्थागत मूल्य रु.२००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि

सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल

प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, सह-सम्पादक : वैरागी जेठा, बजार व्यवस्थापक : रमेश श्रेष्ठ

मुख्य कार्यालय : बागवजार २८, टोखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका

फोन : ०१४२८८७४३, मोबाईल नं. ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं

website : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com

विश्व माटो दिवस २०२५ को महत्व फोहोरलाई मोहर बनाउने अवसर

सम्पादकीय

माटो मानव जातिको जीवनयापन गर्ने आधारमात्र होइन जन्मदिने जननी पनि हो । पृथ्वीमा भएको सबै प्राणीहरूको संरक्षक माटो नै हो । माटो विना कुनै पनि जीवजन्तु रहन सक्दैन । माटोको महिमा हामी मानवजातिले जतिनै गुनगान गाएपनि पूरा हुँदैन ।

यतिबेला माटोको संरक्षण गर्ने विषय अहम विषय बन्न थालेको छ । प्राकृतिक रुपमा रहेको उर्वर माटोलाई कसरी जीवित बनाउने भन्ने प्रश्न उठेको छ । त्यो एउटै मात्र कारण मानवले जहाँजहाँ दोहन गरेको छ माटो मृत बनाएको कारण भएको छ ।

आज माटोलाई जीवित बनाउने जिम्मेवारी मानवमाथि आएको छ । औद्योगिक क्रान्तिको नाममा माटोको दोहन हुँदा माटोको उर्वरशक्तिमा न्हास मात्र आएको छैन । मानव जातिले गरेको सदियौं देखिको खेतीपाती प्रणालीमा समेत चुनौती थपिदिएको छ । हिजो गोबर मल, वनजंगलको स्याउलाहरू प्रयोग गरिन्थ्यो । आज पैसा कमाउने उद्देश्यले प्रकृतिलाई चुनौतीदिन रासायनिक मल र विषादीको प्रयोग जल, जमीन, आकाशमा रहने जीवनहरूलाई तहसनहस बनाएको छ । चाहे युद्धको नाममा होस् चाहे खेतीवाली बढाउने नाममा, यसले समस्त प्रकृतिक जीवनप्रणालीमा चुनौती दिएको छ । विनाश निम्त्याएको छ । मानव बेगरको विनाश कल्पना समेत हुँदैन भनेर सोच्ने बेला आएको छ ।

यिनै सन्दर्भमा नेपालमा पनि माटोको स्वस्थ राख्नु पर्छ भनेर माटो दिवस मनाएको छ । माटो सुधार गर्न चिन्ता र चाँसो व्यक्त गरेको छ । तिनै छलफलमा उठेका विषयहरू प्रविधिक विषय भएकाले तल जस्ताको तस्तै राखिएको छ ।

डिसेम्बर ५, “स्वस्थ माटो, स्वस्थ गाउँघर” भन्ने मूल नाराकासाथ कृषि विभाग, राष्ट्रिय माटो विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र (नार्क) संयुक्त राष्ट्र संघ कृषि संगठन, नेपाली माटो विज्ञान समाज र आइडिई नेपालको संयुक्त आयोजनामा विश्व माटो दिवस २०२५ विभिन्न कार्यक्रम गरि मनाएको छ ।

माटो दिवस कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि कृषि, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका माननीय मन्त्री मदन परियारको प्रमुख आतिथ्यमा मनाएको थियो ।

विश्व माटो दिवस मनाई रहँदा माटोको महत्व बढ्दै गरेको कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि समेत रहेका मदन परियारले माटोको बताएका थिए । माटो नै जीवनको आधार भएकोले माटोको माया गर्नु पर्ने बेला आएको छ ।

माटो दिवसको अवसरमा विभिन्न मल बनाउन कम्पनी, माटो विज्ञ, र कृषिसँग सरोकार राखेहरूको उल्लेख्य सहभागी रहेका थिए । उक्त कार्यक्रममा माटोको महिमा बढ्दै गएको बताएका थिए ।

माटो सम्बन्धी विषयविज्ञहरूको प्यानल छलफल समेत भएका थिए । छलफलमा एकीकृत पोषकतत्वको विकास गर्दै लानुपर्ने र कम्पोष्ट मल बनाउनु पर्नेमा जोडदिएका थिए । प्राविधिक क्षमता, डिजिटल म्याप, माटो स्वस्थमा सुधार गर्नु पर्ने जोड दिएका थिए ।

भक्तपुर नगरपालिकाले आफ्नो पालिकामा जम्मा भएको फोहोरलाई मल बनाउँदै आएको र उनीहरूले प्रयोग गरिएको प्रविधि त्यति गाढो नभएको पनि, नगन्हाउने मल उत्पादन गर्ने सकिने, दैनिक २ सय टन फोहोर काठमाडौं, १ सय टन ललितपुरको फोहोरलाई मल बनाउन सके मलको समस्या नहुने विज्ञहरूले छलफलमा राखेका थिए । मल बनाउन ईएमई भोल व्याक्टोरिया प्रयोग गरिन्छ । प्रयोग गरेको ४८ घण्टा भित्रै कम्पोष्ट मल बन्छ । ६५ प्रतिशत मोइस्चर हुनु पर्छ । ७२ घण्टा भित्र अर्गानिक फर्टिलाइजर बनाउन सकिने । कम्पोष्ट मलको प्रयोगमा वोनमिल तयारी, टप ड्रेसिङ माटो गोडमेल, माटो खोकुलो बनाउन भोल मल प्रयोग गर्ने । टाउन वेष्ट कम्पोट बनाउने , ५० प्रतिशत ल्याण्डफिल्डको समसमाधान हुने छलफलमा उठेका थिए ।

डिस्पोज गर्ने नसकेको मलले कृषि उत्पादन कम हुने पनि छलफलमा उठे । ५ देखि ५० प्रतिशत नाइट्रोजन भनेपनि अब्जर्व गर्ने ह्यूमिडिटी कमी भयो भने उत्पादनमा असर पुऱ्याउँछ ।

४० वर्षको अध्ययनमा टोकोडाई भन्ने भोल मल कृषिको लागि प्रयोग भएको थियो । अहिले भक्तपुरको १ टुक्रो फोहोर पनि बन्चरे डाँडामा जाँदैन । कुहिने र नकिहिने छुट्याउने हो । आर्मी ब्यारेकको समेत प्रयोगमा ल्याएको छ । न्युट्रिन्ट बचाईराख्न रातोमाटो

चाहिन्छ भन्ने छैन । युरिया छर्दा उडेर जान्छ ।

टाउन म्यानरमा ८५ प्रतिशत पानी हुन्छ । फुड वेष्ट म्यानर मिनरल हुन्छ । कच्चा पदार्थ हामीले बनाउने होइन, भक्तपुर नगरपालिकाले हो । आजको दिनमा पनि प्रतिकेजी १० रुपैयाँमा बिक्री गरिन्छ । काठमाडौं उपत्यकाबाट फोहोरबाट २० लाख केजी मल बनाउन सक्ने क्षमता राख्छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा २ प्रतिशत मोइस्चर हुनु हुँदैन भन्ने छ । ६/७ प्रतिशत मोइस्चर ठिकै होला तर नेपाल सरकारले मलको प्रकार हेरेर २५ प्रतिशत राखेको छ ।

प्राविधिक कच्चा पदार्थमा निश्चित सुक्ष्म पदार्थहरू हुन्छन् । सरकारले तोकिएको मापदण्डभित्र गर्न पनि पाइयो तर स्तरियता हुनुपर्ने ।

औषधी बनाउने फ्याक्ट्री हो । मल बनाउने पनि फ्याक्ट्री हो । त्यसमा आर्थिक जोडिएको हुन्छ । मल बनाउने हो भने स्तरियता हुनै पर्छ ।

माइक्रो न्यूट्रियन्ट कुरा गर्दा भुक्नुपर्ने चलन पनि छ । कुनै जमानामा नेपाल देशमै किसान मल भन्ने आयो । एकजना व्यक्तिको छाला जुत्ता कारखानाबाट जुत्ताको त्यो फोहोर ल्याएर मल बनाउने रहेछ । उनले बनाएको मलमा ९० प्रतिशत नाइट्रोजन छ भनेर भन्यो । हामी पढेको ७ प्रतिशत पनि मोइस्चर हुनु हुँदैन । १.५ प्रतिशत गर्न सक्नु भयो भने मिराकल मल हुन्छ ।

कम्पोष्ट मलमा नाइट्रोजनको यो हालत छ भने फोस्फरस र युरियाको भन् के होला ! कृषि विकास कम्पनीले आयत गरेको रासायनिक मल किने वापत त्यो मल पनि प्रयोग गर्नु भनेर दिएको थियो । उक्त मल प्रयोग गर्दा हातभरि खतिरा आयो र रासायनिक मल त लिने, अर्गानिक मल लिने कि नलिने भन्ने रह्यो । म्यानुरबाट मल बनाउने पनि त्यति सजिलो विषय होइन । किसानलाई ठगी गर्न लागि रहेको जस्तो हुन्छ । अर्गानिक म्यानरमा ६ प्रतिशत नाइट्रोजन हुन्छ ।

बाँकी .पृष्ठ ११.....

कृषिमा संघीय संरचनाबारे नीतिगत पैरवी

धनबहादुर मगर

काठमाडौं मंसिर ३ गते राष्ट्रिय किसान सञ्जालको आयोजनामा “कृषिमा संघीय संरचनाबारे नीतिगत पैरवी” कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ।

उक्त नीतिगत पैरवी कार्यक्रममा अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का अध्यक्ष, संविधान सभा सदस्य, राष्ट्रिय किसान आयोगका पूर्व अध्यक्ष चित्रबहादुर श्रेष्ठले संघीयता चाहिँदैन भन्ने कुरा निरञ्कुशताको संकेत हो। यो प्राण रहुञ्जेल संघीयतालाई कमजोर बन्न दिदैनौं। देशमा संघीय संरचनालाई कमजोर बनाउने नीति देशको हितमा छैन। कर्मचारीलाई मात्र दोष दिनु हुँदैन। यथास्थितिवादी संघीयता नचाहनेहरू लागि संघीयतालाई कमजोर बनाउन लागि परेको छ। ‘वाडे वाडे जायते’ अहिले देशको संघीय संरचनाको बारेमा व्यापक भ्रम छरिरहेका छन्। हाम्रो पुस्ताले साँच्चिकै किसानको हकहित र रुपान्तरण नीतिमा जोडिनु पर्छ। यो पुस्ता महान् छ। सारमा कुनै पनि तागतले हल्लाउन सक्दैन। किसानहरू विद्रोह गर्ने हिम्मत बोकेर अगाडि बढ्नु पर्छ। हिजो गन्थौं, आज पनि अगाडि बढौं भनेर जनतालाई संगठित बनाउँदै जानु पर्छ। संघीयता चाहिँदैन भन्ने कुरा निरञ्कुश संकेत हो। यो प्राण रहुञ्जेल संघीयता प्रति प्रतिबद्धता जाहेर गर्दछौं।

अखिल नेपाल किसान महासंघका इन्चार्ज संविधान सभासदस्य बलराम बाँस्कोटाले कार्यक्रममा कहिलेकाहीं म भावुक पनि हुन्छु। कार्यक्रमको लागि सहयोग लिने कि नलिने भन्ने विषयमा धेरै प्रश्नहरू उठ्ने गरेका छन्। सरकारबाट वर्षेनी संयुक्त राष्ट्र संघलाई पठाउने लेभि नेपालले पनि पठाउने भएकाले सदस्य राष्ट्र भएको नाताले

संघीयता चाहिँदैन भन्ने निरञ्कुशताको संकेत हो : चित्रबहादुर श्रेष्ठ

यसलाई किसानको हितमा प्रयोग गर्न उपयुक्त हुने ठानेकोले किसानका लागि आउने सहयोग लिन कुनै अप्ठेरो नपर्ने बताए। फेरि लाभिया क्याम्पासिना हाम्रो साभेदार किसान संगठन पनि हो। पैसा जनताको करबाट उठ्छ। लाभिया क्याम्पासिनामा साभेदार संगठनको रुपमा सदस्यको रुपमा सन् २००५ देखि काम गर्दै आएका छौं।

शंकाउपशंका उठिरहँदा वामपन्थी कम्युनिष्ट पार्टीले फिलिपिन्स जनयुद्ध गरिरहेको थियो। त्यस विषयमा लाभिया क्याम्पासिनाले जनयुद्ध गरिरहेको पार्टी निकट संगठन होइन भनेर क्लियर गरेको थियो। त्यसपछि नेपालमा सन् २००७ मा यो कार्यक्रम तथा बजेट आएको हो।

हामीले ठोस काम हुनेगरि खाद्य सम्प्रभुताको अवधारणा अगाडि ल्यायौं। खाद्य सम्प्रभुता रोक्नका लागि राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय धेरै विरोधी संघ(संस्थाहरू लागि पत्थो। इक्वेडोरमा फुड सोभरेन्टी कार्यक्रम भएको थियो। मेरो देश नेपालको हो। हामी खाद्य सम्प्रभुता कार्यक्रम गर्न सक्छौं, भनेर भनेका थियौं। खाद्य सम्प्रभुता ऐन पारित गराउन तत्कालीन माओवादी सभासद पूर्णकुमारी सुवेदी, ओन्सरी घर्तीले यस कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु भएको थियो। कृषि कानून अगाडि आएको छ। तर पारित गर्न बाँकी छ।

त्यतिबेला खाद्य सम्प्रभुता ऐनलाई डाइभर्ट गर्न नवउद्धारवादीहरू लागि रहेका थिए। भावनाले मात्र समस्या समाधान हुँदैन। जेन्जी भाईबहिनीहरूले भ्रष्टाचार र

सुशासनको कुरा गर्नु भएको छ। दुईतिहाईको सरकार असफल भएपछि संविधान सभा विघटन गर्‍यो। हामीले सरकारलाई चाँडो भन्दा चाँडो चुनाव गर भनेर आग्रह गरेका छौं।

सामन्तवादी संस्कृतिबाट हामीमुक्त नभईसकेको हुनाले डब्लुटिओ कृषिबाट बाहिर आउनु पर्छ भन्ने कुरा राख्दै आएका छौं। भूमि बैंकको विषयमा धेरै पटक विरोध गरिरहेका छौं। भूमि बैंक सामाज्यवादीहरूको एजेण्डा हो।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (अप्फा)का अध्यक्ष भैरव रेग्मीले हाम्रो जस्तो सानो देशमा संघीय संरचना लागु गर्न नसक्ने विचार व्यक्त गरेका छन्। कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा २६ प्रतिशत योगदान भएपनि ३ प्रतिशत मात्र बजेट छुट्याउनाले किसानको पक्षमा काम गर्न नसकेको बताए। राजनीतिक दलहरूले घोषणा पत्र बनाइन्छ। कृषि अनुसन्धान र नीतिले किसानलाई परिवर्तन गर्न सक्दैन तबसम्म समस्याको समाधान हुन नसक्ने बताए। राष्ट्रिय सभाका सदस्य तथा अखिल नेपाल किसान महासंघका उपाध्यक्ष रामकुमार ज्ञावलीले किसानका मुद्दाबारे सरकारलाई सुझाव दिनु पर्ने बताए।

खुशीको कुरा अहिले हामीले पार्टीगत रुपमा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी बनाएका छौं। अब किसान सञ्जाललाई अझ दरिलो बनाउनु पर्छ। सरकारसँग समस्या राख्नु पर्छ। किसानको महत्वपूर्ण कुरा राख्ने ठाउँ कृषि मन्त्रालय हो। कृषि मन्त्री कृषि बुझेकाले अन्तरिम सरकार भएपनि किसानको कुरा राख्नु पर्छ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का उपाध्यक्ष, अखिल नेपाल महिला किसान संघका (क्रान्तिकारी)की संयोजक मीना तामाङले कृषिका संघीय संरचनाले किसानलाई अन्यौलमा धकेलिएको बताइन्। तीनै तहको सरकारसम्म नीति पैरवी कसरी प्रभावकारी बनाउने भन्ने हो। विषयवस्तुको वास्तविकता पनि त्यही हो। साच्चिकै गाउँ गाउँमा सिंहदरवारको पुग्ने अनुभूति गर्न पाएको छैन।

त्यही अनुसारको अनुभूत गर्न सकेनौं। म पनि किसानको मोर्चाबाटै संघर्ष गर्दै यो ठाउँमा आएको हुँ। देशलाई कृषिको माध्यमबाट समृद्धि बनाउने हो। संशोधन गर्ने कुरामा धेरै कुराहरू राख्यौं। प्रयास

गरेको छु कृषिको समस्यालाई निष्कर्षमा पुऱ्याउन सकेका छैनौं। भूमि, सहकारी, खाद्य सम्प्रभुता ऐन पारित गर्‱यौं। समस्यहरु कार्यन्वयन नहुनुको कारण जेन्जी विद्रोहको रूपमा हो। अब कृषि नीति परिमार्जन हुनुपर्छ। जेन्जी भन्दा अझ माथि उठेर परिवर्तनलाई आत्मसाथ गर्नुपर्छ। यथास्थितिमा रहेर हुँदैन भनेर यो सरकारलाई सुभाब दिनु पर्छ। किसानहरुले चाह्यो भने देश चलाउन सक्छ। यो मोर्चा सडक र सदनमा पुग्नु पर्छ। किसान सञ्जाल मार्फत भूमिका खेलेर आन्दोलन उठाउनु जरुरी छ। हामी पनि पूरानै परम्परागत रूपमा रह्यो भने कुनै पनि निकास निकाल्न सक्दैनौं।

देशमा परिवर्तन गर्न किसाननै प्रमुख शक्ति हो भनेर सन्देश दिने गरि काम गर्ने बेला आएको छ।

आँधीखोला गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधी तथा अखिल नेपाल किसान महासंघका सचिव, किसान सञ्जालका सह(संयोजक शर्मिला पौडेलले छलफलको विषय महत्वपूर्ण रहेका बताउँदै किसानहरुको समस्या के हुन् भन्ने बुझेर काम गर्नु पर्ने बताएका छन्। कार्यन्वयन पक्ष कमजोर भएको छ। कार्यन्वयनको लागि यो समिति बनाएको हो। यो सञ्जालबाट कृषि नीतिमा आवश्यक परिवर्तन गर्न सरकारलाई सुभाब र दबाव दिने हो। कृषि पढ्ने कृषि क्षेत्रको कर्मचारीहरु अत्यन्त कम छन्। जमीन उपलब्धता, कृषि अनुदान, ऋण, लगानी, महिलाको सहभागीता जरुरी छ। एकजुट भएर समस्या उठाउन नसके कार्यक्रमहरु प्रभावकारी बन्न सक्दैन। सुधारमूखी पैरवी आवश्यक छ। संघ प्रदेशले स्थानीय तहको भूमिलाई अगाडि बढाउनु पर्छ। व्यूरोक्रेसीको कारण मुलुक अगाडि बढ्न सकेनौं भन्ने मलाई लाग्दैन। हामी जो संसार बदल्ने भनेर लागेका छौं। स्वमूल्याङ्कन गर्न जरुरी छ। तपाईं हामी एक न एक नेताको भोलामा अटेको छ। मलाई कसैको भोलामा नअटे पनि कुनै फरक पर्दैन। तपाईंहरुले किसानको मुद्दालाई कार्यन्वयन गर्न सकेन भने कार्यक्रमको अर्थछैन। कृषिको लागि युवा जेन्जी पुस्ताहरु अगाडि बढ्नु पर्छ।

भेटरीनरी एशोसिएसनका पशु चिकित्सा परिषदका पूर्व अध्यक्ष तथा पूर्व सहसचिव नारायणप्रसाद घिमिरेले प्रतिनिधिमूलक संगठनात्मक संरचनाहरुको अनुभव साटासाट गर्न पाएकोमा आभार व्यक्त गरेका छन्। घिमिरेले संघीय संरचनामा

नेपालको कृषि क्षेत्रलाई भत्काएको आक्रोश व्यक्त गर्नु भएको छ। त्यसपछि नेपालको कृषि खस्केको बताउनु भयो।

कार्यक्रममा धन्यवाद व्यक्त गर्दै, सबैभन्दा पहिले किसानलाई उपेक्षितमा पारिएको बताउँदै राज्यले उपेक्षित गरेको मध्ये किसान हो। किसानलाई राज्यले पछ्याडिबाट छुटा धस्ने काम भएको बताउनु भयो।

नेपालको संविधान रगतको धाराले लेखिएको छ। कार्यन्वयन गर्दा किसानको हीतमा गरौं। चर्को कुरा गरेकाले हामी गणतन्त्र विरोधी भएका छौं। गणतन्त्र आउँदै आउँदै भन्नेहरु पनि त्यही निकायमा छन्। संविधानले के भन्दछ भन्ने यहाँहरु आफै विज्ञ हुनुहुन्छ।

गुणस्तरीय वस्तुको संविधानको अनुसूचीहरुमा केके गर्ने भनेर लेखिएको छ। गणतन्त्र आउनु अघि साविक संरचना थिए। पशु क्षेत्रीय निर्देशनालय, जिल्ला कृषि कार्यालय, पशु सेवा केन्द्र र उपकेन्द्रहरु थिए। त्यतिबेला नै पशुसेवा अन्तर्गत १ हजार सेवा केन्द्रहरु थिए। आम जनता सरकारसम्म पहुँच थिएन तर किसानको सेवा केन्द्रहरु सक्रिय थिए। कृषिलाई कमजोर बनाउन जानेर, बुझेरै कमजोर बनाएको हो। माथिकाले ध्यान पुऱ्याउन सकेन। धेरै सुधार गर्नुपर्ने अवस्था थियो। जिल्ला कृषि कार्यालयमा पशु विज्ञ, कृषि विशेषज्ञहरु थिए। कलुशित मनसाय भएकाहरुले खारेज गरेर आफ्नै खुट्टामा बन्चरो हाने।

चाहिने नचाहिने कुरामा कामको लागि बजेट पुग्ने र किसानलाई दिने बजेट नहुने। कृषि विज्ञ केन्द्र, पशुसेवा केन्द्र, एउटा विज्ञले दुइतीनवटा सेवा दिन सक्छ! सक्दैन? विज्ञ केन्द्र पुग्दा दक्ष प्राविधिक हुँदैन। दक्ष कोही पनि हुँदैन। दाँतको पनि ६ वटा डाक्टरहरु हुन्छन। कृषिमा एउटैव्यक्ति ब्रह्मज्ञानी हुन सक्दैन। सुँगुरबँगर, बाखा, गाईभैसी, भ्याकुटो, लामखुट्टे आदिको पनि विज्ञ हुनु पर्छ।

अब त भैसी थारा हुने। षड्यन्त्रमूलक संरचना भत्काइयो। पुग्न सेवा पनि बाधक बनाई दियो। मैले पशु र वर्ड फ्लुको वीचको महामारी हुँदा गाडी होस् वा पैदलै हिडेर सेवा गर्न पुग्थ्यौं। संघीय सरकारको सिंहदरवारमा भैसी विआउदैन। हिजो पृष्ठपोषण थियो जान बाध्य बनायो। आफै लागि परियो। प्रदेशमा अझै विज्ञ छैनन्। समस्या समाधान किसानसम्म हुनुपर्छ। प्रदेश माथि र तल पनि लिड्क छैन।

कार्यालयहरुमा साइन बोर्ड मात्र छन्। 'तमसुक लेख्ने काम लगाएका छन्। पशुको कार्यालय ४ तला माथि जानु पर्छ। पढेलेखेको भैसी त जान्छ होला भने व्याङ्ग्य गरे। कर्णाली प्रदेशले कृषिमा आठौं तहमा कर्मचारी लिने निर्णय गरेको छ। त्यसकारण पनि कर्णालीका दुर्गम ठाउँमा पनि भेटरीनरी डाक्टरहरु पुगेका छन्।

किसान प्रति सरकारको दायित्व छ। संरचना किसानमूखी भएन। केन्द्र र प्रदेश र स्थानीय तहमा आउनु पर्ने बाध्यता छैन। नेपालले विश्वको १८२ वटा देशसँग हस्ताक्षर गरेर आएको छ। नभई नहुने संस्थाहरु विघटन गरेका छन्। नीतिगत रूपमा गाउँमा जाने हो। किसानको मुटुको धड्कन गाउँमा पुऱ्याउनु पर्छ।

कृषि प्राविधिक उत्पादन गर्ने। पशुसेवा विभागको भेटरीनरी शाखा विस्तार गर्ने। भ्याक्सिन उत्पादन गर्ने, लगायत जनताको आवश्यकता पूरा गर्ने व्लकेडहरु छन्। नेपालको नीतिले नेपालीहरुलाई बाहिर जाने बाध्यता बनायो। जानेर वा नजानेर प्रदेश निर्देशनालय विघटन भयो। प्रदेश र स्थानीयले पनि चल्ला नै बाँड्ने हो। किसानले के सेवा पाएन। कुपोषणका कारण आफ्नै छोराछोरी निसन्तान भएको थाहा पाउँदैन। एउटा डाक्टर छैन। स्थानीय तहको पनि त्यही छ। देश विकास भएन। सास फेर्ने फूसंद छैन। पैसा कमाउने थालेपछि देशको दुर्गम ठाउँमा डाक्टर गएन। कृषिका संरचना विस्तार गरेर सेवा प्रवाह गर्न स्थानीय तह र संघले मात्र पुग्दैन। गुणस्तरहिन वस्तुहरु बजारमा छ्याफ्छ्यापी छन्। व्यवसाय धरासायी भएका छन्। मेरो बाखा काल गतिले बाहेक मर्दैन भन्ने विस्वास पलाउनु पर्छ। युवा रोक्ने भए पशुपालनमा जोडदिनु पर्छ। गरिवी निवारण घरबाट शुरु गर्नु पर्छ। जनताको स्वास्थ्य सुरक्षा गर्न मान्छेले पनि जानेको हुन्छ। भेटरीनरी जनस्वास्थ्य कार्यालय हटायो। पशुपालन बढाउन पुनः संरचना गर्न पुर्नविचार गर्नु पर्छ। विगतमा प्रत्येक विषयहरुको विद्यागत विज्ञहरु थिए। अहिले चाहेको बेला एकजना पनि जेटीए पाइदैन। विज्ञहरु पाउन ज्यादै चुनौतीपूर्ण अवस्थामा छौं। विज्ञ प्राविधिक कर्मचारी राख्ने जरुरी छ। २ तिहाई कृषि क्षेत्रलाई बजेट ३ प्रतिशत मात्र छुट्याइएको हुन्छ।

कृषिलाई छुट्याएको कुल ५५ अर्ब बजेटमा ३९ अर्ब रासायनिक मल खरिदमा जान्छ। संघीयता आएपछि कृषिमा सबैभन्दा धेरै

ठूलो चुनौतीहरू थपिएका छन् । खाद्य पोषण, दिगो कृषि विकास, युवा पलायन, जंगली जनवारको हस्तक्षेप, कृषियोग्य भूमिका विनाश, बढ्दो गैर(खाद्य उत्पादन आदि चुनौतीहरू छन् । भएको जमीन उपयोग गर्नसके भोकमरीको मारबाट बच्न सकिन्छ । संघीय सरकार क्यारेन्टाइनको व्यवस्थापन हुन सकेन । विश्व व्यापार संगठनमा सहभागी भएपछि कृषिमा कृषक उद्यमीहरूमाथि थप चुनौती थपिएको छ । प्रादेशिक कृषि विकास, स्थानीय स्तरमा कृषि प्रसार, स्थानीय रूपमा किसान सुचिकृत, विस्तारको काम तीनै तहबाट भएको देखिन्छ । प्राकृतिक प्रकोप र जोखिम हुने बलियो संयोजन गर्न जरुरी छ । संघीयता हामीले ल्याएको हो । किसानको नजिक गएर सेवा दिन सकेको छैन । पालिका स्तरमा संरचना छ तर किसानसम्म पुगेको छैन । सातै प्रदेशमा कृषि विकास रणनीति बनेको छ । स्थानीय सरकारले साना कृषि कार्यक्रमहरू गरिरहेका छन् । विपद् भएको ठाउँमा साना(साना सहयोग गरिरहेको छ । पालिकाले पूर्वाधारहरूमा सहयोग गरिरहेको छ ।

चुनौतीहरू :

संस्थागत संरचना र प्रशासनिक संरचना नीतिगत रूपमै गरेको छ । तीनै तहको सरकारमा संयोजन कार्यालय छ । कार्यालयमा कर्मचारीलाई सुरुवा रोग पनि लाग्छ । नीति र लेभल ग्याप छ । कृषि भनेपनि दक्ष प्राविधिक अहिलेसम्म आउन सकेन । प्रदेश र स्थानीय सरकारको संयोजन हुन सकेको छैन । किसानले आफूलाई चिनाउने अवसर छ ।

तथ्याङ्कहरू यथावत छैन । कार्यक्रम र बजेट डुब्लिकेशन छ । स्थानीय क्षेत्र बढेका छन् । सम्भावित मुल्य श्रृंखला, जलवायु परिवर्तन बढ्दो छ । कृषि सहकारीका भूमिका तीनै तहको सरकारले स्थानीय प्रदेश, संघ, अनुसन्धान संरक्षण अनुसन्धान परिमार्जित गर्नु पर्छ ।

डब्लुटिओ, एफएओ, विमस्टेकले समीक्ष गर्नु जरुरी छ ।

प्रदेश र संघ बीचको समन्वय कार्य कमजोर छ । प्रदेशको कार्ययोजना सञ्चालनमा छ । प्रदेशबाट स्थानीय स्तरमा प्रवर्द्धन सहयोग चाहिन्छ । एकीकृत बजेट कार्यन्वयन, टिजीटलाइजेशन र निजी, सार्वजनिक र सहकार्य सबै चाहिन्छ । संघीयतामा यो

अवसर पनि हो । हामीले बलियो ढंगले विकास गर्न सक्छौं । आर्थिक वृद्धि, नीतिगत सुधार जरुरी छ ।

वजेट तिनै तहकाले छुटाउने गरेको छ । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाले ५० प्रतिशत अनुदान छुट्याएको छ । किसानसँग लगानी गर्न ५० प्रतिशत पनि पैसा नै हुँदैन ।

सेवा प्रवाह किसानहरू अलमलमा छन् । अनुसन्धान र विस्तार कमजोर छ । सिँचाइको लागि जोडिनु पर्छ ।

२०५५ सालमा बनेको मासु ऐन कहाँ गयो । कृषि, पशुपन्छि विकास मन्त्रालय व्यवसाय प्रवर्द्धन महाशाखा प्रमुख तथा मन्त्रालयका सह(सचिव इन्जिनियर जगन्नाथ तिवारीले गर्नु पर्ने कामहरू धेरै रहेको र कर्मचारीहरूले पनि त्यही अवस्था भोगेको बताए । तिवारीले भने कृषिको तत्कालीन संरचना ज्यादै महत्वपूर्ण थियो । ओजिटी गर्ने क्षेत्रीय र जिल्ला कार्यालय कृषि पशुसेवा कार्यालयहरू थिए ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका महासचिव, राष्ट्रिय भूमि आयोगका उपाध्यक्ष तथा राष्ट्रिय किसान सञ्जालका संयोजक नहेन्द्र खड्काले कृष्णलाल अधिकारीले राणा शासकहरूको विरुद्धमा जेलमै बसेर मकैको खेती नामक उपन्यास लेखेपछि किसान संघर्ष शुरु भएको बताए । संगठनिक ढंगले २००७ सालबाट आन्दोलन बढ्यो । २००८ सालमा नेपाली काँग्रेसको संगठन गठन भएपछि किसान संगठनको रूपमा आयो । खड्काले किसान संगठनहरू आफ्नो पार्टी सरकारमा रहँदा एउटा कुरा गर्ने र नरहँदा अर्को कुरा गर्ने गरको बताए । उखु, दूध, किसानको छुट्टा-छुट्टै समस्या भएपनि एकजुट हुनु पर्ने बताए ।

उत्पादनमा किसान संगठनहरू :

राष्ट्रिय किसान सञ्जाल साभा संस्था भएकाले साभा संगठनको रूपमै कार्यक्रम गरिरहेको बताए । यही सन्देश दिन साभा संगठनको रूपमा रहेको राष्ट्रिय किसान सञ्जालले आज कार्यक्रम गरेका हो । किसान सञ्जालमा २० वटा कृषिसँग सम्बन्धित संस्थाहरूको साभा संस्था एकतावद्ध भएर अगाडि बढेको छ ।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालले नीतिगत रूपमा तेस्रो एशिया प्रशान्त एशिया प्यासिफिक कार्यक्रम गरिरहेको छ ।

नीतिगत पाटोमा अखिल नेपाल किसान महासंघ मार्फत कार्यक्रमहरू गर्ने गरेका छौं ।

यो परियोजनाको उपलब्धी के भयो भनेर फोकोस् ग्रुपबीच छलफल गर्ने छ । अडियो भिजुअल सहित, कृषि विकास मन्त्रालयका प्रतिनिधिहरूको उपस्थितिमा परियोजना रिपोर्ट तयार गरिने बताए ।

च्वउउयचत म्भअभदभच हुने । राष्ट्रिय किसान सञ्जालको नयाँ परियोजनाको डिजाइन गरेका छौं । एफएओ, आइफाइले सहयोग गरिरहेको छ । लाभिया क्याम्पेसिनाको सक्रिय सहभागीता रहेकोले अखिल नेपाल किसान महासंघलाई राम्रो सहयोग हुँदै आएको छ ।

कार्यक्रम सक्दै गर्दा संघीय संरचनाको रूपमा प्रस्तुत हुनेछ ।

भेटरीनरी, कृषि र पशु सेवामा भएका कमीकमजोरीलाई संरचनात्मक सुधार जरुरी छ ।

नारायण घिमिरे सरले पशु क्षेत्रको भएकोले पशु स्वास्थ्यकै कुरा गर्नेछु ।

यो कार्यक्रम राख्नु पर्ने किन त ? संघीयता स्वीकार गर्ने र नगर्ने दलहरू पनि छन् । संघीयतालाई कसरी अगाडि बढाउने । के(के उपलब्धीहरू भएका छन् । सहजीकरण गर्दै सिंहदरवारको कार्यक्रम किसानहरूको गोठसम्म कसरी पुऱ्याउने भन्ने मुख्य लक्ष्य राखेको छ । हिजोको संरचना महत्वपूर्ण थियो । समीक्षा गर्न आवश्यक छ ।

अक्टुबरमा सक्नु पर्ने थियो । तर विविध राजनीतिक परिवर्तनको कारण ढिलो हुन गएको हो ।

अध्यक्ष राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका नेतृ राधा निरौलाले ओखलढुंगामा बाखापालन समूह गठन गरेर काम गरेका बताउँदै यो कुरा उठाउनु पर्ने थिएन । संघीयता आउनु भन्दा पहिला गाई भैसीको कुरा गरिसकेको छ । माटोसँग घुलन भएको किसान हुनु पर्छ । उनीहरूलाई त्यति थाहा हुँदैन ।

त्यसमाथि भ्याट र प्यान अनिवार्य गरेको छ । धेरै ठाउँमा कर तिर्नुपदा किसानहरूको मनोबल खसेको छ । घर धमिरा र बारीमा बाँदर लागेको छ । आफ्नो मुटुको टुकालाई विदेशमा पठाएका छन् । जति कुरा गरेपनि आमदानी बढ्न सकेको छैन ।

दलित भूमिहिन किसान संघ नेता नन्द घटानी देशको कृषि कसरी अगाडि बढेको छ भनेर आजको कुराले बडो हतोत्साही बनाएको बताए । आत्मनिर्भर बनाउनु पर्नेमा देशलाई कृषि उन्मुख बनाउन सकिएको छैन ।

पहिलो कुरो : जुन समुदायले भोग्दै आएका

छन् । त्यस विषयमा गम्भीर भएर सोच्नु पर्छ । दलित समुदायको उपस्थिति अत्यन्त कम छ । तराईमा ३५ र पहाडमा २७ प्रतिशत दलितहरु विस्थापित छन् । उनीहरूसँग खेती गर्न १ प्रतिशत पनि दलितहरुमा जमीन छैन । पाखोबारीमा जीवन व्यतित हुँदा बाढीपहिरोमा परि १० जनामा ३ जनाको ज्यान जोखिममा पर्दै आएको छ । कृषि प्रति जीवनको मोड अन्तिम मोडमा उभिएको छ ।

दोस्रो कुरो : कृषि कर्ममा लाग्नेलाई सबैभन्दा काम नलाग्ने व्यक्ति भनेर सोच्छन् । शहरबाट गाउँमा गएको छ भने शहरमा केही नभएर गाउँमा आयो भनेर सोच्ने गर्दछन् ।

ऋणको रुपमा कतैपनि सहयोग पाइदैन । रामेछापमा गएर हलुवावेदको जुस बनाएको थियो सहयोग नपाउँदा फर्केर आयौं ।

दोलखामा आलु र किचिको खेती प्रसिद्ध छ । आलु रोप्नुभन्दा अगाडि विचौलियाले पहिल्यै कब्जा गर्दो रहेछ । उनीहरुले १० औं गुना बढी मूल्य तिरेर मूल्य निर्धारण गर्छ । अनि कसरी कृषिको विकास हुन्छ । अर्को डरलाग्दो विषय भनेको किसानलाई हतोत्साहित बनाउने रहेछ । भारतबाट ल्याउने कृषिवस्तुले नराम्रो अवस्था सिर्जना गर्दो रहेछ । यहाँ कृषि गर्न छोडेर भारतबाट ल्याएको गोलभेडा आयोस् भन्ने सोचाई होला ! कृषिलाई सम्मानित बनाउने हो भने अनुदानको कुरालाई थप व्यवस्थित गर्नु पर्छ ।

राष्ट्रिय युवा किसान सञ्जालका सह(संयोजक तथा मौरीपालक किसान संघका अध्यक्ष लक्ष्मण गुरुडले नेपालको कृषि विकास पुँजीवादी धार भन्दा पनि समाजवादी धार पकडेर अगाडि बढाउनु पर्ने उल्लेख गरेका छन् । कृषि नीति र विकास भित्र आर्थिक नीति पनि पनुपर्छ होला । संस्कृति विकास गर्नु पर्दा सबैभन्दा पहिले आर्थिक नीतिको सहयोग लिनु पर्छ होला ।

तीनै तहको सरकारको भूमिका जिक्रज्याक हुँदा कृषिलाई अगाडि लान सकेको छैन । संघ र प्रदेशका कृषि मन्त्रालयले स्विकृत गरेको राष्ट्रिय आर्थिक नीति कस्तो होला । अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र) बागमती प्रदेशका अध्यक्ष अखिल नेपाल दुग्ध किसान संघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का अध्यक्ष राप्रसाद दाहालले नेपाल सरकारको किसानलाई हेय र होचोमोचोको रुपमा हेरिएको छ । दूध किसानले अबौं रुपैयाँको भुक्तानी पाएको छैन । मन्त्रालय

वा संघले सोच्ने विषय हो । विचौलियाले गरेको कारोवारको कुरा मन्त्रालयको के सोचेको छ ? किसानले उत्पादन गर्छ कहाँ लगेर बेच्ने ?

अखिल नेपाल युवा किसान संघका अध्यक्ष तथा राष्ट्रिय युवा सञ्जालका संयोजक निर्दोष तिमिल्सिनाले आवास, भूमि नीतिहरु बनायो । धेरै खालको सुभावाहरु दियो । पेपरमा थन्कियो, महिला, सरकारको कृषि संरचनामा युवा र महिलाको प्रतिनिधित्व छैन । कृषि उत्पादनमा किसानको सहभागीता हुनुपर्छ ।

अखिल नेपाल महिला किसान महासंघका उपाध्यक्ष सीमा रिजालले सरकारले प्रस्तुत गरेको विचार महत्वपूर्ण छ । कृषि बजेट बढाउने कहाँ हो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का सचिव शिवहरि खनालले नारायण घिमिरेले प्रस्तुत गरेको कार्यपत्रले मन छोयो । तपाईं पदमा रहँदा के गर्न भयो ? काम गर्न सक्नु भयो कि काम गर्न सकेन ! भूमिको कुरा पहिलो भएर आउँछ भूमिको कारण धेरै बसाई सराईहरु हुने गरेको छ । किसानहरुले प्लाष्टिक टनेलामा खेतीपाटी गर्ने गरेको छ । उहाँहरुलाई जमीन प्राप्तीको समस्या छ । खेती गरेको जग्गा बेचेर प्लटिङ गर्न थालेपछि लगानी उठाउन नपाउँदै जमीन छोड्न र लगाएको लगानी डुब्ने निश्चित अवस्था बन्छ ।

स्थानीय तहले बजारीकरणको जिम्मा लिनेगरि गरेमा कृषि उत्पादन बढाउन सकिन्छ । मूल्यमा धेरै समस्या छ । न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकिनु पर्छ ।

कर्णाली प्रदेश नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका महिला विभाग सदस्य, महिला उद्यमी शिरा विश्वकर्माले नारायण घिमिरेले देशको ऐना नै देखाई दिनु भयो । हो कर्णाली प्रदेश सरकारले गाउँ(गाउँमा कृषि विज्ञहरु पठाएका छन् ।

महिला उद्यमीले लिएको कर्जाको व्याज कर्णाली प्रदेशको उद्योग मन्त्रालयले तिरीदिन्छ ।

किसान भित्रको महिला, महिला भित्रको पनि दलित महिला, कार्यक्रम गर्ने योजना बनाउनु पर्‍यो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ राष्ट्रिय समिति सदस्य सुरेन्द्र ओलीले सरकारले आगामी दिनमा किसानमैत्री योजना बनाउन सुभावा दिएका छन् ।

महालक्ष्मी नगरपालिकाका किसान विदुर थापाले जग्गा जमीन घटिसकेको छ । जंगली

जनवारको आतंकले जमीन बाँभै राख्ने अवस्था आएको छ । सरकारको जग्गाको उपयोग गर्ने वा बाँभो जमीन राख्ने विकल्पमा कार्यक्रमहरु ल्याउनु पर्छ ।

किसानको समस्या भनेको मिटर व्याजको कुरा पनि हो । किसानहरुले ऋण तिर्न नसक्दा समस्या आएको छ ।

किसानले कति ठाउँमा कर तिर्ने भन्ने विषय उठाएका थिए । उनले समाज कल्याण परिषद् लगायत सरकारी निकायमा कमाएको पैसा करको रुपमा तिर्दा सकिन्छ । साँच्चीकै किसानले कति अनुदान पायो ? त्यो कुरा आउनु पर्छ ।

किसानको कार्यक्रम किसानको घरदैलोमा पुग्नु पर्छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ नेता यादव पोखरेलले किसान आन्दोलनमा उठ्यो भने १० घण्टा पनि सरकार टिक्न सक्दैन । कृषिको पूरै संरचना भंग गरेर किसानलाई छुने कार्यक्रम बनाउनु पर्छ ।

अखिल नेपाल दुग्ध उत्पादक किसान संघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का नेता शिवप्रसाद शिवाकोटीले सरकारले आफ्नै कार्य क्रम कार्यन्वयन गर्न नसकेको बताए । आफैले बनाएको प्रदेशमा कृषिको बजेट छैन । संघ र प्रदेश छ भनेर किन भनिराख्नु पर्‍यो ।

पालिकालाई अधिकार सम्पन्न कसरी बनाउने ? कृषिमा ३ प्रतिशत भन्दा माथि बजेट किन छुट्याउदैन ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)की नेतृ तथा दूग्ध उत्पादक किसान शान्ता कार्कीले १२ वर्षदेखि दुग्ध तथा पशुपालन किसान भएर काम गरेको छु । यो क्षेत्र प्राविधिक क्षेत्र हो । प्राविधिक समस्या प्राविधिक रुपमा समाधान गर्नु पर्छ ।

संघीयता आउनु अघि पालिकामा पहिले कृषिको संरचनाहरु कृषि ज्ञान केन्द्र, थियो । लम्की स्किन र खोरेत अहिले निर्मूल गर्न सकेको छैन । कृषिमा अहिले पनि ६३ प्रतिशत जनता आवद्ध छन् ।

अनुदानको कुरा धेरै आए । अनुदान कहाँ कसरी पुग्छन् ? कार्यविधि कसरी बन्छन् । स्टार्ट अप उद्योग कर्जा कस्तो किसानले पाउने हो । दश वर्ष भन्दा माथिको उद्योग वा कम्पनीमा दर्ता भएका फर्मलाई नदिने रहेछ । यो व्यवस्था सबैलाई हुन्छ कि हुँदैन कृषक हिरा घिमिरेले कतिपय किसानहरुले रुँदै कुरा राखेका छन् । कृषिमा सोचे जसरी परिवर्तन भएको छैन । म कृषि फर्म चलाउँदा ऋणमा डुबेको मान्छे । पैसा र घुस खुवाउने

मेरो क्षमता छैन । २० लाख विना धितो ऋण दिने कुरा लागु हुने कि सुनाउने मात्र हो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (अप्फा)का नेतृ समीक्षा कोइरालाले आफू धेरै कार्याशाला गोष्ठीहरुमा सहभागी भएको बताइन् । समस्या कसैको पनि समाधान भएको सुनिएन । विषादीयुक्त कृषिवस्तु भारतबाट ल्याएको अवस्था छ । दिदीबहिनीहरुले समस्याको बारेमा सुनाइरहनु भएको छ । सरकारले नीतिगत रूपमा पैरवी गर्न जरुरी छ ।

राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका नेता रामप्रसाद गौतमले पहिलो कार्यपत्रलाई दोस्रो कार्यपत्रले उत्तर दिएको जस्तो देखियो । हामीले २००७ सालमा प्राप्त गरेको कृषिको संरचना पनि खोसिएको पाइयो । किसान संगठनसम्म कार्यक्रम पुऱ्याउनु पर्छ ।

पालिकाहरुमा कृषि शाखा भनेर दुईजना कर्मचारी छुट्याएको छ । अधिकांश ठाउँमा दर्ता चलानीको जिम्मा दिएको छ । कृषि प्रसारलाई बडासम्म विस्तार गर्न कार्यमा जोडिदियोस् । कृषि मुखी नीति तथा कार्यक्रम बनाओस् । विदेशमा बसेका युवाहरुले फर्केर आएपछि फेरि जेन्जीले जस्तो आन्दोलन गर्नेदिन देख्ने सक्छन् ।

स्वागत मन्तव्य :

केन्द्रीय कृषि सहकारी संघकी एशिया प्यासिफिक कार्यक्रमकी संयोजक काजल बज्रचार्यले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गरेका थिए ।

कार्यक्रम सञ्चालन अखिल नेपाल किसान महासंघका सचिव भरत फुयालले गरेका थिए ।

किसान संघर्षलाई निष्कर्ष सहित अगाडि बढाउनु पर्ने कुरामा जोड दिइयोस् ।

कर्मचारी वर्गमा आउने उतारचढाव कम गर्न समन्वयको खाँचो छ । कृषिको संरचनामा नार्क लगायत कार्यालयहरु पुनःसंरचना गर्नु पर्छ ।

दरबन्धी कमी छन्भने स्थानीय तहमा पठाउनु पर्छ ।

जिल्लामा कृषि सदरमुकाम छैन, गाउँमा छन् ।

प्राविधिकहरु गाउँ(गाउमा पुग्नु पर्छ । परियोजनाहरुको पनि पुनसंरचना हुनु पर्छ । पकेटहरु र ब्लकलाई स्थानीय तहमा सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

केन्द्रीय नीति अनुगमनमा जोड दिनुपर्छ । प्रदेशले स्थानीय संरचनालाई पुनसंरचनामा लानु पर्छ ।

आटी नेपालको दोस्रो वार्षिक साधारणसभा

काठमाडौं मंसिर २३, एशोसिएशन अफ एग्रीकल्चर टेक्नोलोजी इन्डस्ट्री (आटी) नेपालको दोस्रो वार्षिक साधारणसभा काठमाडौंमा सम्पन्न भएको छ ।

उक्त साधारणसभामा उद्योग वाणिज्य संघका प्रतिनिधिहरुले कृषि प्रविधि क्षेत्रको विकास, नवप्रवर्तन र निजी क्षेत्रको भूमिकाबारे महत्वपूर्ण छलफल गरेका थिए ।

कार्यक्रमका सभापति तथा संस्थाका अध्यक्ष खोजराज कटवालले कृषि प्रविधिको विस्तार, किसानमैत्री प्रविधिको विकास तथा उद्योग(व्यवसायमा सहज वातावरण निर्माण गर्न

संघ निरन्तर सक्रिय रहने प्रतिबद्धता व्यक्त गरेका थिए ।

कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि बागमती प्रदेशका कृषि मन्त्री मधुसूदन पौडेलले कृषि प्रविधि क्षेत्रमा सरकारको प्राथमिकता उच्च रहेको उल्लेख गर्दै आधुनिक उपकरण, मेकानाइजेशन र प्रविधिमैत्री उत्पादन प्रणालीले

नेपालको कृषि क्षेत्रलाई रूपान्तरण गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने बताए। उनले निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यलाई अझ सुदृढ बनाउँदै आवश्यक नीतिगत वातावरण प्रदान गर्ने आश्वासन पनि दिए ।

साधारणसभामा एग्रीकल्चर टेक्नोलोजी उद्योगका प्रतिनिधि, नीति विशेषज्ञ, उद्यमी तथा कृषि प्रविधिमा कार्यरत विभिन्न संघ(संस्थाका प्रतिनिधिहरुको सहभागिता रहेको थियो। कार्यक्रममा संघको वार्षिक प्रतिवेदन, आगामी वर्षको कार्ययोजना तथा नीतिगत सुझावहरु प्रस्तुत गरिएको थियो ।

मह उत्पादन बढ्दै, वार्षिक चार हजार १९२ टन

चितवन मंसिर २३, नेपाल मौरीपालक महासंघले देशभर व्यवसायिक रूपमा पालिएका मेलिफेरा मौरीको संख्या र मह उत्पादनको तथ्याङ्क सार्वजनिक गरेको छ । महासंघका अनुसार हाल दुई हजार १७५

व्यवसायिक कृषकले एक लाख १५ हजार १८३ गोला मौरी पाल्दै छन् र वार्षिक चार हजार १९२ टन मह उत्पादन भइरहेको छ। अज भरतपुरमा पत्रकार सम्मेलन गरी महासंघले सो तथ्याङ्क सार्वजनिक गरेको हो ।

महासंघका निवर्तमान अध्यक्ष शिवप्रसाद शर्मा पौडेलका अनुसार कृषि तथा पशुपक्षी मन्त्रालयमा २०८२/०६/२७ गते मन्त्रीको अध्यक्षतामा बसेको बैठकले बहुराष्ट्रिय

कम्पनीलाई कोटा स्वरूप मह आयात गर्न दिने निर्णय गरेपछि महासंघ अन्तर्गतका कृषकले आन्दोलन गर्दै आएको छ । उनले भने, “फूल विरुवाको अवस्थाअनुसार नेपालको क्षमताअनुसार ३० हजार मेट्रिकटन

मह उत्पादन गर्न सकिन्छ। तर, हाल मेलिफेरा र सेरेनाको मह जोडदा मात्र ६ हजार मेट्रिकटन उत्पादन हुन्छ । बजारीकरणमा समस्या देखिएकाले कम्तिमा आधा नेपाली मह नेपाली किसानबाट किन्नु पर्नेछ।” उनले सरकारलाई मह र मौरी उत्पादनमा उचित अनुदान र व्यवस्थापनको व्यवस्था गर्नुपर्नेमा जोड दिए । लागत बढी भएकाले नेपाली मह महँगो हुँदा, विदेशी मह सस्तो हुनु किसानका लागि चुनौतीपूर्ण रहेको बताउनुभयो । आयातित महको स्रोत र गुणस्तर पनि मापन गर्नुपर्नेमा उनले भने ।

क्षेत्रगत उत्पादनको विवरणअनुसार, चितवनमा ३१८ कृषकले २६ हजार ७५० गोला मौरीबाट एक हजार ७० टन मह बाँकी ११ पृष्ठ

विश्व खाद्य दिवस र ग्रामीण महिला दिवस सँगसँगै मनाए

४५ औं विश्व खाद्य दिवसको सन्दर्भ र १८ औं अन्तर्राष्ट्रिय ग्रामीण महिला दिवसको अवसरमा यस वर्ष १५ अक्टोबरका दिन खाद्यका लागि कृषि अभियानले नेपाल सरकार, विश्व खाद्य दिवस समितिसँगको सहकार्यमा कृषि विभाग परिसर, हरिहरभवनमा मनाएको छ। “स्वच्छ खाना र सुखद भविष्यका लागि हातेमालो” भन्ने मूल नारा सहित आयोजित उक्त कार्यक्रममा

लगभग २०० जना सहभागिहरू रहेका थिए, जसमा मन्त्रालयका सचिव, उपसचिव, सहसचिव, कृषि विभागका महानिर्देशक, उपमहानिर्देशक, अधिकृतहरू लगायत कर्मचारीहरू, मन्त्रालय मातहतमा रहेका विभिन्न सरकारी निकायका प्रमुख तथा प्रतिनिधि, स्थानिय तहका कृषि विकास अधिकृत, विभिन्न गैरसरकारी संस्था र नागरिक समूहका अध्यक्ष तथा प्रतिनिधि, खाद्यका लागि कृषि अभियानका संयोजक सहित सचिवालयका सदस्यहरू, ग्रामिण महिला किसान, कृषि सहकारी तथा किसान समूहका प्रतिनिधीहरू, कृषि उद्यमी, युवा कृषक, विद्यार्थी, प्राध्यापक, पत्रकार, तथा अन्य सरोकारवालाको उपस्थिती रहेको थियो।

कार्यक्रमको अध्यक्षता खाद्यका लागि कृषि अभियानका संयोजक उद्धव अधिकारी र प्रमुख अतिथ्यता कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा.गोविन्द प्रसाद शर्मा ज्यूले गर्नुभएको थियो।

दुईवटा सत्रमा सन्चालन गरिएको उक्त कार्यक्रमको पहिलो सत्रमा “भविष्यमुखी कृषिको मार्गाचित्र” विषयक प्रस्तुति र उक्त प्रस्तुतिमाथि छलफल भएको थियो। खाद्यका लागि कृषि अभियानका संयोजक उद्धव अधिकारीले कृषिका समसामयिक विषयवस्तु, कृषिको भविष्यको बाटो र योजनाहरू समेटी भविष्यमुखी कृषिको मार्गाचित्र प्रस्तुत

गर्नुभएको थियो। प्रस्तुतिमाथि सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघका अध्यक्ष ठाकुर भण्डारी, जलवायु अभियन्ता प्रयास अधिकारी, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सहसचिव रामकृष्ण श्रेष्ठ तथा महिला किसान नेत्री रिता बस्ताकोटीले वन, जलवायु, कृषि क्षेत्रको विकास र कृषि क्षेत्रमा महिलाको भूमिका समेटी टिप्पणीकर्ताको रूपमा आफ्ना धारणा प्रस्तुत गर्नुभएको थियो। अन्त्यमा यस सत्रको अध्यक्षता गर्नुभएका कृषि विभागका महानिर्देशक प्रकाश संजेलले प्रस्तुति र छलफलको निष्कर्ष प्रस्तुत गर्दै पहिलो सत्रको समापन गर्नुभएको थियो। त्यस्तै, दोस्रो सत्रमा “खेतीपातीमा युवा

सहभागिता” विषयक प्यानल छलफल सम्पन्न गरिएको थियो। प्यानलिस्टको रूपमा खैरहनी नगरपालिका चितवनका कृषि विकास अधिकृत गौरव न्यौपाने, महिला कृषि उद्यमी निमा यान्छेन ह्योल्मो, कृषि पत्रकार सरिता थारु र जेन जी कृषक दिपेश नेपाल गरि चारजना युवाहरू रहनु भएको थियो। उक्त छलफल सत्रमा विषय उठान गर्दै शिक्षाकर्मी टीका भट्टराईले सहजीकरण गर्नुभएको थियो।

सरकारी निकायमा रही कृषि प्राविधिकको रूपमा काम गर्दै गर्दाको अनुभव, समस्या र समस्या समाधानमा आफूले देखेका उपाय, आफू युवा रही कृषि कर्म थालनी गर्दैगर्दाको सामाजिक दृष्टिकोण र चुनौति, युवाहरूको कृषि क्षेत्रमा वितृष्णा, पर्यावरणीय कृषि अभ्यासको लामो समयको अनुभव, बजारका विविध पक्ष समेटी युवाहरूलाई कृषिमा आकर्षित गर्न सकिने योजनाहरू समेटी प्यानलिस्टहरूले आफ्नो आफ्नो धारणाहरू प्रस्तुत गर्नुभएको थियो।

प्यानल छलफल सँगै कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा.गोविन्द प्रसाद शर्मा ज्यूले छलफलका विषय र खाद्य प्रणाली रुपान्तरणमा युवाहरूको भूमिका समेट्दै मन्तव्य राख्नु भएको थियो भने, भूमि अधिकार मञ्चका अध्यक्ष ल्याम दर्जीले कार्यक्रममा उपस्थित सबैलाई धन्यवाद दिँदै कार्यक्रमको समापन गर्नु भएको थियो।

भोल मल ल्याउन सरकारको तयारी

काठमाडौं मंसिर ७, कृषि मन्त्रालयले गोडा रासायनिक मलको परिपूर्ति गर्नका लागि भोल मल आयात गर्नका लागि पनि बाटो खुलायो। कतिपय मल आयातकर्ताले त्यसका लागि मन्त्रालयमा निवेदन पनि दिए। लाखौं खर्चिएर कृषि अनुसन्धान परिषद् मार्फत बालीमा प्रयोग पनि गरे। तर मल आयात गर्नका लागि रोक तयारी गरेको छ। कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको मल हेर्ने शाखामा अहिले पनि त्यस्ता मल आयातकर्ताहरू धाएका धाएँ छन्। व्यवसायीहरूको लाखौं रुपैयाँ लिएर परिक्षण गर्ने तर आयात गर्न नदिने कारण मन्त्रालयका कुनै पनि टुगो भनेर लागेको छैन।

मल शाखाको तथ्यांकमा लुम्बिको भोल मल आयातका लागि निवेदन दिएको एक दशकभन्दा बढी भएको देखिन्छ। अनुसन्धान परिषद्ले परिक्षण गरेको पनि देखिन्छ। तर मल आउन भने रोकिएको छ। एकातिर रासायनिक मल अभाव भयो भन्ने अर्कोतिर मल आयात गरेर किसानहरूमा सहज ढंगले पुऱ्याउने खोज्नेहरूलाई रोक्ने काम कृषि मन्त्रालयले किन गरिरहेको छ। यदि रासायनिक गोडा मल मात्र आयात गर्ने सरकारी नीति हो भने भोल मलको लागि निवेदन दर्ता गरी ३ वर्षसम्म परिक्षण किन गर्ने ?

कृषि मन्त्रालयमा दर्ता भएका र कृषि अनुसन्धान परिषद्ले परिक्षण समेत गरिसकेका लुम्बिको जस्ता भोल मल किसानहरूसम्म पुऱ्याउनुको सट्टा मल आयात गर्नका लागि नै बाटो रोक्नुको औचित्यमाथि भने प्रश्न उब्जिएको छ। अहिले अवैठ रुपैयाँको खाद्यान्न आयात गरिरहनु परेको छ। किसानहरूले मल अभावका कारण जति उत्पादकत्व बृद्धि गर्नु भनेर हो त्यो सकिरहेको अवस्था छैन। यस्तो अवस्थामा आयातलाई रोक्न नेपाली किसानहरूले उत्पादन गर्ने कृषि उजको उत्पादकत्व बृद्धि गर्नु अनिवार्य छ। त्यसका लागि पनि किसानको पहुँचमा कृषि मन्त्रालयले परिक्षण गरी सफल भएका कुनै पनि रासायनिक भोल मल आयात गर्नका लागि रोकिराख्नु न्याय संगत भने हुँदैन। तसर्थ तीनवर्षसम्म नियम अनुसार परिक्षण गरिएका मल आयात गर्ने बाटो तत्काल खोल्नु आग्रह सम्बन्धित निकायले उठाएको देखिन्छ।

मौसम परिवर्तन र नेपालको कृषि प्रणालीमा यसको प्रभाव: वैज्ञानिक विश्लेषण र नीतिगत उपायहरू

सुशील नारायण साह
कृषि अधिकृत (रा.प.तृतीय,प्रा.)
राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रम
कार्यक्रम कार्यान्वयन एकाइ धादिङ

A Comprehensive Review on Climate Change and Its Impact on Nepalese Agriculture with Adaptation and Mitigation Strategies)

१. परिचय :

नेपालको अर्थतन्त्र, सामाजिक (सांस्कृतिक तानाबाना र जनजीविकाको मेरुदण्ड कृषि क्षेत्र हो। राष्ट्रिय तथ्याङ्क विभागका अनुसार, सन् २०२४ सम्म नेपालको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (GDP) को करिब २४.९% योगदान कृषि क्षेत्रबाट आएको छ, र जनसंख्याको ६५% भन्दा बढी प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा कृषिमा निर्भर छन् (यविम, २०२४)।

तर यही क्षेत्र अहिले विश्वव्यापी संकट (मानवजन्य जलवायु परिवर्तन (Anthropogenic Climate Change) (को सबैभन्दा ठूलो मारमा परेको छ) वातावरणीय तापक्रममा वृद्धि, वर्षा ढाँचाको अनिश्चितता, चरम मौसमी घटनाहरू (बाढी, पहिरो, खडेरी, असिना, तातो हावा आदि) को आवृत्ति र तीव्रता बढनुले नेपालको ग्रामीण अर्थतन्त्र, खाद्य सुरक्षा र प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापनमा दीर्घकालीन जोखिम सिर्जना गरेको छ। यस अध्ययनको उद्देश्य हो :

१. जलवायु परिवर्तनको वैज्ञानिक व्याख्या र नेपालमा यसको प्रमुख प्रमाणहरूको समीक्षा गर्नु,
२. कृषि प्रणालीका मुख्य उप(क्षेत्रहरू बाली, पशुपालन, जल/माटो स्रोत) मा यसको प्रत्यक्ष प्रभावहरूको विश्लेषण गर्नु, र
३. अनुकूलन (Adaptation) तथा न्यूनीकरण (Mitigation) सम्बन्धी प्रभावकारी नीतिगत तथा प्रविधिगत उपायहरू प्रस्तुत गर्नु।

२. जलवायु परिवर्तनको वैज्ञानिक पृष्ठभूमि र नेपालका संकेतहरू

२.१. जलवायु प्रणालीमा मानवजनित हस्तक्षेप संयुक्त राष्ट्रसंघीय जलवायु परिवर्तन

महासन्धि (UNFCCC) अनुसार, जलवायु परिवर्तन भन्नाले प्राकृतिक जलवायु चक्र बाहेक, मानवजन्य कारणबाट पृथ्वीको वातावरणमा हुने दीर्घकालीन परिवर्तनलाई जनाइन्छ। औद्योगिकीकरणपछिका दुई शताब्दीदेखि कार्बन डाइअक्साइड (CO₂), मिथेन (CH₄), र नाइट्रस अक्साइड (N₂O) जस्ता हरितगृह ग्यास (गृह)हरूको उत्सर्जनले पृथ्वीको औसत तापक्रम १.३-१.५ °C सम्म बढाइसकेको छ (IPCC AR⁶, २०२३)।

यी ग्यासहरूले सूर्यको उर्जा पृथ्वीमा रोक्ने कार्य गर्छन् (जसलाई "हरितगृह प्रभाव" (Greenhouse Effect) भनिन्छ। औद्योगिक क्रान्तिपछि ऋतुहरूको सान्द्रता २८० उऊ वाट बढेर ४२० उऊ पुगेको छ, जुन पछिल्ला ८ लाख वर्षमा उच्चतम स्तर हो (लडव्, २०२४)।

२.२. नेपालमा जलवायु परिवर्तनका विशिष्ट प्रमाणहरू

नेपाल हिमालयको दक्षिणी ढलानमा अवस्थित भएकाले यहाँको जलवायु प्रणाली अत्यन्त संवेदनशील छ।

-तापक्रम वृद्धि दर: सन् १९७५ देखि २००६ सम्म नेपालको औसत वार्षिक तापक्रम १.८°C ले बढेको प्रमाण पाइन्छ (Malla, २००८; ICIMOD, २०२०)।

-वर्षा ढाँचाको अस्थिरता: पछिल्ला दशकमा वार्षिक वर्षाको मात्रामा ठूलो परिवर्तन नभए पनि, यसको वितरण अत्यन्त असमान भएको छ (मनसुन ढिलो सुरु हुने, कम समयमा अत्यधिक वर्षा हुने, र लामो खडेरी पर्नेजस्ता अवस्थाहरू बढेका छन् (मज, २०२३)।

-हिमनदी पगलन: नेपालका ३,२५२ हिमनदीमध्ये करिब ३३% तीव्र गतिमा पग्लिँदै छन्, जसले जलाधार सन्तुलन र सिँचाइको दीर्घकालीन स्थायित्वमा जोखिम ल्याएको छ (ICIMOD, २०२३)।

यी सबै संकेतहरूले नेपालमा जलवायु परिवर्तनको प्रभाव केवल भविष्यको चेतावनी होइन, अहिलेको यथार्थ बनिस्केको देखाउँछ।

३. नेपालको भौगोलिक संवेदनशीलता र प्रणालीगत जोखिम

नेपालको भौगोलिक बनावट(तराई (१७%),

पहाड (६८%) र हिमाल (१५%)(को विविधता नै यसको जलवायु जोखिमको कारण हो। Climate Risk Index (CRI) २०२४ अनुसार, नेपाल विश्वका २० सर्वाधिक जोखिमयुक्त देशहरू मध्ये एक हो (Germanwatch, २०२४)।

-तराई क्षेत्रमा: तापक्रम वृद्धि र भूमिगत जलस्रोतको अत्यधिक दोहनका कारण सिँचाइ संकट र माटोको नमीमा कमी।

-पहाडी क्षेत्रमा: पहिरो, माटो कटान, साना सिँचाइ मुहानहरू सुक्नु।

-हिमाली क्षेत्रमा: हिमनदी पगलने दर बढ्नु, GLO (Glacial Lake Outburst Flood) को जोखिम वृद्धि।

नेपालमा विगत पाँच वर्षमा जलवायु(सम्बन्धित विपदाका कारण कृषि र प्राकृतिक स्रोत क्षेत्रमै रु. ४१५.४४ अर्बभन्दा बढी क्षति भएको अनुमान गरिएको छ (MoFE, २०२४; The Kathmandu Post, २०२४)।

४. कृषि प्रणालीमा जलवायु परिवर्तनका विस्तृत प्रभावहरू

४.१. बाली उत्पादन र फिजियोलोजिकल असर

-तापक्रम प्रभाव: १ °C तापक्रम वृद्धि हुँदा धान उत्पादनमा औसत ५-७% कमी आउने अनुमान छ (ADB, २०२२)।

-CO₂ को द्विपक्षीय प्रभाव: सैद्धान्तिक रूपमा CO₂ वृद्धि बोटको प्रकाश संश्लेषणमा लाभदायक हुन्छ, तर अत्यधिक तापक्रमले यस लाभलाई उल्ट्याउँछ। फलस्वरूप "Grain Filling Period" छोटो हुने र दानाको वजन घट्ने गर्छ।

-असिञ्चित खेतीको जोखिम: नेपालका

करिव ६८% खेत आकाशे पानीमा निर्भर छन् (MoALD, २०२४)। खडेरी वा असमय वर्षाले वीउ अङ्कुरण र उत्पादनमा ठूलो गिरावट ल्याउँछ।

-कीरा र रोग: उच्च तापक्रम र आर्द्रताले धानमा "Brown Planthopper" र आलुमा "Late Blight" को प्रकोप बढाएको छ (NARC, २०२३)। विषादीको प्रयोग बढ्दै जाँदा माटो र पानी दूषित हुन थालेका छन्।

४.२. जलस्रोत र माटोको क्षयीकरण
-अत्यधिक वर्षा र सतह-जलपतनले पोषक तत्वहरूको Leaching बढाउँछ।

-माटोको Organic Matter घट्दा उर्वरता कम हुन्छ, उत्पादनशीलता घट्छ।

-भू-जलको अत्यधिक दोहनले तराईमा जलस्रोत सुक्ने समस्या देखिएको छ (WECS, २०२३)।

-पहिरो र माटो कटानका कारण वार्षिक करिव १० लाख हेक्टर क्षेत्र प्रभावित भएको छ (FAO, २०२२)।

४.३. पशुपालन र जैविक विविधतामा असर
-ताप तनाव (Heat Stress): गाई, भैंसी र बाखामा प्रजनन दर घट्ने, दूध उत्पादनमा १५(२०% गिरावट आउने (Gyawali & Kharel, २०२५)।

-घाँस र दानाको कमी: खडेरी र अनियमित वर्षाले प्राकृतिक चारन भूमि घटाएको छ, जसले ग्रामीण पशुपालकहरूको जीविकोपार्जनमा संकट ल्याएको छ।

-रैथाने प्रजातिहरूको ह्रास: जलवायु परिवर्तनले अनुकूलन क्षमतायुक्त वीउ र पशुप्रजातिहरू लोपोन्मुख अवस्थामा पुऱ्याएको छ (NARC, २०२३)।

५. सामाजिक-आर्थिक र खाद्य सुरक्षामा प्रणालीगत असर

-खाद्य असुरक्षा: नेपालमा जलवायु-सम्बन्धित कारणले करिव ९०% बाली क्षति हुने गरेको छ (NEF, २०२४)।

-गरिबी र ऋण: उत्पादन घट्दा किसानहरू उच्च व्याजदरका ऋणमा फस्ने, गरिबीको दुष्चक्र बढ्ने।

-बसाइँसराइ: कृषिमा कम आमदानीका कारण युवाहरू वैदेशिक रोजगारीतिर, जसले श्रमशक्ति अभाव र खेतीयोग्य जमिन बाँझो बनाएको छ।

-पोषण र मूल्यवृद्धि: बाली उत्पादन घट्दा मूल्य वृद्धि र पौष्टिक बालीहरूको कमीले कुपोषण दर बढ्दै गएको छ (धै लम्जुवा, २०२३)।

६. समाधानका रणनीतिहरू

६.१. अनुकूलन (Adaptation)

१.जलवायु-सहिष्णु कृषि (CSA): उत्पादन वृद्धि, जोखिम न्यूनिकरण र नञ् घटाउने उद्देश्यसहित।

२.सिँचाइ प्रविधि सुधार: ड्रिप, स्प्रिंकलर, र वर्षा जल संचय प्रविधि।

३.बाली विविधीकरण: एकै प्रकारको बालीमा निर्भर नहुने; उच्चभूमिमा बालीको स्थानान्तरण (Crop Zoning)।

४.वीउ सुधार: NARC मार्फत खडेरी-रोक्ने धान र मकै जातको विकास।

५.-माटो व्यवस्थापन: कभर क्रप, मल्चिङ, र कार्बन संचय बढाउने प्रविधि।

६.बाली बीमा: मौसम-सूचकाङ्कमा आधारित बीमा प्रणाली साना किसानसम्म पुऱ्याउने।

६.२. न्यूनीकरण (Mitigation)

१.ऊर्जा संक्रमण: डीजेल सिँचाइ प्रणालीलाई सौर्य/बायोग्यासमा रूपान्तरण।

२.CH? नियन्त्रण: धान खेतीमा AWD (Alternate Wetting and Drying) प्रविधि।

३.Agroforestry: खेतीमा रूख रोपेर कार्बन जफत क्षमतामा वृद्धि।

४.पशुधन व्यवस्थापन: गोबर ग्यास र कम्पोस्ट प्रणालीद्वारा उत्सर्जन घटाउने।

६.३. नीतिगत सुधार

-Early Warning Systems: मौसमपूर्वानुमान क्व/मोबाइल सेवाद्वारा किसानलाई सूचना।

-शिक्षा र तालिम: जलवायु शिक्षालाई कृषि विस्तार सेवासँग जोड्ने।

-संस्थागत समन्वय: संघीय, प्रदेश र स्थानीय सरकारबीच नीति र बजेट एकरूपता।

-अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग: NDC (Nationally Determined Contribution) र Green Climate Fund अन्तर्गत वित्तीय पहुँच बढाउने।

७. निष्कर्ष :

जलवायु परिवर्तन नेपालको कृषि प्रणालीका लागि केवल वातावरणीय होइन, अर्थ-सामाजिक अस्तित्वको प्रश्न बनेको छ। तापक्रम वृद्धि, वर्षा ढाँचाको अनियमितता र प्राकृतिक स्रोत क्षयीकरणले उत्पादन घटाउने मात्र होइन, ग्रामीण जीवनको आर्थिक स्थायित्वमा गहिरो चोट पुऱ्याएको छ।

नेपालले यस चुनौतीलाई अवसरमा

रूपान्तरण गर्न विज्ञान(आधारित नीति, जलवायु(सहिष्णु प्रविधि, र समावेशी विकास दृष्टिकोण अपनाउन आवश्यक छ। जलवायु परिवर्तनको सामना प्रतिक्रियात्मक होइन, पूर्वानुमानिक (Proactive) दृष्टिले गर्न सकेमा मात्र नेपालको कृषि प्रणाली दिगो, सुरक्षित र समृद्ध बन्न सक्छ।

सन्दर्भ सूची (References)

१.Ministry of Agriculture and Live-stock Development -MoALD). (२०२४). Statistical Information on Nepalese Agriculture २०२३/२४. Government of Nepal=

२.Ministry of Forests and Environment -MoFE). (२०२४). National Climate Change Policy Review Report, Kathmandu.

३.Department of Hydrology and Meteorology -DHM). (२०२३). Climatic Trends and Variability in Nepal.

४.Intergovernmental Panel on Climate Change -IPCC). (२०२३). AR[^] Synthesis Report= Geneva.

५.Malla, G. (२००८). Climate Change and Its Impact on Nepalese Agriculture= Journal of Agriculture and Environment, ९(१), ६२(७). NEPJOL

६.ICIMOD. (२०२३). The Cryosphere of the Hindu Kush HimalayaM State of the Glaciers and Snow, Kathmandu.

७.Germanwatch. (२०२४). Global Climate Risk Index २०२४. Bonn, Germany.

८.The Kathmandu Post= -May १५, २०२४). NepalUs Agriculture and Water Resources under Climate Threat, Kathmandu.

९.Food and Agriculture Organization -FAO). (२०२२). Soil Degradation and Agricultural Resilience in South Asia, Rome.

१०. World Food Programme -WFP). (२०२३). Food Security Monitoring in Nepal= Kathmandu.

११. Nepal Economic Forum -NEF). (२०२४). Climate Change in NepalM Who Pays the Price?

किसान विरोधी कार्य नगर्न सरकारलाई चेतावनी

काठमाडौं मंसिर
१९, अखिल
नेपाल किसान
महासंघ
प्रधान कारी

केन्द्रका अध्यक्ष चित्रबहादुर श्रेष्ठ २०८२ मंसिर १८ गते प्रेस विज्ञापित प्रकाशित गरि किसानको समसामयिक समस्या प्रति सरकारलाई गम्भीर भईदिन ध्यानाकर्षण गराउनु भएको छ ।

विज्ञापितमा कृषिप्रधान देश नेपालको दुईतिहाइ जनसंख्या आफ्नो जीवन र जीविकाका लागि कृषि पेशामा आश्रित रहेको र देशको अर्थतन्त्रमा भण्डै एक तिहाइ हिस्सा ओगट्ने भएकोले सरकारले गर्ने सामान्य नीतिगत निर्णयहरूले पनि जनसंख्याको ठूलो हिस्सा र समग्र अर्थतन्त्रमा गम्भीर प्रभाव पर्न जान्छ । देशमा चौतर्फी निराशा फैलाइएको, किसानहरू निरन्तर उत्पीडनमा परेको, भर्खरै भ्रष्टाचार अन्त्य र सुशासनको नाममा खरबौंका पूर्वाधार क्षति हुने गरी जेन्जी प्रदर्शन भएको र त्यसको परिणामस्वरूप वर्तमान सरकार बनेको कुरा सर्वविदितै छ । तर निर्वाचन प्रयोजनका लागि बनेको वर्तमान सरकारले देश र किसानको हित विरुद्ध एकपछि अर्को निर्णय गरेकोमा हाम्रो संगठनको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ । विज्ञापितमा जनाएको छ ।

अध्यक्ष श्रेष्ठले यसै सन्दर्भमा विगत केही वर्षदेखि विदेशी मह आयातमा प्रतिबन्ध लगाइँदा समेत महको पर्याप्त बजार अभावले माहुरीपालक किसानहरू तडुपिरहेको अवस्थामा कानुन विपरीत वर्तमान सरकारले विदेशी मह आयात गर्न दिने निर्णय गरेको छ । यो निर्णय नेपाली किसान विरोधी मात्र छैन, विदेशीको इशारामा नेपालको माहुरीपालन क्षेत्रलाई नै तहस नहस बनाउने षड्यन्त्र र विदेशी तथा बहुराष्ट्रिय कम्पनीहरूको सेवा गर्ने निर्णय भएको हाम्रो ठहर छ । प्रष्टरूपमा भ्रष्टाचारको गन्ध आउने, देशघाती र कुशासनको फलको दिने यो निर्णय अविलम्ब फिर्ता लिई विदेशी महको आयात रोक्न र माहुरीपालक किसानहरूलाई तालिम, प्रशिक्षण, अनुदान दिँदै मह उद्योगहरूको आवश्यक अनुगमनसहित स्वदेशी मह उत्पादन क्षेत्रको

प्रवर्द्धनको कार्यक्रम अघि सार्न जोडदार माग गर्दछौं ।

यो देशभर धान(पराल भित्र्याउने र बिक्रि वितरण गर्ने समय हो । धानको भण्डारको रूपमा रहेको तराइका किसानहरूले धान(पराल बेच्ने र पहाड तथा विशेष गरी काठमाडौं उपत्यकाका पशुपालक तथा च्याउ उत्पादक किसानहरूले ठूलो मात्रामा पराल खरीद गरी भित्र्याउने समय हो । पराल हलुका हुनुका कारणले ३-४ टन परालले नै ट्रक भरिने भएकोले उँचो चाड लगाएर परालको ढुवानी गर्ने प्रचलन लामो समयदेखि चल्दै आएको छ । ट्राफिक नियम विपरीत नभएको र हालका लागि हाम्रो देशमा यसको कुनै विकल्प नभएको कुरा पनि सर्वसिद्धितै छ । यस्तो अवस्थामा परालको चाड देखाएर विगत केही समयदेखि भँवरलोड/ओभरलोड भएको भन्दै तराइका विभिन्न जिल्लाहरूमा प्रहरीले प्रतिट्रक रू ५००/(देखि १,०००/(सम्म घुस लिएर ढुवानीको ट्रक छाड्ने गरिएकोमा केही दिनदेखि परालको ढुवानी पूर्णरूपमा बन्द गरिएको छ । देशको पूर्वप्रधानन्यायाधीश स्वयं प्रधानमन्त्री र कानुन व्यावसायी गृहमन्त्री पदमा रहेको बेला यस्तो कुरा सुन्नुपर्दा हामीलाई दुःखी एवं आक्रोशित बनाएको छ । विज्ञापितमा जनाएको छ । यो कार्य पहाड र काठमाडौं उपत्यकामा पराल ल्याउन नदिने, तराइमा परालको भाउ घटाएर भारत निर्यात गर्न मतिथारी गर्ने र स्वदेशी धान किसानलाई समेत निरुत्साहित गर्ने किसान विरोधी र जनघाती निर्णय हो । यो स्वदेशी च्याउ, दुग्ध, पशुजन्य उत्पादनहरूलाई प्रतिस्पर्धामा कमजोर बनाई ध्वस्त गर्ने र विदेशी सामान आयात गर्ने षड्यन्त्र भएको हाम्रो ठहर छ । तसर्थ यस कार्यमा संलग्न भ्रष्ट प्रहरीहरूलाई कारवाही गर्न र परालको ढुवानीलाई सहजीकरणसहित अलिलम्ब खुलाउन हामी जोडदार माग गर्दछौं ।

साथै, जेन्जी प्रदर्शनको भावनाअनुसार देशमा शान्ति सुव्यवस्था कायम गर्दै निर्वाचन गराउने प्रयोजनका लागि अनेक जुक्ति लगाएर वर्तमान सरकार गठन भएकोले यसलाई जनविरोधी, किसानविरोधी र देशलाई दीर्घकालीन प्रभाव पार्ने राष्ट्रघाती निर्णयहरू नगर्न, हजारौं किसान संघर्ष,

विद्रोह र जेन्जी प्रदर्शनका सहिदहरूको अपमान नगर्न सचेत गराउँदछौं । अन्यथा, किसानहरूले देशभर संघर्षमा उत्रनुको विकल्प नरहने कुरा पनि यसै विज्ञापितमार्फत सार्वजनिक गर्न चाहन्छौं श्रेष्ठद्वारा प्रेषित विज्ञापितमा जनाएको छ ।

विश्व माटो दिवस.....

अर्गानिक म्यानर प्रयोग गरेर देशको कृषि बढाउन सक्छ । त्यसका लागि मललाई स्ट्याण्डर्ड बनाउनु पर्छ ।

प्रत्येक प्लान्टमा नाइट्रोजन कति हुन्छ भनेर हामीलाई थाहा छ । सर्वसाधारणलाई भन्यो भने त्यो थाहा हुँदैन । माटो सम्बन्धी महत्वपूर्ण विषय वस्तुहरू छलफलमा उठाएका थिए । कार्यक्रममा डा.शान्ता कार्कीले 'स्वस्थ माटो, स्वस्थ गाउँशहर' सैद्धान्तिक कार्यपत्र, प्रस्तुत गरेका थिए ।

खेर गएको फोहोर सम्बन्धी पेनालिष्टहरू इन्जिनियर ललितपुर महानगरपालिकाका प्रदिप अमात्य, आइडिडि नेपालका ललित शाह, रिक्किश कम्पोष्ट प्रा.लिका किरण गिरी, उदय गार्डेन सेन्टरका सुशील खड्का लगायत थिए ।

माटो दिवसको आवश्यकता र औचित्य, हिजो र आज भोली अवस्थामा माटोको संरक्षण त्यस माटोको महत्व माथि सबैले योगदान पुऱ्याउनु पर्ने विचार व्यक्त गर्दै कार्यक्रमको अध्यक्षता कृषि अनुसन्धान परिषद् माटो विज्ञान केन्द्रका प्रमुख श्रीप्रसाद विष्टले गरेका थिए ।

मह उत्पादन...

उत्पादन गर्ने छन् भने दाडमा ३५० कृषकले २६ हजार गोला मौरीबाट एक हजार ४० टन मह उत्पादन गर्ने अनुमान छ ।

मोरडमा ३०० कृषकले ६ हजार ५०० गोला मौरीबाट २२६ टन, भापामा ५०० कृषकले आठ हजार गोला मौरीबाट २८० टन मह उत्पादन गर्ने अनुमान गरिएको छ । अन्य मह उत्पादन हुने जिल्लामा प्युठान, सर्लाही, मकवानपुर, कपिलवस्तुलगायतका क्षेत्र पर्दछन् ।

देशका ३० भन्दा बढी जिल्लामा व्यवसायिक मौरीपालन हुँदै आएको र १० गोलाभन्दा माथि मौरी पाल्ने कृषक मात्र महासंघमा दर्ता भएको छन् । तर १० गोलाभन्दा कम मौरी पाल्ने कृषक धेरै छन् । साथै, रैथाने सेरेना र अन्य मौरीको तथ्याङ्क पनि निकट भविष्यमा संकलन गरी सार्वजनिक गरिने योजना रहेको महासंघले जनाएको छ ।

कफीको विकास गर्ने हो भने राजनीतिकरण नगर्नु : घिमिरे

धनबहादुर मगर

काठमाडौं मंसिर १ 'कफी खेती गरौं, स्वरोजगार बनाऔं' भन्ने मूल नाराका साथ २१ औं राष्ट्रिय कफी दिवस राष्ट्रिय वागवानी केन्द्र कीर्तिपुरमा सम्पन्न भएको छ।

कफी व्यवसाय संघका पूर्व संस्थापक अध्यक्ष ढकेश्वर घिमिरेले २०३५ सालबाट कफी खेती शुरु गर्दा तत्कालीन राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेल कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री हुनुहुन्थ्यो। बजार भएको कुरा गर्ने, नीति नभएको कुरा अवगत गराएका थिए। परिवारको ख्याल नगरी गुल्मीका किसानहरूले २०४९ ताका कफी खेती गरेका थिए।

प्रविधि थिएन, गुल्मी, पाल्पा, स्याङ्जा गएर कफी विस्तार गर्ने काममा लाग्यौं। एलसाल्भाडोरबाट कफी प्राविधिक ल्याएर कफीको सम्भावना र तालिमहरू गर्नु। कफी खेती गरेपछि र गुणस्तर परिक्षण गर्दा नेपालको कफी संसारमा ७ औं स्थानमा पर्न सफल भयो। त्यतिवेला नै नेपालको कफी गुणस्तरीय भएको थियो। मैले लामो समयसम्म कफी व्यवसायी संघको नेतृत्व गरें। कफी कल्चरलाई प्रवर्द्धन गर्न माइक ब्रेक फास्टले २०४८ सालमानै सहयोग गरेका थिए।

घिमिरेले भने कफीको विकास गर्ने हो भने राजनीतिकरण नगर्नु, इमान्दारीपूर्वक लाग्नु होला।

नेपालको कफी लोकप्रिय हुनेछ। अर्गानिक र अरविका कफी रोप्नु होला भनेर भनेको थिए। त्यो काम हाल पनि निरन्तर जारी छ। नेपालमा कफीको ५० वटा उद्योग स्थापना भईसकेको छ। १० हजार भन्दा बढी हेक्टर जमीनमा कफी रोपन भएको छ। सबैले इमान्दारीपूर्वक कार्य गर्नु होला। अहिले गाउँघरमा बुढाबुढीले मात्र घर कुर्ने अवस्था आएको छ।

राज्यले कफी खेतीको लागि अनुसन्धान र लगानी गरेको छ जस्तो लाग्दैन। मलाई दुःख लागेको छ। ५० वर्षको योजना बनाएर कफी खेती गर्नसके युवाहरूको विदेश पलायन रोक्न सकिन्थ्यो।

कफी बोर्डले आफूले सोचेको काम गर्न नपाएको मलाई पनि महसुस भएको छ। नेतृत्वले सही जिम्मेवारी सम्हालेर सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरि अगाडि बढ्नु

होला। पुस्ता हस्तान्तरण चानुचुनै कुरा होइन। प्रतिस्पर्धा र इमान्दार भएर जानु पर्छ। गाउँबाट शहर र शहरबाट गाउँ जानु पर्ने अवस्था आएको छ।

कफी दिवसको अवसरमा कार्यक्रम अधिकृत तथा कार्यपत्र प्रस्तोता गौरव लुइटेलेले २८ प्रतिशत कफी नेपाल बाहिरबाट आयात गर्ने

फस्सुम

कोशी प्रदेश धनकुटाका कफी व्यवसायी संघका अध्यक्ष युवराज दर्नालका अनुसार कोशी प्रदेशमा कफी खेती १२ जिल्लामा फैलिएको छ।

गरेको बताए। लुइटेलेले हामीले सस्तो कफी ल्याउँछौं, महेगो कफी विदेशमा निर्यात गर्छौं। कफी आयात बढेको छ। उत्पादन बढाउने र आयात घटाउने कार्यक्रम गर्नुपर्ने कुरामा जोडदिएको छ।

२१ औं राष्ट्रिय कफी दिवसमा कफी व्यवसायी संघका पूर्व संस्थापक अध्यक्ष ढकेश्वर घिमिरेलाई लाइफटाइम अचिभमेन्ट अवार्ड प्रदान गरेको छ।

ललितपुर, कफी सहकारी संघ कास्की, इको फ्रेण्डली एग्रो अर्गानिक गोर्खा पालिङ्गटार, अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा निर्यातकर्ता शान्ति(शान्ति कफी स्याङ्जालाई सम्मान गरेको छ।

कार्यक्रममा शान्ति शान्ति कफी निर्यातकर्ता उद्यमी बोधराज आचार्यले धेरै कफी उत्पादन हुँदा बजार नपाई कफीको बोट बारीमै काट्नु परेको बताउँनु भयो। कफी काटे पनि पुनः विस्तारै कफीको माग बढ्दै जाँदा उत्पादन पनि बढेको बताए। विदेशमा पनि बेच्न सकिने र देशमा पनि उपभोग

बढ्दै गरेको अवस्था छ। बाँदरले पनि नखाने कफी खेती प्रविधि भएकाले यसको व्यवसायिक सम्भावना बढ्दै गएको छ।

प्यानल छलफल:

'नेपाली कफी अबको बाटो' साना किसान मिठाराम जमकट्टेल मकवानपुर, युवा किसान युवराज दर्नाल धनकुटा, आनन्द सुवेदी जिल्ला कफी सहकारी संघ कास्की, मञ्जुल थापा, राजकुमार वन्जरा, कफी विज्ञ तुलसीराम धिताल, कफी व्यवसायी संघका अध्यक्ष ओमनाथ अधिकारी, कफी व्यवसायी

जकर्मकट्टेलले मन्तव्य राखेका थिए। कफीको विकास र प्रवर्द्धनका लागि विभिन्न संघ-संस्थाले सहयोग गर्दै आएको छ। दाताहरूको सहयोग लामो समयसम्म नहुने रहेछ।

सहयोगी संस्थाले हात भिकेको अवस्था छ। कफी किसानको लागि प्रोत्साहन गर्ने नमूना नगर्नेबाली भएको छ।

कोशी प्रदेश धनकुटाका कफी व्यवसायी संघका अध्यक्ष युवराज दर्नालका अनुसार कोशी प्रदेशमा कफी खेती १२ जिल्लामा फैलिएको छ। कफी विकास बोर्डको सहयोगमा पुर्वमा कफी कफी रोपन भएको १ दशक मात्र भएको छ।

कोशी प्रदेशले १ करोड ९२ लाख बजेट छुट्याएको छ। जुन जिल्लाको मन्त्री भयो सबै बजेट त्यही ठाउँमा लगेको छ।

कफी खेती गर्ने ७० रोपनी जमीनको मापदण्ड तोकिएको छ। चियाको जस्तो कफी होइन। कृषि कर्जा व्यापक रुपमा दिने भने पनि कस्तो किसानलाई दिने हो? १२ जिल्लामा कफी खेती विस्तार गरि हामीले युवाहरूलाई विदेश जान रोकेका छौं। राज्यले सहयोग गर्ने खालको बनाउनु पर्छ।

आलु खेतीलाई ३ महिनामै अनुदान दिन्छ। लगानीमैत्री कृषि गर्ने हो भने देशलाई धनी बनाउन सकिन्छ। कोशी प्रदेशमा कफी

खेती गर्ने किसानहरुको व्यवसायिक संगठन विस्तार भएको छ। हामी अहिले कफी खेतीको लागि व्यवसायिक ढंगले लागि रहेका छौं।

यही आर्थिक वर्षको लागि पालिकाले २५७ वटा नीति तथा कार्यक्रम पारित गर्‍यो तर कफीको लागि गरेन। सरकारको सहयोग पाउने हो भने पूर्वले कफी खेतीमा उत्कृष्ट नतिजा दिन्छ।

जिल्ला सहकारी संघका अध्यक्ष आनन्दा सुवेदीले सहकारी उत्पादनको क्षेत्रमा आवश्यक रहेछ। सहकारी स्थापना भएपछि कफीको मूल्य वृद्धि भएको छ। सहकारीमा पनि केही समस्या छन्। पर्पलमेन्ट कफी उत्पादनमा बजारीकरण गर्दा किसानहरुलाई नगद भुक्तानी उपलब्ध गर्न सहज भएको छैन।

सहकारीलाई थुप्रै वजेट छुट्याएको छ। वास्तविक किसानकहाँ पुगेको छैन। राज्यको वजेट भोले किसानहरुले लिइरहेको छ। किसान र सहकारी कफीबाट लाग्ने को छन् ?

सहकारी कफी उद्योग संघ स्याङ्जाका अध्यक्ष मञ्जु थापाले चुनौती भोग्नु परेका छन् भन्ने प्रश्नमा, गण्डकी प्रदेशमा कफी जिल्ला सहकारी संस्थाहरु १५ वटै जिल्लामै विस्तार भएको बताइन्। १३ वर्ष भयो त्यहाँको उत्पादन जापान, कोरिया निर्यात गर्दै आएको छ। अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा कफीको माग बढेको छ। अर्गानिक शर्टिफाइड गरेपछि विदेशमा पठाउन सकिन्छ। अर्गानिक शर्टिफाइड गर्न सकिएको छैन। त्यसका लागि राज्यले सोच्नु पर्छ। कफीको दाना सानो हुँदै गएको छ। १६ एम एम भन्दा माथिको कफीको दाना विदेशी बजारमा माग उच्च छ। उद्योगलाई दिने एक्जिम सहकारीले पाएको छैन। खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागले उद्योगलाई मात्र एक्जिम दिन्छ।

रोप्टेड कफी उद्यमी तथा निर्यातकर्ता इन्दिरा लामाले नेपालको कफी कृषि वस्तुमा पहिलो कारोवारको वस्तु बनेको छ। किसानस्तरबाट उत्पादन भएन। निर्यातको कुरा आउँदैन ? उपभोक्ताको माग ३ हजार टन छ तर ६ सय टन मात्र उत्पादन हुन्छ। उत्पादन र हुवानीमा भ्याट विल माग्छ। कफी विक्री वितरण गर्दा किसानसँग भ्याट विल हुँदैन।

कफी निर्यात गरेर रेमिटेन्स भित्र्याउने कृषि उपज भएको छ। कफी खेतीको व्यवस्थापन गर्न सके युवा जनशक्तिलाई देशमै अडाउन

सक्छौं। कफी निर्यात गरेर डलर त यहीबाट प्राप्त गर्न सक्छौं।

हिमालाय जाभाका सञ्चालक दिवाकर ओभाले सन् २०१७ बाट कफीले राम्रो मूल्य पाएको छ। कफी राम्रो बनाउनु पर्छ। २०१७ देखि कफीलाई फ्रेन्चाइजका कन्सेप्ट लगेपछि त्यसको व्यवसायिकता बढेको छ।

अहिले पनि कफीमा प्रमुख चुनौतीहरुबाट पार पाउन सकेको छैन। कफीमा काम गर्ने जनशक्ति केही समय पछि विदेश जाने हुनाले श्रम शक्तिको अभाव छ। अहिलेको कफी उत्पादनले नेपालकै उपभोक्तालाई पुगेको छैन। र नेपालमा समेत कफी उपभोक्ताहरु बढ्दै गएको छ।

सामाजिक सञ्जालमा कफीको प्रचार प्रसार भएको छ।

कफी व्यवसायी राजकुमार बन्जुराले नेपालको कफी संसारको उत्कृष्ट कफी हो भनेर आएको छ। कफी राम्रो हुनुमा ८० प्रतिशत वरदान प्रकृतिको वरदान हो। बाँकी लगानी, मिहिनेत हो।

नेपालको कफी हिरा हो भनिन्छ। कफी विकास र विस्तारमा नेपालमा थुप्रै चुनौतीहरु छ। हाइब्रिड कफी चाहियो भनेर हाइग्रेडको कफीको माग छ। अहिलेको अहिलै चाहियो भनेर खोज्दा बजारमा तुरुन्तै उपलब्ध गराउन सक्दैन।

किसानहरुका लागि विरुवा कहाँ पाइन्छ ? उत्पादन गरेको कफीको फार्मिङ पोर्टल चाहिने भएको छ। विरुवा कहाँ पाइन्छ भनेर सोध्दा सजिलै प्राप्त गर्न सकोस्। उत्पादन, प्रसार प्रसारको कार्य सम्पादन हुनु पर्छ। ब्राण्डिङ चाहिन्छ, बजारमा परम्परागत कफी उत्कृष्ट हुन्छ। बाहिर मात्र भनेर हुँदैन। टास्क फोर्स चाहिन्छ। कफी व्यवसायी संघका अध्यक्ष तुलसी राज धितालले नेपालमा कफी खेती गर्दा भूमिको समस्या कस्तो छ ? भन्ने प्रश्नमा भूमि ऐन, भू-उपयोग नीति छ तर ऐन, बढी भूमिहिन सुकुम्वासीमा केन्द्रीत गरेको छ। कफी खेती गर्ने ७० रोपनी जमीन नभएका किसानहरु धेरै छन्। संघीय सरकारको भूमि बैंक कार्यविधि छ, कार्यन्वयनमा छैन। नेपालको कफी जापान, कोरिया, अमेरिका लगायत धेरै देशहरुमा जान्छ। जग्गा बाँभो छ। खेती गर्न देउ भन्दा दिँदैन। देशभर भूमि ओगटेर राखेको अवस्था छ। खेती गर्न चाहनेलाई स्थानीय निकायले कर लिएर कार्यविधि बनाएर उपयोगमा ल्याउनु पर्छ। जनशक्ति कम छ। सामुहिक खेती पद्धतिको

रूपमा विकास गरौं।

कफी विकास महासंघका अध्यक्ष ओमनाथ अधिकारीले नीतिमा सुधार गर्नु पर्छ। भूमि ऐन संशोधन जरुरी छ। खाद्यान्न बाहेक कफी उत्पादन गर्न १२ लाख हेक्टरमा कफी खेती गर्न सक्छ। वन ऐनले जंगल भित्र जडीबुटी खेती गर्न पाइदैन। १० भाग मध्ये कृषि खाद्यको लागि छोडौं। वनमा खेती गर्न कफी खेतीले जंगलको विनाश गर्दैन। १० रोपनीलाई पनि चक्लावन्दी गरौं। वन र भूमि ऐनलाई परिमार्जन गर्दा राम्रो हुन्छ। केन्द्र, प्रदेशसँग भूमि छ। स्थानीय सरकारको जिम्मा जमीन वितरण गर्नु पर्छ।

छलफल गर्ने, वातावरण बनाउनुहोस्। १० औं गुणा उत्पादन गर्न सक्छौं। कफी नीति २०६० कहाँ पुग्यो ?

कफी व्यवसायी पशुराम आचार्यका अनुसार नेपालको कफी ८० प्रतिशत निर्यात, २० प्रतिशत आन्तरिक खपत हुने गरेको छ। कफी उत्पादन बढ्नु नसक्नुको कारण के हो ?

कफी विकासमा प्राविधिक छैन। संसारमा सुन बेच्न सजिलो भएजस्तै नेपालको कफीलाई पनि प्रचार प्रसार गरि राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय बजार बेच्नु सक्नुपर्छ।

वन नीति र कफी विकास नीति २०६० परिमार्जन गर्नुपर्छ। नीति नबनेसम्म कार्यक्रम हुँदैन। कफीको विमा कार्यन्वयन गर्न सकेको छैन। ठूला किसानको फार्ममा कफी खेतीको अनुसन्धान गर्न सकिन्छ। अनुसन्धान गर्न हामीसँग पैसा छैन। उत्पादनमा ध्यान दिनेगरि सुभाष दिनुहोला रोगकिरा नियन्त्रण :

(ट्वाइट स्टिम बोरर

(रातो सिन्दुरे रोग लगायत रोगकीराहरु कफीका प्रमुख दुस्मन हुन्।

रोपन गरेको कफी ३ वर्ष पछि फलन थाल्छ। बगैँचामा काँट छाँट पुगेको छैन।

कफी व्यवसायी विनोद गिरीले कफीको विरुवा निर्यात गर्न सक्छ, कि सक्दैनौं ? नेपालमा कफी खेती गर्दै आएको ५० वर्ष भयो। तर नामाङ्करण नहुँदा कफी विरुवा निर्यात गर्न सकेको छैन। नामाङ्करण गर्न के गर्नु पर्ला ?

कफी व्यवसायी बासुदेव तिमिल्सिनाले भने विदेश जाने रोकथाम गर्न हामी आफै कृषि गर्नुपर्छ। सरकारी अनुदान चाहिन्छ, प्राविधिक सल्लाह चाहिन्छ। कफी खेतीले नेपालमा व्यापार घाटा कम गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ। एक्जिम एक्सपोर्ट अनुमति पत्र सहकारीले पनि पाउँछ। म्याण्डेटरीमा

नभएको कुरा सुधार गर्नुपर्छ ।

पर्वतका पशुपालक किसानलाई ८० लाख अनुदान

कफी निर्यात :

ट्रेड एक्सपोर्ट प्रवर्द्धन नियन्त्रणमा समस्या आए नीतिगत रुपमा सहजीकरण गर्ने पक्षमा छौं ।

राष्ट्रिय कृषि अनुसन्धान परिषद्का कार्यकारी निर्देशक तथा कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि कृष्णप्रसाद तिमिल्सिनाले कफीको नामाङ्करण र कफीको जात उन्मोचनका लागि ३ वटा जात रजिष्ट्रेशनमा लाने प्रक्रियामा अघि बढेको बताए । भारतबाट ३ वटा कफीको जात ल्याउन लागेको छ । कफी खेती अहिले २५ सय हेक्टरबाट २० हजार हेक्टरमा पुगेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा निर्यात भएका कफीले प्रतिस्पर्धात्मक रुपमा जाँदा उच्च मूल्य श्रृंखला पाएको देखिन्छ । १५ हजार किसानहरु कफी खेतीमा सहभागीता छन् । कफी खेतीमा चियामा भ्याटा लाग्दैन कफीमा किन भ्यान लगाउने ? भन्ने विषयमा सम्बन्धित निकार्यसँग छलफल गर्ने छौं ।

चिया तथा कफी विकास बोर्डका कार्यकारी निर्देशक फाइदा भट्टराईले भारतबाट जर्मप्लाजमा ल्याएको बताउँदै चिया र कफीलाई सँगै लानु पर्ने बताए ।

वाणिज्य तथा उद्योग मन्त्रालयका ससचिव भुपेन्द्र थापाले नेपालमा उत्पादन भएको कफी तुलनात्मक रुपमा ब्राण्ड भेरिफिकेशनमा उत्कृष्ट रहेको बताए । उत्पादन र बजारीकरणमा राम्रो छ । फार्मिङको लागि किसानहरुले गुणस्तरमा ध्यान दिनु होला । निर्यात गर्न केही सिपिङकेट छ, सर्टिफिकेशन प्राप्त गरेर मात्र अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पुऱ्याउन सक्छौं ।

ठूलो स्तरमा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा लान एनटीएसआई आएपछि सहज भएको छ । रणनीति :

निर्यात सर्टिफिकेशनमा सुविधा दिन सके बजारको अवसर छ । नीति नियम हेर्दा बढ्ने अवस्था छ जस्तो लाग्दैन । कृषि मन्त्रालय र वाणिज्य मन्त्रालयको समन्वयमा व्यापार व्यवसायको विकासमा सँगै बसेर काम गरौं ।

कार्यक्रम सञ्चालन बोर्डका कृषि विकास अधिकृत सञ्जु घिमिरे र पवित्रा अधिकारीले गरेका थिए ।

स्वागत मन्तव्य, प्यानल छलफलको कार्यक्रम चिया तथा कफी विकास बोर्डका कार्यक्रम तथा अनुसन्धान अधिकृत गौरव लुइटेलेले गरेका थिए ।

आइतबार, ०२ कात्तिक २०८२

पर्वतका पशुपालक किसानलाई आत्मनिर्भर बनाउन ८० लाख अनुदान वितरण गरिने भएको छ । विभिन्न कार्यक्रममार्फत किसान, फार्म, कम्पनी, समूह र सहकारीलाई अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।

दूध उत्पादन, पशुपन्छी तथा मत्स्यपालन र व्यवसायमा यान्त्रिकीकरणका लागि अनुदान दिइनेछ ।

पर्वत । पर्वतका पशुपालक किसानलाई आत्मनिर्भर र व्यावसायिक बनाउनका लागि प्रोत्साहन गर्न अनुदान वितरण गरिने भएको छ । भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रले पशु विकास तथा दूध उत्पादनमा किसानलाई प्रोत्साहन गर्न रु ८० लाख अनुदान वितरण गर्ने भएको छ । निमित्त केन्द्र प्रमुख तथा पशु विकास अधिकृत रामकृष्ण सुवेदीका अनुसार विभिन्न छ प्रकारका कार्यक्रमका लागि उक्त अनुदान रकम उपलब्ध गराउने तयारी कार्यालयले गरिरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रमअनुसार किसान, फार्म, कम्पनी, समूह, समिति वा सहकारी संस्थालाई उक्त अनुदान रकम उपलब्ध गराइनेछ ।

बृहत्तर पशु विकास प्रवर्द्धन कार्यक्रमअन्तर्गत गाईभैँसी, भेडा, बाखा, बङ्गर, माछा र कुखुरा पालिरहेका किसान वा फार्म दुईवटालाई अधिकतम ९० प्रतिशत अनुदान दिनेगरी रु २० लाख वितरण गरिने पशु विकास अधिकृत सुवेदीले बताए । किसान समूह, समिति वा सहकारीमार्फत प्राप्त गर्न सकिने अनुदान प्राप्त गर्नका लागि कम्तीमा ५० वटा माउ पालन गरिरहेको तथा कम्तीमा दैनिक दुई सय लिटर दूध उत्पादन गरिरहेको हुनुपर्नेछ । यदि भेडाबाखा पालेको भएमा दुई सय ५० वटा, बङ्गर पालेको भएमा ५० वटा ब्रिडर माउ वा एक सय वटा फ्याटनर बङ्गर, ग्रामीण कुखुराको हकमा कम्तीमा पाँच सय, हाँस भए तीन सयवटा तथा माछापालन भएमा कम्तीमा २० रोपनी क्षेत्रफल र रेन्चो ट्राउटका लागि कम्तीमा एक हजार वर्गमिटर क्षेत्रफलको जलाशय हुनुपर्ने शर्त राखिएको छ ।

दूध उत्पादनका आधारमा प्रोत्साहन सहयोगअन्तर्गत चारपटकका लागि रु ३० लाख अनुदान उपलब्ध कार्यालयले

गराउनेछ । यो अनुदानअन्तर्गत प्रतिलिटर अधिकतम रु पाँचका दरले पाइनेछ । आवेदक दुग्ध उत्पादनसँग सम्बन्धित सहकारी संस्था हुनुपर्ने, दैनिक कम्तीमा दुई सय लिटर र वार्षिक कम्तीमा दुई सय दिन दूधको कारोबार गरेको हुनुपर्ने भनिएको छ ।

कालीगण्डकी करिडोर केन्द्रित पशुपन्छी तथा मत्स्य उत्पादन तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रमअन्तर्गत दुईवटालाई अधिकतम ९० प्रतिशत अनुदान हुनेगरी रु २० लाख दिने कार्यालयको तयारी छ । किसान समूह, समिति वा सहकारीले पाउने यो अनुदान प्राप्त गर्नका लागि गाईभैँसीको हकमा कम्तीमा ५० वटा माउपालन गरेको र कम्तीमा दैनिक दुई सय लिटर दूध उत्पादन गर्ने गरेको, भेडाबाखाको हकमा कम्तीमा दुई सय ५० वटा पालन गरेको, बङ्गरको हकमा कम्तीमा ५० वटा ब्रिडर माउ वा एक सय वटा फ्याटनर भएको हुनुपर्नेछ । ग्रामीण क्षेत्रमा कम्तीमा पाँच सयवटा कुखुरा पालेको, तीन सय वटा हाँस पालेको वा माछाको हकमा कम्तीमा २० रोपनी क्षेत्रफल र रेन्चो ट्राउटका लागि कम्तीमा एक हजार वर्गमिटर क्षेत्रफलको जलाशय हुनेगरी पालन गरेको भएमा पनि यो अनुदान पाउन सकिनेछ । तर यो अनुदान प्राप्त गर्नका लागि कालीगण्डकी करिडोरमा पर्ने स्थानीय तह हुनुपर्ने शर्त केन्द्रले राखेको छ ।

त्यसैगरी, फार्म तथा पशुजन्य व्यवसायमा यान्त्रिकीकरण सहयोग कार्यक्रमअन्तर्गत एकपटकका लागि किसानको २५ प्रतिशत लागत साभेदारी रहनेगरी रु सात लाख अनुदान उपलब्ध हुनेछ । कृषि ऋणमा ब्याज अनुदान कार्यक्रमको निरन्तरताअन्तर्गत एकपटकका लागि ब्याजमा पाँच प्रतिशत अनुदान दिनेगरी डेढ लाख रुपैयाँ दिइनेछ । डेरी पसल, मासु पसल, बधस्थल निर्माण तथा सुधारका लागि छवटा पसललाई ५० प्रतिशत लागत साभेदारीमा रु तीन लाख लगानी केन्द्रले गर्नेछ । फार्म, समूह, समिति वा सहकारी संस्थाले यो अनुदान पाउनका लागि माछामासु तथा डेरी पसल कम्तीमा ८० वर्गफिट क्षेत्रफलमा सञ्चालन गरेको हुनुपर्ने, विगत एक वर्षदेखि माछामासु वा डेरी पसल सञ्चालन गरिरहेको हुनुपर्ने भनिएको छ ।

लसुनको विश्वयात्रा : दासहरूको खानेकुरा र औषधिदेखि आधुनिक परिकारसम्म

चीन लसुनको विश्वकै सबभन्दा विशाल उत्पादक हो ।

कडा गन्ध मात्र नभई औषधीय गुणका कारण पनि मानिसहरूले हजारौं वर्षदेखि लसुनलाई मन पराएका छन् । कीटाणुहरू मार्न सक्ने क्षमता भएकाले युगौंदेखि लसुन

भान्छा तथा परम्परागत औषद्यालय दुवैमा पाइन्छ ।

आरम्भमा मध्यएशियामा पाइएको लसुन मानिसहरूसँगै युरोप र अमेरिका पुग्यो। अहिले चीन लसुनको विश्वकै सबभन्दा विशाल उत्पादक हो।

बीबीसी विश्व सेवाको 'फूड चैन प्रोग्राम'ले लसुनको इतिहास, अनि सांस्कृतिक महत्व केलाएको छ र सोधेको छ : के लसुनले हामीलाई साँच्चिकै फाइदा गर्छ ?

भान्छामा अपरिहार्य

अहिले विभिन्न देश तथा विभिन्न संस्कृतिका मानिसहरूले लसुन उपभोग गर्छन् ।

असङ्ख्य किसिमका भोजनका निमित्त लसुन अपरिहार्य छ । डेनिश शेफ पोल एरिक जेन्सनको उत्तरपश्चिमी फ्रान्सस्थित पाककला सिकाउने फ्रेंच डाइनिङ स्कूलमा संयुक्त राज्य अमेरिका, अस्ट्रेलिया, यूके तथा एशियाका विद्यार्थीहरू पढ्न आउँछन्। हालसम्म उनले लसुन नचिन्ने कुनै विद्यार्थी नभेटेको सुनाए ।

खानाको स्वादलाई लसुनले नाटकीय ढंगले उठाइदिने उनी ठान्छन् । लसुनविना फ्रेंच परिकार कस्तो होला भनेर उनी कल्पना गर्छन्।

“उनीहरूले फ्रान्सका मानिसहरूले लसुनविना कुनै स्वादिलो खानेकुराको कल्पना गर्न सक्लान् जस्तो मलाई लाग्दैन,“ उनले भने ।” सूपदेखि तरकारी वा मासुका परिकार जेमा पनि कतै न कतै लसुनको

एक पोटी मिसाइएकै हुन्छ । “लसुनविनाको परिकार कल्पना गर्न सकिन्न ।”

तर डेन्मार्कको ग्रामीण भेगमा सन् १९७० को दशकमा हुर्कँदा उनले लसुन चिनेका थिएनन् ।

कडा गन्धका कारण लसुन कुख्यात भएको उनी सम्झन्छन्। तर टर्कीबाट मानिसहरू डेन्मार्क आउन थाले अनि ती आप्रवासीले बनाएको खानेकुरामा लसुन हुन थाल्यो । जेन्सनलाई लसुनको बानी इटालियन पिज्जाले पनि बसाल्यो । अचेल उनी जाडोमा लसुन स्वास्थ्यका लागि गुणकारी पाउँछन् ।

“मेरा साभेदार र म बिहानै एक/एक कचौरा सूप पिउँछौं जसमा सिङ्गो एक पोटी लसुन हाल्छौं,“ उनी भन्छन् । “हामीलाई कडा रुघा वा फलू लागेको छैन। लसुनकै कारण त्यसो भएको भन्नेमा म निश्चिन्त छु ।”

लामो यात्रा :

वीसौं शताब्दीमा आप्रवासीहरूले नयाँ ठाउँहरूमा लसुन पुऱ्याए ।

लसुनको सांस्कृतिक र आध्यात्मिक महत्व हजारौं वर्षदेखि अनवरत छ । प्राचीनकालमा ग्रीकहरू 'हेकेट' नामक 'वोक्सीविद्या'की देवी तथा घरपरिवारकी संरक्षिकालाई अर्पण गर्दै चौवाटोमा लसुन राखिदिन्थे। इजिप्टमा प्रख्यात राजा टूटन्कामनको समाधिस्थलमा पनि लसुन भेटिएको थियो । त्यसले उनलाई “मृत्युपछिको जीवनमा” सहयोग गर्ने विश्वास गरिएको थियो । चिनियाँ र फिलिपिनोका कथाहरूमा पनि मानिसहरूले भ्याम्पायर वा पिशाचसँग लड्न लसुनको प्रयोग गर्ने गरेको उल्लेख छ ।

“संसारको सबभन्दा पुरानो परिकारमा मेसोपोटामियाको स्ट्र वा सूप पछि जुन ३,५०० वर्ष पुरानो पाकविधि हो । त्यसमा लसुनका दुइटा पोटी हुन्छन्,“ 'गालिक: एन इडिबल बायोग्राफी' पुस्तकका लेखक रविन चेरीले भनिन् ।

“साथै यसको औषधीय गुणबारे सबभन्दा प्राचीन सन्दर्भ पनि ३,५०० वर्ष पुरानो छ। उक्त सन्दर्भ 'एबर्स प्यापिरस'मा परजीवी नियन्त्रणदेखि लिएर मुटु वा श्वासप्रश्वासका रोग निको पार्न लसुनको प्रयोग गर्ने विधि उल्लेख छ,“ उनले भनिन् ।

प्राचीन ग्रीक चिकित्सक तथा दार्शनिक हिप्पोक्रेटसले लसुनलाई विविध उपचारमा

प्रयोग गर्ने गरेको चेरीले बताइन् । साथै अरस्तु तथा एरिस्टोफेन्सजस्ता विख्यात दार्शनिक तथा लेखकहरूले पनि लसुनको औषधीय गुणबारे उल्लेख गरेका छन् । दासदासीको खानाबाट शाही परिकारसम्म पिज्जासहित कैयौं लोकप्रिय परिकारमा लसुन अपरिहार्य छ ।

प्राचीन मेसोपोटामिया, इजिप्ट, ग्रीस, रोम, चीन र भारतमा लसुन निकै रुचाइन्थ्यो । रोमन सैनिकहरू लसुन खाँदा साहस र बल बढ्ने ठान्थे । लसुनलाई तिनको सैन्य अभियानसँगसँगै युरोपभरि फैलाए ।

खाना र औषधि दुवैका रूपमा प्रयोग भए पनि कुनै समय लसुनलाई खानाको रूपमा केवल “तल्लो जाति”ले मात्र प्रयोग गर्थे। “त्यो केवल गरिब मानिसको खाना थियो,“ रविन चेरीले भनिन् ।

“इजिप्टमा पिरामिड निर्माणमा संलग्न दासदासी हुन् वा रोमन नाविकहरू, तिनलाई लसुनले बल प्रदान गर्थ्यो । यो सस्तो थियो अनि खानाका बेस्वादलाई यसले छोपिदिन्थ्यो। त्यसलै यसलाई गरिबहरूले मात्र खाने चिजका रूपमा हेरिन्थ्यो ।”

चौथौं देखि १६औं शताब्दीमा जब युरोपेली इतिहासमा शास्त्रीय ज्ञान अनि कला तथा विज्ञानको विस्तारसहित रनसाँ वा पुनर्जागरणको काल भित्रियो त्यही बेलादेखि लसुनको प्रतिष्ठा पनि फेरियो ।

“फ्रान्सका हेन्री चौथौंलाई लसुनले 'बाप्टाइज' गरियो उनी धेरै लसुन खान्थे जसले त्यसलाई प्रख्यात पनि बनायो,“ चेरीले भनिन् । उनका अनुसार १९औं शताब्दीमा इङ्ल्यान्डमा भिक्टोरियन युगमा लसुनको ख्याति बढ्यो। अमेरिकामा चाँहिँ लसुन निकै पछि सन् १९५० र १९६० को दशकमा आप्रवासीहरूले भित्र्याए । त्यसपछि लसुनसँग जोडिएको नकारात्मक दृष्टिकोण उल्टियो। “वास्तवमा लसुनलाई यहूदी, इटालियन तथा कोरियनहरूसँग जोडेर निकै अपमानजनक रूपमा लिइन्थ्यो। तिनलाई लसुन खानेहरू भनेर एक किसिमले होच्याइन्थ्यो,“ रविन चेरीले बताइन् ।

औषधिका रूपमा लसुन :

औषधीय गुणका लागि लसुनको माग हुने गर्छ ।

हाल विश्वभरि ६०० थरी लसुन पाइन्छ।

मध्यएशियाको उज्बेकिस्तान र ककेशियाको जोर्जामा पाइने लसुन हालै मात्र संसारभरि उपलब्ध हुन थालेका छन् ।

आधुनिक परिकारहरूमा उसको विशिष्ट भूमिकाका अतिरिक्त लसुनलाई रुघा वा चिसोका अन्य लक्षणहरू उपचार गर्न प्रयोग गरिन्छ। यसले रक्तचाप, कलेस्टरोल तथा क्यान्सरमा पार्ने प्रभावको अध्ययन गर्न क्लिनिकल परीक्षणहरू भएका छन् । तर तिनको परिणाम मिश्रित पाइएको छ ।

इरानमा गरिएको एउटा सानो अध्ययनले लसुन र कागतीको रसले कलेस्टरोल तथा रक्तचापलाई छ हप्तामा घटाइदिएको देखायो। तर अमेरिकाको स्ट्यान्फोर्ड विश्वविद्यालयले २०० जना स्वस्थ व्यक्तिहरूमा छ महिना लगाएर गरेको विस्तृत अध्ययनमा कलेस्टरोल घटाउनमा यसको उल्लेखनीय प्रभाव पाइएन ।

खाली पेटमा लसुन खाँदा पेटमा अप्टेरो, अपान वायु एवं पेटमा हुने सूक्ष्मजीवहरूको विविधतामा परिवर्तन हुन सक्छ ।

सन् २०१४ मा अस्ट्रेलियाको सिड्नी विश्वविद्यालयले गरेको एक अध्ययनले लसुनमा एन्टिमाइक्रोबिअल (कीटाणुनाशक), एन्टिभाइरल (भाइरसनाशक) तथा एन्टिफङ्गल (दुसीनाशक) गुण भएको निश्चित गर्‍यो। “लसुनमा उल्लेखनीय स्तरमा पोटासिअम, फोस्फरस, जिङ्क, सल्फर अनि केही मात्रामा म्याग्नेसिअम, म्याङ्गनीज र फलाम तत्व पाइन्छ। यो एक किसिमले गजबको तरकारी हो,” ब्रिटिश डाइटिक असोसिएशनका प्रवक्ता तथा बालबालिकाको पोषणसम्बन्धी विज्ञ बाही भ्यान डि बोरले भनिन् ।

“यसमा सल्फर वा गन्धक मिसिएको 'एलिसिन' भन्ने यौगिक पाइन्छ। यसमा टन्न् प्रिवायोर्टिक फाइबर हुन्छ जुन हाम्रो आन्द्राका निम्ति उपयोगी हुन्छ। यसमा कीटाणुनाशक केही गुण पनि हुन्छ,” उनले भनिन् । आन्द्रामा उपयोगी ब्याक्टेरियालाई फैलन दिन अनि कब्जियत तथा पेट फुल्ने समस्यामा सघाउ पुऱ्याउन लसुनमा रहेको फाइबरले मद्दत गर्ने उनले बताइन् ।

वयस्क व्यक्तिका लागि हरेक दिन एक वा दुई पोटी काँचो लसुन खानु सुरक्षित मानिन्छ। तर अमेरिकन फ्यामिली फिजिशन नामक क्लिनिकल जर्नलमा प्रकाशित एक शोधपत्रका अनुसार खास गरी खाली पेटमा धेरै लसुन खायो भने पेट तथा आन्द्रामा समस्या हुने, अपान वायु उत्पन्न हुने तथा आन्द्रामा हुने ब्याक्टेरियाको विविधतामा प्रभाव पर्ने उल्लेख छ ।

सियान सिडको २६ औं वार्षिक साधारणसभा सम्पन्न, ५ सदस्यीय सञ्चालक समिति चयन

साधारण सभामा आगामी कार्यक्रममा बीउ विजनको भौतिक शृद्धता, उमार शक्ति, चिस्यान परिक्षाणाको व्यवस्थापन गर्नुका साथै दातृ निकायसँगको सहकार्य, बीउको बिक्री तथा मुनाफा, बजार

काठमाडौं मंसिर १२, सियान सीड सर्भिस सेन्टर लिमिटेडको २६ औं वार्षिक साधारण सभा रवि भवनस्थित होटल क्राउन इम्पेरियलमा सम्पन्न भएको छ ।

कम्पनीका निर्देशक दुर्गाप्रसाद दाहालद्वारा पानसमा दीप बालेर उदघाटन गरिएको उक्त सभामा सियान सिडले गरेको प्रगति विवरणहरू माथि उपस्थित शेयर सदस्यहरूको विचमा छलफल भई पारित गरेका थिए । छव्विसौं वार्षिक साधारण सभामा बीउ उत्पादन कार्यक्रम, प्रजनन तथा स्रोत बीउ व्यवस्थापन, तरकारी, मकै, आलु, गोलभेडा तथा अन्य उन्नत जातका बीउहरूको उत्पादन र बिक्री वितरण गरिएको वार्षिक प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ ।

साथै सियान सिडले अनुसन्धान तथा बीउ विकास कार्यक्रम, नेपालको हावापानी सुहाउने ठाउँहरू तराईमा भित्री मधेश, मध्य पहाड अनुसन्धानका लागि उपयुक्त रहेको उल्लेख गरेका छन् । बाली अनुसन्धान जातिय विकास र सम्बर्द्धन, गुणस्तरीय बीउ निर्यात कार्यक्रम, जगेडा भण्डारण, गरेको प्रतिवेदनमा जनाएको छ ।

प्रवर्द्धन, मानव संशाधन आदिमा जोडिएको छ ।

कम्पनीले प्रस्तुत गरेको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०८१/०८२, लेखा परिक्षण प्रतिवेदन २०८१/२०८२ पारित गरेको छ । चालु आर्थिक वर्षको कार्यक्रम तथा बजेट २०८२/०८३ माथिका छलफल भएको छ । आगामी दिनमा कम्पनीलाई माथि उठाउन लागि पर्ने साधारण सभाले जोडदिएको छ । अधिवक्ता तथा निर्वाचन समितिका निर्वाचन अधिकृत यज्ञप्रसाद न्यौपानको एकसदस्यीय निर्वाचन समितिले ४ वर्षका लागि दुर्गाप्रसाद अधिकारी, दुर्गाप्रसाद दाहाल, जीवनलाल श्रेष्ठ, मनकुमारी प्रधान, रुपा साना सरिया रहेको ५ सदस्यीय सञ्चालक समितिलाई निर्वाचित गरेको छ ।

साधारण सभामा सियान सिडको उत्पादित बिउविजन सबैभन्दा बढी बजारीकरण गरि बिक्री वितरण गर्ने टिलिचो सिड भण्डार चितवन, एशिएन एग्रो प्रा.लि भापा, ग्रीन ल्याण्ड ट्रेडर्स काठमाडौंलाई सम्मान गरेको छ ।

Radio Program Production Workshop
for
**Indigenous Journalists working in
Indigenous Community Radio in Nepal**
November 25-27, 2022
Kathmandu

In partnership with
 AMARC Asia-Pacific

Supported by
 UNESCO Office in Kathmandu

Organized By:
 INDIGENOUS
Indigenous Community
Radio Network (ICRN)

गण्डकीले गाँजाखेती गर्न प्रक्रिया बढायो

गण्डकी प्रदेश सरकारले गाँजाखेतीसँग सम्बन्धित विधेयक अघि बढाएको छ। उद्योग तथा पर्यटनमन्त्री मित्रलाल बस्यालले सोमबार प्रदेशसभामा “औषधिजन्य तथा औद्योगिक प्रयोजनको लागि गाँजा खेतीलाई नियमन गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक” प्रस्तुत गरेका हुन्।

प्रदेश सरकारका अधिकारीहरूका अनुसार रोजगारी र आयआर्जन बढाउने उद्देश्यसहित उक्त विधेयक अघि बढाइएको हो। लागुऔषधिका रूपमा सेवन गर्न नभई “औषधीय र औद्योगिक कच्चा पदार्थका लागि मात्रै खेती गर्न दिने गरी विधेयक ल्याउने प्रक्रिया अघि बढाएको गण्डकी प्रदेशले जनाएको छ।

“पर्यटकहरू (पोखरा) आउने र यहाँ गाँजा पिउन पाउने भन्ने चाहिँ होइना पछि, के होला तर अहिले हामीले गर्न खोजेको त्यो होइन,” उनले भने। गण्डकी प्रदेशले यसअघि घरेलु मदिरा उत्पादनलाई कानुनी मान्यता दिने गरी कानून ल्याइसकेको छ।

“अहिले हाम्रो पहाडी भू-भागमा ठूलो जमिन बाँफो छ र मानिसहरू रोजगारीमा छैनन्। अहिले कहीं न कहीं औषधि तथा औद्योगिक कच्चा पदार्थका निम्ति आवश्यकता पनि देखिराखिएको छ,” मुख्यमन्त्री पाण्डेले भने, “यसका निम्ति ठूलो मेहनत र जनशक्तिको खाँचो पनि पर्दैन। व्यक्तिले आयआर्जन गर्न सक्ने र राज्यले पनि राजस्व असुल गर्न सक्ने अवस्था देखेर हामीले यो पहल गरेका हौं।”

उद्योग तथा पर्यटनमन्त्री बस्यालले गाँजाको दुरुपयोग हुन सक्ने सम्भावनालाई नियन्त्रण गर्न सक्ने गरी आवश्यक कानून र नियमावली तयार गरेपछि मात्रै विधेयक पारित गरिने दावी गरे। “एकदमै कडा कानून बन्दै छ। खेती गर्नेले कानूनको परिपालना गरेर मात्रै उत्पादन गर्नु पर्ने हुन्छ।”

कतिपय कानूनविद् चाहिँ उक्त विधेयक लागुऔषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ सँग बाँफिने तथा लागु हुन नसक्ने बताउँछन्। उक्त ऐनले गाँजालाई लागुऔषधिका रूपमा परिभाषित गर्दै त्यसको खेतीलाई निषेध गरेको छ।

“यस्तोमा वर्तमान कानून नै लागु हुन्छ। प्रादेशिक कानूनले सङ्घीय कानूनलाई काट्न सक्दैन,” नेपाल कानून समाजका अध्यक्ष प्रस्तावित विधेयकमा के छ।

गाँजाबाट तेल, पिना तथा रेसा उत्पादन

खेती गर्नेले “गाँजाको उपयोग सम्बन्धमा प्रचलित कानूनबमोजिम स्थापना भएका औषधि उद्योग र अन्य उत्पादनमूलक उद्योगबाट खरिदको सुनिश्चितता हुने गरी सहमतिपत्र” प्राप्त गरेको हुनु पर्ने प्रस्तावित विधेयकमा उल्लेख छ।

हुनुका साथै गाईबस्तुको उपचारमा समेत प्रयोगमा आउने बताइन्छ।

गाँजा उत्पादनको सम्भाव्यता, सुरक्षा व्यवस्था, खाद्य उत्पादन र खाद्य सुरक्षामा पर्न सक्ने असर समेतलाई विश्लेषण गरेर प्रदेश सरकारले सम्भव भएसम्म खाली, बाँफो, वा न्यून उत्पादकत्व भएको क्षेत्रलाई गाँजा खेती गर्न सकिने क्षेत्रका रूपमा तोक्न सक्ने विधेयकमा उल्लेख छ।

प्रस्तावित विधेयकका अनुसार गाँजाखेती गर्न चाहने पक्षले ‘लाइसन्स’ लिनुपर्छ तर त्यो प्राप्त गर्नुअघि पूर्वसहमति पनि आवश्यक पर्ने सर्त प्रस्ताव गरिएको छ। पूर्वसहमतिका निम्ति इच्छुकले आफ्नो वा कम्पनीको संस्थागत विवरण, खेती गर्न चाहेको स्थान र क्षेत्रफल, स्थानीय तहको सिफारिस, गाँजाजन्य उत्पादनको सम्भावित परिमाण आदि खुलाएर निवेदन दिनुपर्छ। सरकारले दुई रोपनीभन्दा कम क्षेत्रफल हुने गरी पूर्वसहमतिपत्र दिन नपाउने भनिएको छ। पूर्वसहमति पाएपछि अनुमतिपत्र प्राप्त गर्नुअघि विभिन्न पूर्वाधार तयार पार्नुपर्ने सर्त अघि सारिएको छ।

त्यसमा “खेती गरिएको स्थानमा अनधिकृत व्यक्तिको सहज पहुँच हुन नसक्ने गरी आवश्यक पर्खाल वा तारबारको व्यवस्था तथा सुरक्षाका निम्ति हेरालुको व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने” लगायतका विषय छन्।

साथै इच्छुकले पछिल्लो १० वर्षमा लागुऔषधसम्बन्धी कसुरमा सजाय नपाएको स्वघोषणा समेत गरेको हुनुपर्ने उल्लेख छ। “यसको दुरुपयोग हुन सक्ला भन्ने विषयमा हामी असाध्यै सचेत छौं। विधेयक आउन ढिला भएको पनि त्यही कारणले हो। त्यसैले विधेयकमा धेरै उपायहरू राखेका छौं,” मुख्यमन्त्री पाण्डेले भने, “यो त्यति सरल पनि छैन र जो पायो त्यहीले जहाँ पायो त्यहीँ गर्न पाउने पनि होइना। उत्पादन भइसकेपछि त्यसको खपत कसरी हुन्छ भन्ने प्रत्याभूति भइसकेपछि मात्रै अनुमति दिन्छौं।” खेती गर्नेले “गाँजाको उपयोग सम्बन्धमा प्रचलित कानूनबमोजिम स्थापना भएका औषधि उद्योग र अन्य उत्पादनमूलक उद्योगबाट खरिदको सुनिश्चितता हुने गरी सहमतिपत्र” प्राप्त गरेको हुनु पर्ने प्रस्तावित विधेयकमा उल्लेख छ।

पूर्वसहमति एक वर्षका लागि र अनुमतिपत्र पाँच वर्षका निम्ति कायम हुने भनिएको छ।

अनुमतिप्राप्त व्यक्तिले नियमविपरीत गरेमा अनुमतिपत्र खारेज हुन सकिने सोमवार प्रदेशसभामा पेस भएको विधेयकमा उल्लेख छ।

कानुनी जटिलता :

गण्डकीका उद्योग तथा पर्यटनमन्त्री मित्रलाल बस्यालले गाँजाखेतीसम्बन्धी विधेयक प्रस्तुत गरेका छन्।

नेपाल कानून समाजका अध्यक्ष श्रेष्ठ लागुऔषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ मात्र नभई नेपाल लागुऔषध नियन्त्रणसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय अभिसन्धिको पक्षराष्ट्र भएकाले पनि (गण्डकी प्रदेश सरकारले ल्याएको) यो विधेयकले विवाद उत्पन्न हुन सक्ने देख्छन्। तर औषधीय र औद्योगिक कच्चा पदार्थका रूपमा गाँजाखेतीलाई अघि बढाउन

सरकारले विभिन्न उपायहरू भने अपनाउन सक्ने उनी बताउँछन् ।

“कतिपय देशहरूले पक्ष नै नभएर छुट पाइरहेका छन् । पक्ष भएकाले पनि संयुक्त राष्ट्रसंघीय पद्धतिमा छुट्टै प्रक्रिया पूरा गरेर पनि छुट लिन सकिने अवस्था हुन सक्छ। त्यहाँ कसरी प्रस्तुत हुने भन्नेतर्फ हामी लाग्नुपर्ने हुन्छ । हामी छुट्टै राष्ट्रिय कानून बनाउन सक्छौं ।”

मुख्यमन्त्री पाण्डे भने कानूनका जानकारहरूसँग परामर्श गरेरै विधेयक अघि बढाइएको बताउँछन् ।

“लागुपदार्थको रूपमा पो प्रयोग गर्न भएना औषधीय र औद्योगिक प्रयोगका निम्ति गर्न सकिने बाटाहरू छन्,” उनले भने,

“औद्योगिक ऐनसँग अलिकति बाभ्छ कि भन्ने पनि छ। यसबारे संघीय सरकारसँग पनि एक चरणमा छलफल गरेका छौं ।”

आफूले यसलाई प्रदेशको मात्र नभई देशकै आवश्यकता ठानेको तर संघीय सरकारले पर्याप्त पहल अघि बढाएजस्तो आफूलाई नलागेको मुख्यमन्त्री पाण्डे बताउँछन् ।

“रमेश रिजाल उद्योगमन्त्री छँदा सबै प्रदेशले एकैचोटी (गाँजाखेतीबारे) काम गरौं भन्ने पहल भएको थियो। पछि अन्यत्रबाट नभइसकेपछि हामीले नै घचघच्याउनपछि भनेर सुरु गरेका हौं ।”

गाँजाखेती र घरेलु मदिराबारे अभियान नै चलाउँदै आएका पूर्वसांसद शेरबहादुर तामाङ

“नेतृत्व तहमा भएका व्यक्तिहरूमा आँट नभएकाले यो विषय अलमलमा परेको” धारणा राख्छन् ।

“लागुऔषधका रूपमा प्रयोग गर्ने भनेकै होइनौं। तेल, पिना, रेसा आदि धेरै कुराका निम्ति गाँजा बहुउपयोगी भएकाले अभियान चलाएका हौं । किसानहरूले धेरै लाभ लिन सक्छन्,” उनले भने,

“तर तुलनात्मक रूपमा लागुऔषधका हिसाबले यसको धेरै मूल्य आउने भएकाले दुरुपयोग हुनेतर्फ सचेत हुनुपर्छ ।”

तामाङले २०७५ सालमा गाँजाखेतीलाई वैधता दिन प्रस्ताव गर्दै संसद् आफैले विधेयक दर्ता गरेका थिए ।

“विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनको सिफारिसमा संयुक्त राष्ट्रसंघले पनि केही वर्षअघि गाँजालाई पुनःवर्गीकरण गर्दै अति हानिकारकको सूचीबाट हटाएकाले हामी पनि तदनु रूप हाम्रो कानूनलाई परिमार्जन गर्न सक्छौं,” उनले भने ।

राष्ट्रसंघले सन् २०२० मा गाँजाको औषधीय प्रयोगलाई मान्यता दिए पनि यसलाई अभै

हानिकारक र नियन्त्रणमा राखिनुपर्ने पदार्थका रूपमा वर्गीकृत गरेको छ ।

कानून समाजका श्रेष्ठ विद्यमान कानूनसँग बाभ्किने भए पनि गण्डकी प्रदेश सरकारको कदमले राष्ट्रिय स्तरमा नयाँ वहस भने थाल्न सक्ने बताउँछन् ।

“प्रादेशिक कानूनले संघीय कानूनलाई काट्न नसक्ने भएकाले एउटा प्रदेशमा मात्रै लागु हुने भन्ने चाहिँ हुँदैन र फेरि उहाँहरूले यो विधेयकबारे प्रदेशसभालाई पनि सहमत गराउनुपर्‍यो,” उनले भने,

“तर औषधीय तथा व्यावसायिक कुरा पनि तथा रोजगारीको कुरा पनि भएकाले यो राम्रो कुरा हो। दुरुपयोग पो गर्नु भएन, सदुपयोग गर्नका

निम्ति यो स्वागतयोग्य कुरा हो ।”

प्रदेशसभाका सचिव गोविन्द पौडेलका अनुसार सोमवार पेस भएको “गाँजाखेती सम्बन्धी” विधेयकमाथि मङ्गलवार सैद्धान्तिक छलफल हुने छ ।

“त्यसपछि केही संशोधन आएछन् भने तीसहित छलफलका निम्ति अर्थ समितिमा जान्छ,” उनले भने,

“दुई वा तीन दिनमा चालु अधिवेशन अन्त्य हुने भएकाले अर्को अधिवेशनबाट मात्रै पारित होला ।”

नेपालमा औषधीय प्रयोजनका लागि गाँजा खुला गर्नुपर्ने बारेको वहस केही वर्षयता सघन हुँदै गए पनि त्यसमा ठोस प्रगति हुन सकेको छैन ।

उखुको खरिद मूल्य प्रतिक्विन्टल ६२० रुपैयाँ निर्धारण, अनुदान ७० रुपैयाँ

काठमाडौं मंसिर ११, सरकारले उखुको न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकेको छ । सोमवार

बसेको मन्त्रपरिषद् बैठकले आर्थिक वर्ष २०८२/८३ का लागि उखुको खरिद मूल्य प्रतिक्विन्टल ६ सय २० रुपैयाँ निर्धारण गर्ने निर्णय गरेको हो ।

सरकारका प्रवक्ता एवं सञ्चारमन्त्री जगदीश खरेलका अनुसार उखु किसानलाई प्रतिक्विन्टल ७० रुपैयाँ अनुदान रकम उपलब्ध गराउने निर्णय भएको छ ।

गत वर्ष सरकारले कटौती गरेको उखुको प्रतिक्विन्टल ३५ रुपैयाँ भुक्तानी गर्ने प्रतिबद्धता जनाए पनि अहिलेसम्म किसानले त्यो रकम पाउन सकेका छैनन् ।

किसानले ६ सय ५५ रुपैयाँ लागतमा उखु खेती गर्दा ६ सय २० रुपैयाँ प्रतिक्विन्टल मूल्य पाएको गुनासो गर्दै आएका थिए । तर, सरकारले अहिले पनि पुरानै भाउ निर्धारण गरेको छ ।

९ मंसिरमा कृषिमन्त्री डा. मदन परियारलाई किसानले १३ मंसिरभित्र उखुको मूल्य तोक्न

अल्टिमेटम दिएका थिए । सोही अल्टिमेटम लगत्तै किसान र मन्त्रालयबीच वार्ता भएको थियो ।

विगतमा सरकारले उखु किसानलाई प्रतिक्विन्टल ७० रुपैयाँका दरले उखु खेतीमा अनुदान दिँदै आएको थियो । तर, खर्च अभाव कारण देखाउँदै सरकारले दिँदै आएको अनुदानमा ५० प्रतिशतले कटौती गरेको थियो ।

किसानले कटौती गरिएको उक्त अनुदान रकम उपलब्ध गराउनुपर्ने माग राख्दै निरन्तर आन्दोलन गर्दै आएका छन् । सरकारले उखुको समर्थन मूल्य २०८०(८१ मा ६ सय ३५, २०७९(८० मा ६ सय १०, २०७८(७९ मा ५ सय ९० रुपैयाँ तोकेको थियो । कृषि मन्त्रालयका अनुसार देशका आठ जिल्लामा ६१ हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा वार्षिक ३२ लाख १७६ मेट्रिक टन उखु उत्पादन हुने गरेको छ ।

संघीयता भएन भने देश रहँदैन : कृषि मन्त्री : पौडेल

२०७२ सालको संविधान त्यतिकै लेखिएको होइन। मलाई त्यस्तो लाग्दैन। आवेशमा आएर भन्नुभन्दा जिम्मेवार ढंगले भन्नु पर्छ। संघीयता भएन भने देश रहँदैन। दुई(दुईपटक निर्वाचनबाट बनेको सरकारले लेखेको संविधान हो। यो देशको नागरिकता नभएको मान्छेले प्रशासनलाई

हप्काउँछ। लोकतन्त्रलाई माया गर्नेहरु सचेत हुनै पर्छ।

मिल्क होलिडे नभएको कारण, धूलो दूध उत्पादन गरेको कारणले हो। ललितपुर दूध, तरकारी किसानहरुलाई कसरी सशक्त बनाउने भन्ने कुरामा जोड दिनु पर्छ। अनुदान दुरुपयोग भएको कुरा छ। कसैले पनि गलत तरिकाले लिन, दिन दिदैनौं। युवाहरुका लागि १० लाखसम्म सहूलियत ऋण छुट्याएको छ।

जिल्ला दुग्ध सहकारी उत्पादक संघलिका अध्यक्ष कृष्णप्रसाद सापकोटाले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै दुग्ध उत्पादनबाट किसानहरुले आयआर्जन गर्न सफल भएको बताए।

सापकोटाले २७ वर्ष पूरा गरि २८ औं वर्षमा प्रवेश गरेको अवसरमा प्रस्तुत कार्यपत्र अनुसार संघको तर्फबाट उत्पादनमा आधारित अनुदानको व्यवस्था गर्न, गाउँमा किसानहरुका लागि चिस्थान केन्द्रहरु स्थापना गर्न, डिडिसिको गुणस्तरीय उत्पादन बजारमा ल्याउन, गुणस्तरीय दाना विक्री वितरण गर्न मिहिनेत गर्नु पर्ने कार्यपत्रमा उल्लेख गरेका छन्। सापकोटाका अनुसार विद्युत पुगेपनि चिस्थान केन्द्र सञ्चालन गर्नुपर्ने आदि कुराहरुमा जोडदिएको छ।

ललितपुर जिल्लामा युवा पलायन बढ्दै गएको अवस्थामा युवाहरुलाई रोक्नुपर्ने बताउँदै, रोजगार सिर्जना गर्न आवश्यक रहेको जनाएको छ। हाल संघ भित्र ७३ प्रतिशतमा महिलाहरु क्रियाशील छन्। क्षमताको विकास गर्न तालिमहरु दिन सकेको छैन। निष्कर्षमा जिल्लामा पशुपालनको व्यवस्थापन राम्रो सँग गर्न नसके दूध उत्पादन घट्दै जाने चुनौती थपिएको बताएको छ। साथै सहभागीहरुले मात्र गर्न सक्दैनौं अगाडि बढ्नको लागि पछाडि पनि फर्कनु पर्छ। अनुदान व्यवस्थित गर्नु पर्छ। केही समय किसानलाई अनुदानको

आवश्यक छ। सरकारले कृषिको लागि ३ प्रतिशत बजेट छुट्याएको छ, त्यो पर्याप्त छैन।

सापकोटाले ललितपुरले पहिलो कृषि मन्त्री पाएका बताउँदै, मन्त्रीले गर्न चाहिँमा कृषि क्षेत्रको लागि धेरै काम गर्नसक्ने र त्यसबाट परिवर्तनको महशुस हुन सक्ने बताए। यो व्यवसाय टिकाए मात्र किसानहरु बाँच्छन्। होइन भने सोच्नु पर्छ। संस्था बलियो नभइकन बैकले लगानी गर्दैन।

जिल्ला दुग्ध उत्पादक सहकारी संघका पूर्व अध्यक्ष खुमप्रसाद घिमिरेले ललितपुरको दुग्ध उत्पादन कृषि क्षेत्रमा गर्विलो योगदान रहेको बताए। दक्षिण ललितपुरमा २०५१ सालमा शुरु भएको उक्त कार्यक्रम शुरुमा ७ वटा सहकारी संस्थाहरु मिलेर ७ सदस्यीय कार्य समिति बनेको थियो। त्यतिबेला निजी डेरीहरु थिएनन्।

२०५१ सालमा राधाकृष्ण मैनाली कृषि मन्त्री हुँदा निकै छोटो समयमा माग पूरा गर्न सफल भएको थियो। त्यस समयमा दुग्ध सहकारी संस्थालाई अनुदान दिने भनेर मन्त्री परिषद्मा निर्णय भएको थियो। घिमिरेले त्यतिबेला ललितपुरको ग्रामीण क्षेत्रमा कसैको पनि जस्ता पाताको घर नभएको बताउँदै अहिले खरो रुपमा उत्रिनु पर्ने अवस्था आएको छ। दूधबाट मुलुकलाई आत्मनिर्भर बनाउन जरुरी छ। मुनाफा गर्न नसकेको अवस्था छ, भनेर सुन्न आएको छ। आन्तरिक उत्पादन, प्रविधि विस्तार र बजारीकरणमा जोड दिनुपर्ने बेला आएको छ।

त्यसरी नै दाना उच्चमि विष्णुप्रसाद काफ्लेले गाईभैसीलाई लाग्ने खोरेत रोगको विरुद्ध लड्न सक्ने फिड सप्लिमेन्ट उत्पादन गरेको बताउँदै स्वादेशी उत्पादन उपयोगमा ल्याउन आग्रह गरेका छन्। गाईभैसीको मललाई पखालेर फालेको देख्दा त्यसलाई मल व्यवस्थापनमा ल्याउने आवश्यक देखिएकाले गड्यौला मल पनि उत्पादन गर्दै आएको बताए। गोबर मललाई त्यसै फालिएको देख्दा मललाई दानाको रुपमा मातृभूमि मल कारखाना मार्फत उत्पादनमा ल्याएको छ।

सरकारले बजार अनुगमन गर्न नसकेको बताउँदै नेपाली बजारमा कस्तो मल आएको छ भनेर बजार अनुगमन गरिनु पर्ने बताए। साथै काफ्लेले भने विदेशबाट माटोको डल्ला ल्याएर बेचेको छ। गुणस्तरको नाममा भारतबाट आउने जाइम बेच्ने गरेको छ। किसानलाई मर्का पर्ने खालको छ भने निषेधित गरिनु पर्छ। हाम्रा मल हाले

घनश्याम अधिकारी (वैरागी जेठा)

काठमाडौं कार्तिक २९, गते शनिवार ललितपुर जिल्ला दुग्ध उत्पादक सहकारी संघ लिमिटेडको २८ औं स्थापना दिवस, रजत जयन्तीको अवसरमा स्मारिका प्रकाशन र दूग्धजन्य पदार्थ एवम् प्रविधि प्रदर्शनी तथा दुग्ध क्षेत्रको समस्या र विकास सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि बागमती प्रदेश कृषि, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका माननीय मन्त्री मधुसुदन पौडेलले कृषि पशु क्षेत्रले राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा ठूलो योगदान पुऱ्याएको बताउँदै प्रदेश सरकारले बजेटमा कृषिको लागि कार्यक्रम राखेको बताए। असोज २९ गतेको निर्णय अनुसार विद्युत महशुलमा समेत ५० प्रतिशतको अनुदान दिएको छ। कृषि पशुपालनमा संलग्न किसानहरुका लागि आगामी बजेट बनाउँदा तपाईंहरुलाई बोलाएर छलफल गर्नेछौं, मन्त्री पौडेलले भने। किसानसँग जोडिएको विषय मोटर बाटो पनि हो।

२०७९/८० को बजेट (ख) पछिको विनियोजित बजेटले मोटर बाटोको लागि संघीय सरकारले २५ करोड विनियोजन गरेको थाहा भएको छ। जेन्जी सरकारले काट्यो भन्ने सुनेको छु तर काट्न पाइदैन। जेन्जी सरकारले बजेट काट्यो भने पनि बाटोघाटो कसरी राम्रो बनाउने भनेर सोचिरहेका छौं।

आम जनताको चाँसो र जिम्मेवारी जिज्ञासाको पाटो के हो? सामाजिक सञ्जालमा गलत प्रचार आयो। २३ गते जेन्जीले विद्रोहको गरे, २४ गते अर्कै तत्वले विद्रोहलाई प्रयोग गरे। फ्रि(टि)ब्वट अभियानमा लागेकाहरुले विद्रोह भइकाए। फ्रि(टि)ब्वट हामी चिन्दैनौं। यसले नेपाल र चिनको सम्बन्धमा भइकाउन खोजेको देखियो।

हेर्नुहोस् ।

वस्तुभावमा बाँभोपन छन् भने हट्छ । दावीका साथ म भन्छु । हामीले उत्पादन गरेको १ किलो मलले २५ किलो बराबरको क्याल्सियमको काम गर्छ ।

अब कार्यक्रम वास्तविक कृषकको लागि होस् । भोलामा कागज बोक्नेलाई होइन । मन्त्रीले गरेको निर्णय ठूलो हुन सक्छ । विश्वकै नमूना माटो भएको देश नेपालमा बाहिरबाट माटो ल्याएर मलको रूपमा बिक्री वितरण गरेकोपनि आरोप लगाउनु भएको छ ।

गोदावरी नगरपालिका पशुसेवा कार्यालयका पशुसेवा अधिकृत इश्वरी घिमिरेले दक्षिण ललितपुरबाट शुरु भएको दूध उत्पादनले ग्रामीण जनजीवनमा परिवर्तन ल्याएको बताए ।

घिमिरेले १ लाख ५० हजार लिटर दूध उत्पादन गर्ने गरेको बताउँदै थोरै भकारी सुधार र नश्लमा मात्र व्यवस्थापन गर्न सक्थौं भने पनि ३ लाख लिटर दूध उत्पादन गर्न हैसियत राख्ने बताए । दूध उत्पादन विगतमा २ लिटर दिने ठाउँमा ३५ लिटर दूधको उत्पादन पुगेको छ । हाम्रा किसानहरूले लैनौं भैसी किन्ने नाममा पाडा(पाडी पालन गर्न छोडेको बताउँदै सर्लाही, वारा, पर्साबाट ल्याएको भने पनि, धेरै दूध उत्पादन भएको देखे पनि पैसा भारततिरै जाने गरेको बताए ।

दूध विकास संस्थानका महाप्रबन्धक सञ्जिव भाले दुग्ध किसानहरूले दूध उत्पादन अझै बढाउनु पर्ने कुरामा जोड दिएको छ । संस्थानले हिजो देखिनै सहयोग गरेको र भविष्यमा पनि सहयोग पुऱ्याउने प्रतिवद्धता व्यक्त गरेको छ । भाले भने यतिलामो इतिहास बोकेको सहकारी संस्था र दुग्ध विकास संस्थान मिलेर डकुमेन्टरी बनाउन मन लागेको छ । हाल हामीले बिक्री गरिरहेको दूधमा भैसीको दूध बढी छ । केन्द्रीय दुग्ध उत्पादक सहकारी संघका महासचिव रामप्रसाद आचार्यले किसानहरूले राज्यको सहयोग प्राप्त गर्न नसकेको बताए । राज्यको सहयोगबाट किसानहरू विमुख हुनु पर्ने अवस्था आएको छ । पशुपालन गर्ने किसानहरूलाई सधैंभरि सम्भन्ने काम गरिदिनुहोला । दूध विकास संस्थानले प्राप्त गर्ने टिडिए अरुको भन्दा महँगो छ ।

दूध गुणस्तरमा समस्या छन् । अरु भन्दा ललितपुर जिल्लाको राम्रो छ भन्ने सन्देश दिनेगरि काम गर्नु पर्ने बताए ।

राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड बागमती प्रदेशका

अध्यक्ष हरिप्रसाद पौडेलले बोर्डको तर्फबाट सक्दो सहयोग पुऱ्याउने बताए ।

राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डका कार्यकारी निर्देशक राजेन्द्र यादवले दूधलाई व्यवसायीकरण र विविधिकरण गर्नु पर्ने बताउँदै ललितपुर जिल्ला दूध उत्पादक सहकारी संस्थाले दूध उत्पादनको क्षेत्रमा ठूलो भुमिका निभाएको बताए । दूध, घिउ, बटरमा समेत आत्मनिर्भर बन्दै गएको बताउँदै अरु क्षेत्र भन्दा व्यवस्थित भएको डेरी क्षेत्र, पछि आएर केही समस्या आएको बताए ।

उनले दूग्धजन्य वस्तुको ८० लाख भन्दा बढी उपभोक्ता रहेको उल्लेख गर्दै पटक(पटक भुक्तानीमा समस्या देखिएको छ तर सरकारले दिनुपर्ने ५ अर्बमा शुक्रवारको तथ्याङ्क अनुसार १ अर्ब ५० करोड सरकारको बाँकी छ । निजी क्षेत्रको १ अर्ब भुक्तानी गर्नुपर्ने देखिएको बताए । केही समय भित्रै दूधको भुक्तानी किसानसम्म पुग्ने पनि बताए । एउटै उद्देश्य, लक्ष्य प्रदेश र केन्द्रीय बोर्ड एकै ठाउँमा आउनु पर्ने कुरामा जोड दिएको छ ।

कोन्ज्योसोझ गाउँ पालिकाका अध्यक्ष तथा पूर्व जिल्ला दुग्ध उत्पादक सहकारी संघका अध्यक्ष कृष्णमान लामाले नेपालको सन्दर्भमा गाउँमै बसेर कृषि गर्न सकेन भने देशमा समृद्धि नआउने बताए । हिजो केही नभएको गोठमा किसानहरूलाई सम्मान गरिएको देखियो । हलो जोत्न हाम्रो सन्ततीलाई सिकाउनु सकेनौं कि ! एकचोटी सोचौं । हामीलाई पनि मोवाइल चलाउन आउँछ । एक भारी घाँस काटेर स्कुल जानु पर्थ्यो । आजको युवाहरू आमा बुवासँग सम्वाद हुन्छ कि हुँदैन थाहा छैन । राज्यको तर्फबाट कमी कमजोरी भएको होला तर आजको युवाहरू विष्फोट गरौं भन्दछन् ।

जनताले दुग्धजन्य पदार्थ पैसामा किनेर खान्छन् । त्यो पैसा कहाँबाट गयो ? व्यवसाय गर्ने साथीहरू यही छन् । स्टक कति छ भन्ने कुरा आउनु पर्छ । आजको नेपाली समाजले भैसी पालेर दूध बेच्नुभन्दा विदेश गए पैसा आउँछ भन्ने मानसिकता पालेका छ । पढेलेखेका युवाहरू अष्ट्रेलिया, अमेरिका पुग्छन् । फोटो हाल्छन् । त्यो ठाउँ कसरी बन्थो भनेर खोज्नु पर्छ । अपराधै गऱ्यो भने कानुन छ । जुनबेला म आफैले पढाएको स्कुलमा कृषि शिक्षा पनि पढाउनु पर्छ भनेर सोचेको थियो आज कृषि विषयमा पढाई हुन्छ । पढाउने बेलामा नै कृषिको पढाई पढाउनु पर्छ भनेर मैले सोचेको थियो ।

कृषिको पढाई हुन्छ तर कृषि कसरी गर्ने भनेर पढाई हुँदैन ।

सरोज भाई विदेश गएर फर्क्यो । अहिले गाउँमै ५ वटा भैसी पालेर बसेको छ । नेपालमै बसेर केही गर्नु पर्छ भनेर होला । नेपालको सबै किसानलाई भकारी सोहर्ने आउँछ कि आउँदैन ।

किसानले अनुदान प्राप्त गर्न सहकारीमा आवद्ध हुनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । जसले एउटा मात्र भैसी पालेको छ भने उसले पनि अनुदान पाउनु पर्छ ।

प्यान, कागजात नभएपछि उसले अनुदान पाउँदैन, कृषिको अनुदान खुल्छ, म यहीबाट टिकाभैरव पुग्दानपुग्दै अनुदान सकिस्केको हुन्छ । भैसी पाल्ने किसानलाई कसरी अनुदान दिने ? अनुदानको प्रक्रिया के हुन सक्छ भन्ने किसानसम्म पनि अनुदान पुग्नु पर्छ । अनुदानको प्रकृति यस्तो छ त्यही भएर होला देशमा विष्फोट जन्मेको । हामीजस्तो जनप्रतिनिधीले स्थानीय तहमा बसेर काम गर्दा गल्लि कमजोरी भयो होला । जिल्ला दुग्ध उत्पादक सहकारी संघले कफी उत्पादक संघसँग मिलेर कफी उत्पादन र बजारीकरण गरौं भनेको थियो । जिल्ला दुग्ध उत्पादक सहकारी संघलाई जोगाउने काम गरौं । दक्षिण ललितपुरलाई यो सम्मान गर्ने पनि हिजोको छाप्रो नै हो । फेरि पनि गाउँ फर्कनु पर्छ ।

कार्यक्रममा दूध क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याएका किसान उद्यमी तथा कर्मचारीहरूलाई सम्मान गरेका थिए ।

सम्मानित हुनेहरूमा २० वर्षसम्म संघमा कर्मचारी भएर निरन्तर सेवा गरे वापत कदर पत्र प्रदान गरेका छन् । कदरपत्र प्राप्त गर्ने कर्मचारीहरूमा उद्धवप्रसाद घिमिरे, इन्दिरा घिमिरे रहेका छन् । सम्मान प्राप्त गर्ने ७ वटै पालिकास्तरीय दुग्ध उत्पादक किसान तथा उद्यमीहरूमा मुकुन्द चौलागाई, रेवती प्रसाद सापकोटा, गणेश प्रसाद चौलागाई रामहरि चौलागाई रहेका थिए । युवा किसानहरू नवराज दाहाल, सहदेव निरौला, लक्ष्मण घिमिरे, जितेन्द्र महर्जन, प्रेम श्रेष्ठ, उमेश गौतम रहेका छन् ।

कृष्णमान लामा, ओमप्रसाद घिमिरे, थलप्रसाद घिमिरे, भीमलाल लामा, कमल प्रसाद तिमिल्सिना, ठक्करप्रसाद सञ्ज्याल, कृषि पत्रकार निरज रानाभाटलाई सम्मान गरेका थिए ।

लेखा संयोजक कृष्ण बहादुर बल, भीम बहादुर घिसिङ्ग, कुल प्रसाद घिमिरे सम्मानित भएका छन् ।

कृषि मन्त्री परियारलाई बुझाए ज्ञापनपत्र

काठमाडौं कार्तिक १६, राष्ट्रिय किसान सञ्जालको तर्फबाट कार्तिक १६ गते नेपाल सरकार कृषि तथा पशुपन्छि मन्त्री माननीय मदन परियार लाई ज्ञापन पत्र बुझाई कृषि क्षेत्रमा देखिएको समस्याको समाधान गर्न आग्रह गरेका छन्। सञ्जालका संयोजक डा.प्रेम दंगालद्वारा हस्ताक्षरित उक्त ज्ञापन पत्र मन्त्री परियारलाई बुझाएको हो।

नेपाल किसान महासंघ, अखिल नेपाल किसान महासंघ, राष्ट्रिय प्रजातान्त्रिक किसान संगठन, जनता समाजवादी किसान महासंघ, नेपाल पिछडावर्ग किसान संघ, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ नेपाल, राष्ट्रिय कृषक समुह महासंघ, राष्ट्रिय सिंचाई जलउपभोक्ता महासंघ नेपाल, राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्च, नेपाल कृषि सहकारी केन्द्रीय संघ, फियान नेपाल लगायत संघ(संस्था)को प्रतिनिधी सहभागीहरूले २०८२ कार्तिक १६ गते मन्त्री परियारलाई २१ बुँदे ज्ञापन पत्र बुझाएर किसानको समसामयिक विषयहरूहरूमा सम्बोधन गर्न आग्रह गरेका छन्।

प्रेस विज्ञप्ती

मुलुकको अर्थतन्त्रमा एकचौथाई हिस्सा ओगटेको र करिब ६२ प्रतिशत जनसंख्या संलग्न रहेको कृषिक्षेत्र यतिवेला चरम समस्याग्रस्त रहेको छ। विभिन्न समस्याका कारण किसानको दैनिक जिवीकोपार्जनको विषय भन्ने जटिल बन्दै गहिरकेको छ। भ्रष्टचारको अन्त्य, शुसासन कायम र निर्धारित मितिमा चुनाव गराउने कार्यदेश पाएको वर्तमान सरकारले यी क्षेत्रमा सुधार र किसानका समस्या संसोधन गर्न कुनै ठोस कदम उठाउन सकेको देखिदैन।

किसानका समसामयिक समस्या समाधान गर्न सरकारको ध्यानाकर्षण गराउने उद्देश्यले आज मिति २०८२ कार्तिक १६ गते राष्ट्रिय किसान सञ्जालको तर्फबाट सञ्जालका संयोजक डा. प्रेम दंगालको नेतृत्वमा गएको एक प्रतिनिधि मण्डलले माननीय कृषि तथा पशुपन्छि विकास मन्त्री मदन परियार, भूमी व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारण तथा उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्री माननीय अनिल कुमार सिन्हासँग भेट गरी किसान र कृषिक्षेत्रका तपसीलका समस्या तत्काल संबोधन गर्न नेपाल सरकार र सम्बन्धित निकायहरूको गम्भिर ध्यानाकर्षण गराउदै एक ज्ञापनपत्र प्रस्तुत गरेको छ।

किसानका यी महत्वपूर्ण मागहरू पूरा गर्न/गराउन सञ्जालले जोडदार माग गरेको छ।

तत्काल सम्बोधन गर्नुपर्ने विषयहरू:

१. करिब २३ लाख भूमिहिन, सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोवासीको लगत संकलन गरी समस्या समाधान गर्ने तयारीमा रहेको

त्यसैले न्यूनतम समर्थन मुल्यमा धान खरिद गर्ने र विक्रि वितरण गर्ने वातारण यथासिघ्र बनाउनका लागि हामी माग गर्दछौं।

भूमि समस्या समाधान आयोग विघटन गर्ने सरकारको निर्णय अभिलम्ब फिर्ता गरी भूमिहिन तथा सुकुम्बासी जनताले जमिन प्राप्त गर्ने संबैधानिक हक कार्यान्वयन गरियोस र अव्यवस्थित बसोवासीका समस्या दिर्घकालीन रूपमा समाधान गरियोस्।

२. देशभर परेको अविबल वर्षाका कारण भित्राउन तयार भएको धानवालीमा क्षति पुगेको छ। काटेर खेतमा रहेको धान डुबेर र काट्न बाँकी रहेको धान ढलेर उम्रिएर ठूलोमात्रामा नष्ट भएको छ। जसका कारण किसानको दैनिक जीविकोपार्जनमा गहिरो प्रभाव पार्नुकासाथै देशमा खाद्यान्यको अभाव भई खाद्य सुरक्षा संकटमा पर्ने अवस्था समेत देखिएको छ। धानवाली लगाउने समयमा लामो खडेरीका कारण संकटमा परेका किसान स्याहार्ने समयमा वर्षाले क्षति पूयाई दोहोरो मारमा परेका छन्। यस्तो अवस्थामा धानसमेत विभिन्न वालीमा भएको क्षतिको विवरण अभिलम्ब

संकलन गरी किसानलाई राहत, क्षतिपूर्ति र उनीहरूको पुनर्स्थापना गर्न/गराउन हामी माग गर्दछौं।

३. सरकारले आर्थिक वर्ष ०८२/०८३ का लागि धानको न्यूनतम समर्थन मुल्य मोटा धानको रु ३४६३ र मध्यम धानको रु ३६२८ तोकेको छ। तर निर्धारित मुल्यभन्दा निकै

कम मुल्यमा किसानले धान बेच्नुपर्ने नियति यस वर्षपनि दोहोरिएको छ। नेपाल सरकार अन्तरगत रहेका खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनीहरूका डिपोहरूले आफ्नैसम्म धान खरिद गर्न शुरु गरेका छैनन। न्यूनतम समर्थन मुल्य निर्धारण गरिसकेपछि उक्त मुल्यमा खरिदको सुनिश्चिता गर्नु सरकारको कर्तव्य र दायित्व हो। सरकारले आफ्नो निर्णय आफै कार्यान्वयन गर्न नसक्नु सरकारको असक्षमताको पराकाष्ट हो। त्यसैले न्यूनतम समर्थन मुल्यमा धान खरिद गर्ने र विक्रि वितरण गर्ने वातारण यथासिघ्र बनाउनका लागि हामी माग गर्दछौं। समर्थन मुल्यभन्दा कम मुल्यमा बेच्नुपर्ने बाध्यता भएमा सरकारद्वारा समर्थन मुल्य बराबरको मुल्य किसानलाई सोधभर्ना दिइयोस्।

४. दुग्ध किसानको दुग्धको सम्पूर्ण बक्यौता रकम (नीजि डेरी उद्योग र दुग्ध विकास संस्थानबाट) तुरुन्त भुक्तानी गरियोस/गराइयोस। दुग्ध खरिद गरेको हप्तादिनभित्र किसानले भुक्तानी पाउने व्यवस्थाको सुनिश्चित गरियोस्। दुग्ध तथा दुग्धजन्य उत्पादनहरूको राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजार खोजी व्यापार प्रवर्द्धन गरियोस्। दुग्ध विकास संस्थानको पूर्णसंरचना गरियोस्।

५. उखु किसानलाई सरकारले भुक्तानी गर्नुपर्ने बक्यौता रकम यथासिघ्र भुक्तानी गरियोस्। चालु आर्थिक वर्षका लागि उखुको समर्थन

मुल्य निर्धारण गरियोस्। समर्थन मुल्य निर्धारण गर्दा उखु उत्पादक किसानहरूको संस्थागत प्रतिनिधित्व गराउंदै लागतमुल्य, चिनीको बजारमुल्य आदीको आधारमा अनुसन्धानमा आधारित वैज्ञानिक बनाइयोस्। किसानले प्राप्त गर्नुपर्ने अधिकार लिन बारम्बार सडकमा आउनुपर्ने परिस्थितीको अन्त गरियोस्।

६. नेपालका हजारौं सुपारी उत्पादक किसानहरूले आफ्नो उत्पादन बिक्री वितरण तथा निर्यात गर्न सरकारी निर्णयले अनिर्णयको बन्धक बनाएर राखेको छ। नेपाली सुपारी गुणस्तरीय भएकाले विदेशी बजारमा अत्यन्त ठूलो माग हुदाँहुँदै पनि सुपारीको तस्करी रोक्ने नाममा संघीय राष्ट्रिय सभा दिगो विकास तथा सुशासन समितिले २०७९ श्रावण १६ गते अर्थ मन्त्रालय र उद्योग बाणीज्य मन्त्रालयलाई डिएनए परिक्षण गरेर मात्र सुपारी निर्यात गर्न भनी निर्देशन गरेको तर आजको मितिसम्म न डीएनए परिक्षणको व्यवस्था गरिएको न त निर्णय सच्याइएको अवस्था छ। जसले सुपारी उत्पादक किसानलाई वर्षैदेखि समस्यामा पारेको छ।

सुपारी खेतको विस्तारको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै सुपारी खेतको सुपरजोन घोषणा गरियोस्। सुपारी अनुसन्धान केन्द्र स्थापना गरियोस्। सुपारीलाई निर्यातयोग्य उत्पादनमा सूचिकृत गरियोस्। नेपाली उत्पादनलाई प्राथमिकतामा राखी आयात गर्ने नीति लिइयोस्।

७. कृषि तथा पशु विमा वापतको अनुदान प्रिमियम रकम अबिलम्ब किसानलाई भुक्तानी गरियोस्। साना तथा मझौला किसानको लागि “कृषि बालि सुरक्षण” तथा “पशु धन सुरक्षण” कार्यक्रम संचालन गरि सामुदायिक विमा कार्यक्रम स्थानीय पालिकामार्फत सहज र सरलरूपमा किसानसमक्ष पूर्याइयोस्।

८. कृषिकर्जाको ब्याजमा दिदै आएको अनुदान कायम गरी अभिलम्ब सहलियत दरको कृषिकर्जा कार्यक्रम संचालन गरियोस्। बैंक तथा वित्तियसंस्थाहरूबाट प्रदान गरिने सहलियत दरको कृषि कर्जा कार्यान्वयनको अवस्था अध्ययन गरी वास्तविक किसानहरूले सहज रूपमा प्राप्त गर्ने प्रभावकारी संयन्त्रको निर्माण गरियोस्।

९. देशमा रासायनिक मलको चरम अभाव भइरहेको छ। किसानहरू घण्टौं लाइनमा बस्दापनि आवश्यक मात्रामा मल उपलब्ध गराईएको छैन। किसानको जिविकाको

जसले किसानको दैनिक जनजिवनलाई प्रत्यक्ष असर पारिरहेको छ।

आधार रहेको कृषि उत्पादन मलको अभावमा प्रभावित भइरहेको छ जसले किसानको दैनिक जनजिवनलाई प्रत्यक्ष असर पारिरहेको छ। पटक पटक यस्तै समस्या भेल्लुपर्ने बाध्यताले किसानलाई निराश बनाइएको छ। त्यसैले हिउदेवाली खेतिका लागि रासायनिक मलको तत्काल उपलब्धताको सुनिश्चिता गर्दै मलको आवश्यकता अनुसारको आपूर्तिमा भइरहेको समस्याको दीगो समाधान खोजियोस्। विकल्पको रूपमा प्राणारिक मल उत्पादनलाई प्रवर्द्धन गर्दै मलमा आत्मनिर्भर बन्ने नीति लिइयोस्। देशमै मल कारखाना खोल्ने व्यवस्था गरियोस्।

१०. संघीय सरकारद्वारा संचालनमा रहेका कालीमाटी फलफूल तथा तरकारी विकास बजारसमेत देशभर रहेका ११ वटा त्यस्ता थोक तरकारी तथा फलफूल बजारहरूको व्यवस्थापन समितिको नेतृत्वसहित बहुमत सदस्यहरू उत्पादक किसान हुनुपर्ने व्यवस्थाको सुनिश्चिताता गरियोस्। ती बजारहरूका सटर (कवल) हरू मध्ये ५० प्रतिशत उत्पादक किसानलाई छुट्टाउनु व्यवस्था गरियोस्। किसानका लागि छुट्टयाएका यस्ता सटरहरूमा उत्पादक किसान बीचमात्रै सहलियत भाडा दरमा प्रतिष्पर्धा गराइयोस्। सरकारद्वारा संचालित कृषि बजारहरूका सम्बन्धमा कार्यदलले दिएका सुझावहरूलाई कार्यान्वयन गरी बजारहरूलाई किसानको नेतृत्व र पहुँचमा पुर्‍याइयोस्।

११. बाढी, पहिरो, डुवानबाट क्षतिपूगेका किसानलाई राहत र पूर्णस्थापनाका लागि विशेष कार्यक्रम ल्याईयोस्। कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय अर्न्तगत किसान राहत कोषको स्थापना गरियोस्।

१२. पहाडमा बाँदर, बँदेल र तराइमा नीलगाई तथा खुला चौपाया लगायतका जनावरहरूको बालीनालीमा भएको अतिक्रमणबाट किसानले ठूलो मात्रामा क्षति र समस्या बेहोर्नुपरेको छ। प्रभावित किसानहरू थातथलो र कृषि पेशा छाडेर विस्थापित हुन बाध्य भइरहेको अवस्थामा बन्धुजन्तुको अतिक्रमण नियन्त्रण र व्यवस्थापन गरियोस्।

१३. कृषि उपजहरूको समर्थनमुल्य कानूनी व्यवस्थाद्वारा नै निर्धारण गर्नुपर्ने। खरिदको

सुनिश्चिताका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधारदेखि बजेटसम्म व्यवस्थापन गर्नुपर्ने। कृषि उपजको समर्थन मुल्य तय गर्दा बाली लगाउनका लागि त्यस वर्ष भएको नगद खर्च (श्रम, बीउ, खाद्य सिंचाई), पारिवारिक श्रमको लगानी, जमिनको भाडा, कुल पूँजी र यसको ब्याज र एकतिहाई नाफा जोडेर गरिनुपर्ने। गतवर्षको मुल्यमा केही रूपैया वृद्धि गरी समर्थन मुल्य तोक्ने औपचारिक परम्पराको अन्त गरियोस्।

१४. किसान सूचिकरणको कामलाई अभियानको रूपमा संचालन गरियोस्। सूचिकरणका आधारमा किसानको वर्गीकरण गरी किसान परिचयपत्र प्रदान गरियोस्। महिला किसानले किसान परिचयपत्र पाउने व्यवस्था सुनिश्चित गरियोस्। यसका आधारमा किसानलाई सेवा सुविधा प्रदान गरियोस्।

१५. बाली तथा पशुपन्छीमा लाग्ने संभावित महामारीका (लम्पी स्कीन, स्वाइन फ्लू, अफ्रिकन स्वाइन फिबर) विरुद्ध आवश्यक सतर्कता, उपचारका साथै क्षति पूगेका किसानलाई राहत तथा पूनःस्थापित प्याकेज कार्यक्रमको व्यवस्था गरियोस्। प्राकृतिक, मानवीय वा बन्धुजन्तुबाट कृषिक्षेत्रमा भएको क्षतिको क्षतिपूर्ति, राहत र पूर्णस्थापना गर्न किसानकोष स्थापना गर्ने।

१६. कृषि क्षेत्रका नीति तथा कार्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयनमा किसान, किसान संघ संगठनहरूको संस्थागत सहभागिता अनिवार्य रूपमा गराइयोस्।

१७. कृषि तथा पशुपन्छी समूहहरू दर्ता र नविकरण निशुल्क गरियोस् र आयकरमा सरलिकृत गरियोस्।

१८. विदेशबाट विना रोकतोक कृषि तथा कृषिजन्य उत्पादनहरू भित्रिने अवस्थाको अन्त्य गर्दै विदेशी उत्पादित वस्तुको हस्तक्षेपबाट नेपाली उत्पादनको रक्षा गरियोस्।

१९. राष्ट्रिय किसान आयोगका पदाधिकारीहरूको पदपूर्ति गरी आयोगका नियमित कामकारवाही सुचारु गरियोस्।

२०. जलवायु परिवर्तनले कृषि क्षेत्रमा ठूलो प्रभाव पारिरहेको छ। यसका बारेमा अध्ययन अनुसन्धान गरी जलवायुमैत्री कृषि अवलम्बन गर्न ठोस कदम चालियोस्।

२१. कृषि उत्पादनका लागि प्रयोग हुने विषादी र विषादीजन्य उपजहरूको अनुगमन, नियमन र नियन्त्रण गरी जनस्वास्थ्यमा पारिरहेको असर कम गर्न ठोस कदम चालियोस्।

किसान महासंघ, भूमिअधिकार तथा श्रमिक संघको आव्हान

संयुक्त प्रेस विज्ञप्ती प्रस्तुत अंश

मिति: २०८२/६/२७

नेपाल सरकारले वि. सं. २०८२ असोज २३ गते पूर्ववर्ति सरकारद्वारा गठित भूमि समस्या समाधान आयोग खारेज गरेर भूमिहीन, सुकुम्बासी, अव्यवस्थित बसोबासी, श्रमजीवि गरिब जनताको हक अधिकार कुण्ठित गर्न उद्यत भएकोमा अखिल नेपाल किसान महासंघ तथा भूमि अधिकार तथा श्रमिक संगठनको गम्भीर ध्यान आकर्षण भएको छ। अव्यवस्थित बसोबासी, भूमिहीन दलित, सुकुम्बासी र श्रमजीवि जनताको विरुद्धमा मानव अधिकार प्रतिकूल हुनेगरी अचानक गरिएको यस गैरजिम्मेवारपूर्ण निर्णयको घोर भत्सर्ना गर्दै आयोगको पुनर्स्थापनाको लागि हामी जोडदार माग गर्दछौं। अन्यथा उत्पन्न हुने जटिल परिस्थितिको जिम्मेवार स्वयं कामचलाउ सरकार नै हुनुपर्ने कुराको चेतावनी पनि दिन चाहन्छौं।

नेपालमा सुकुम्बासी, अव्यवस्थित बसोबासी र भूमिहीन दलित, भूमिहीन श्रमिकका समस्या समाधान गर्न विगतमा अनेकौं आयोग र समितिहरू बनेका थिए। तर पनि समस्या बल्किइँदै रहेका थिए। यो समस्या लामो समयदेखि समाधान हुन सकिरहेको थिएन। त्यस्तो परिवेशमा समस्यालाई दिगो समाधान गर्न करिब दश महिना पहिले अघिल्लो सरकारले भूमि समस्या समाधान आयोग गठन गरेको थियो। यति मात्र होइन सरकारको नीति तथा कार्यक्रम तथा बजेट वक्तव्यमा समेत यो समस्या समाधान गर्ने घोषणा गरिएको थियो। फलस्वरूप संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय निकायसँग समन्वय गरेर सुकुम्बासी, अव्यवस्थित बसोबासी र भूमिहीन दलितको आँकडा लिने, विद्यमान ऐन तथा नियममा रहेका कमिहरू पहिचान गरी संशोधन गर्ने तथा विज्ञ विशेषज्ञ एवं दक्ष कर्मचारीको संरचना निर्माण गरेर जग्गा धनी प्रमाण पूर्जा वितरणलाई द्रुततर ढंगबाट उक्त आयोगले काम गरिरहेको थियो। यसबाट भूमिहीन श्रमिक जनतामा एक प्रकारको आशा र विश्वास समेत पलाएको थियो। तर चुनाव गराउनका निम्ति मात्र कार्यदेश पाएको अन्तरिम सरकारले पूर्वाग्रही ढंगले उक्त आयोग खारेज गर्न पुग्यो। कर्तव्यच्युत अन्तरिम सरकारको यस जनविरोधी

निर्णयको घोर भत्सर्ना गर्दै अवीलम्ब भूमि समस्या समाधान आयोगको पुनर्स्थापना गर्न देशका विभिन्न भागमा पीडित जनताले माग गरिरहेका छन्। नेपाली श्रमजीवि किसानको प्रतिनिधित्व गर्ने हाम्रा दुई

संगठनहरू पीडित नागरिकको मागप्रति पूर्ण सहमति जनाउँदै ऐक्यबद्धता जाहेर गर्दछौं।

भूमि, आवास र पहिचान प्रत्येक नागरिकको संविधानप्रदत्त मौलिक अधिकार हो। त्यसैले राज्यले दलित भूमिहीन र सुकुम्बासी समुदायका समस्या समाधानलाई सामाजिक न्याय र समानताको दृष्टिकोणबाट हेरोस् भन्ने हाम्रो आग्रह छ। यो भनेको जमिनको उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गरेर कृषिको व्यावसायीकरण गर्दै अर्थतन्त्रमा महत्वपूर्ण टेवा पुर्याउने विषय समेत हो। मुलुकका भूमिहीन दलित, अव्यवस्थित बसोबासी र सुकुम्बासी समुदाय आज पनि बासस्थान, पहिचान र जीवन निर्वाहका आधारभूत अधिकारबाट वञ्चित भइरहेका छन्। राज्यले वारम्बार योजना, नीति र कार्यक्रम ल्याए पनि ती समुदायका वास्तविक समस्या समाधान हुन सकेका छैनन्। यस्तो कठिन अवस्थाबाट जीवन गुजारिरहेका भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासी समेत २३ लाख बढीको लगत संकलन भूमि समस्या समाधान गरिसकेको थियो।

सुकुम्बासी, अव्यवस्थित बसोबासी तथा भूमिहीन दलितहरूले दशकौंदेखि सरकारी, सार्वजनिक तथा सामुदायिक जग्गामा बसोबास गर्न बाध्य हुनुपरेको छ। तीमध्ये धेरैलाई अहिलेसम्म नागरिकता, जग्गा स्वामित्व प्रमाणपत्र र आवास सम्बन्धी कानुनी सुरक्षा प्राप्त भएको छैन। यसले उनीहरू र उनीहरूका सन्तानलाई शिक्षा,

स्वास्थ्य, रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षाका सुविधाबाट समेत टाढा राखेको छ। हालैका वर्षहरूमा केही स्थानमा जग्गा दावी र अतिक्रमणको नाममा दलित तथा सुकुम्बासी समुदायमाथि बल प्रयोग, धम्की र जबर्जस्ती उठाइएका घटनाहरूले मानव अधिकार र सामाजिक न्यायका आधारभूत सिद्धान्तहरू अतिक्रमणमा परेका छन्। यसप्रति हाम्रो गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ।

भूमिहीन दलित, अव्यवस्थित बसोबासी र सुकुम्बासी समुदायको पहिचान तथा दर्ता कार्य शीघ्र सम्पन्न गरी जग्गा वितरण प्रक्रिया निष्पक्ष रूपमा अगाडि बढाउनु अहिलेको ज्वलन्त आवश्यकता हो। बल प्रयोग र उठाइएका सुकुम्बासी परिवारहरूलाई तत्काल पुनःस्थापित गरी न्याय सुनिश्चित गर्नु सम्बन्धीत निकायको दायित्व हो। साथै जग्गा तथा आवाससम्बन्धी निर्णयमा स्थानीय समुदायको सहभागिता सुनिश्चित गर्नु राज्यको दायित्व समेत हो। तर वर्तमान सरकार यस प्रकारका दायित्वबाट मात्र पन्छिएको छैन बरु उल्टै समस्या समाधानका लागि प्रदान गरिएको कार्यदेशको आधारमा आयोगले प्रभावकारी ढंगले कार्य गरिरहेको आयोग नै विघटन गर्न पुगनु दुर्भाग्यपूर्ण विषय हो।

भूमि समस्या समाधान आयोग खारेज गरिएको विरोधमा हामीले अत्यन्तै संयमतापूर्वक २०८२ साल असोज २८ गते अपरान्ह ३ बजे काठमाडौंको तीनकुनेमा एक घण्टा प्रदर्शन तथा कोणसभा आयोजना गरेका छौं। यसैगरी, २०८२ साल असोज २९ गते दिनको १२ बजे मुलुकका ७७ वटै प्रमुख जिल्ला अधिकारी माफर्त प्रधानमन्त्रीलाई ज्ञापन पत्र बुझाउने कार्यक्रम तय गरेका छौं। यी कार्यक्रमहरूलाई भव्यताका साथ सफल पार्न हाम्रा संगठनका मातहत कमिटी, पीडित श्रमजीवि, सुकुम्बासी, भूमिहीन सुकुम्बासी सहित सम्पूर्ण न्यायप्रेमी जनसमुदायलाई हार्दिक आव्हान गर्दछौं। यी कार्यक्रमहरू सांकेतिक रूपमा मात्र रहेका छन्। हाम्रो सदासयतालाई कमजोरी ठानेर बेवास्ता गरिएको खण्डमा खारेज गरिएको भूमि समस्या समाधान आयोगको पुनर्स्थापनाको लागि आन्दोलनका थप कार्यक्रम अगाडि सार्न हामी बाध्य हुनेछौं।

खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागले गर्‍यो खाद्य उत्पादक, उद्योगहरूमा अनुगमन

काठमाडौं खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागले विभिन्न समयमा विभिन्न खाद्य उत्पादक कम्पनी, उद्योगहरूमा अनुगमन खाद्य स्वच्छता कायम राख्न व्यवसायीहरूलाई सचेतता अपनाउन आग्रह गरेका छन्। उक्त अनुगमनको क्रममा विभागबाट मिति २०८२/०८/०१ गते काठमाडौं उपत्यका

(खाद्य स्वच्छता कायम राख्न र सरसफाइमा विशेष ध्यान दिन निर्देशन दिएको छ।

पि. के. चमेना गृह एण्ड रेष्टुरा, काठमाडौं(३१, बागबजार, लाई :

(सरसफाइ सामान्य रहेको,
(फ्राइ गर्ने तेलको (टिपीएम) परीक्षण गर्दा

(फ्रिजरमा खाद्य पदार्थहरूको भण्डारण अव्यवस्थित रहेको,

(तयारी खाद्य वस्तुहरू नछोपी राखेको,
(कामदारहरूले किचन परिसरमा हेयर नेट

तथा मास्क प्रयोग नगरेको,
(किचन र भाँडा धुने ठाउँ सँगै रहेको,

(उल्लेखित सम्पूर्ण कैफियतहरू सुधार गर्ने र खाद्य स्वच्छता कायम गर्ने निर्देशन दिएको,

५.७ पाइएको,
(स्टोरमा खाद्य

पदार्थहरूको भण्डारण

अव्यवस्थित रहेको,
(किचनमा रहेको

भहजबगकत िबल बिग्रेको अवस्थामा

रहेको,
(पेष्ट कन्ट्रोलको

व्यवस्था नरहेको,
(नियमित सरसफाइ

विमला स्वीट्स एण्ड चाट हाउस, काठमाडौं(२५, बागबजारलाई :

(सरसफाइ सामान्य रहेको,
(तयारी खाद्य पदार्थहरू नछोपी राखेको,

(मसीजन्य कागजबाट बनेको पेपर ब्याग (पेपर ब्याग) करिब २०० थान पाइएको,

(फ्राइ गर्ने तेलको (टिपीएम) परीक्षण गर्दा १३.० पाइएको,

(फोहर फाल्ने (डस्वीन) नछोपी राखेको,
(पेष्ट कन्ट्रोल)को व्यवस्था नरहेको,

(मसीजन्य पेपर ब्याग (२०० थान) नष्ट गरिएको,

(नियमित सरसफाइ गर्ने, तयारी खाद्य पदार्थहरू छोपेर राख्ने, (डस्वीन) छोपेर राख्ने,

मसीजन्य पेपर ब्यागलाई खाद्य पदार्थहरूमा प्रत्यक्ष सम्पर्कमा आउने गरी प्रयोग नगर्ने,
(पेष्ट कन्ट्रोल)को व्यवस्था गर्ने र खाद्य

स्वच्छता कायम गर्ने निर्देशन दिएको छ।

भिन्न खाद्य पदार्थहरूको उत्पादन तथा बिक्री वितरण हुने स्थलहरूमा वाणिज्य विभाग लगायत काठमाडौं महानगरपालिकासँग संयुक्त निरीक्षण तथा अनुगमन गरी खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१ बमोजिम तपसिलका व्यवसायहरूको निरीक्षण अनुगमन तथा कारवाही गरिएको जानकारी डा.बालकुमारी पौडेलद्वारा प्रेसित विज्ञापितमा जनाएको छ।

त्यसक्रममा कविता वेभरेज प्रा. लि., चन्द्रागिरि-६, काठमाडौंलाई

(जार भर्ने कक्ष पूर्ण रूपमा बन्द नरहेको,
(सरसफाइ सामान्य रहेको,

(यूभी लाइट सञ्चालनमा नरहेको,
(उद्योग परिसरमा शील प्याक अवस्थाको

जार उपलब्ध नभएको,
(यूभी लाइट नचलाई पानी भरेको पाइएकोले

वाणिज्य विभाग द्वारा रु. १०,०००/(जरिवाना गरिएको,
(प्रशोधित पिउने पानी उत्पादन मापदण्ड

सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ बमोजिमको प्रावधानहरू पालना गरी उत्पादन तथा बिक्री वितरण गर्न निर्देशन दिएको जनाएको छ।

त्यसरी नै रत्न पार्क पाउ भण्डार, चन्द्रागिरि(१४, काठमाडौंलाई :

(सरसफाइमा कमी रहेको,
(अनुमति पत्र नवीकरण रहेको पाइएको,

गर्ने, खाद्य पदार्थहरूको भण्डारण व्यवस्थित गर्ने, (इक्जहस्ट फ्यान) मर्मत गरी

सञ्चालनमा ल्याउने, (पेष्ट कन्ट्रोल)को व्यवस्था गर्ने, र किचन परिसरमा

कामदारहरूले अनिवार्य पोशाक तथा हेयर नेट, एप्रोन, मास्क लगायत प्रयोग गर्ने निर्देशन दिएको छ।

वागेश्वरी चमेना गृह, बूढानीलकण्ठ(५, काठमाडौं, (पि.के.क्याम्पस, बागबजार)लाई

(सरसफाइ सामान्य रहेको,
(तयारी खाद्य पदार्थहरू नछोपी राखेको,

(फ्राइ गर्ने तेलको (टिपीएम) परीक्षण गर्दा १५.० पाइएको,
(मोबाइल खाद्य प्रयोगशाला भ्यानमा पिउने

पानी परीक्षण गर्दा (एमोनिया)को मात्रा मापदण्ड अनुरूप पाइएको,
(म्याद गुज्रिएको १ प्याकेट स्टिम चाउमीन

पाइएको,
(म्याद गुज्रिएको स्टिम चाउमीन (७०० ग्राम)

नष्ट गरिएको,
(नियमित सरसफाइ गर्ने, तयारी खाद्य

पदार्थहरू छोपेर राख्ने र कामदारहरूले पोशाक तथा हेयर नेट, एप्रोन, मास्क लगायत

नियमित प्रयोग गर्ने निर्देशन दिएको छ। वज्रयोगिनी भोजनालय एण्ड खाजा घर, काठमाडौं, बागबजारलाई :

(सरसफाइ सामान्य रहेको,

त्यसैगरी मिति २०८२ मंसिर १ गते सिटी मिनरल वाटर एंड वेभरेज प्रा.लि., टोखा(६,काठमाडौंलाई :

(सरसफाइ सामान्य रहेको,
(अटोमेटिक जार तथा बोटल फिलिड गर्ने

गरेको,
(सरसफाइ तथा (मेन्टेनेन्स)को रेकर्ड राखेको

पाइएको,
(अरु पानी व्यवसायिको लागि पानी (फिलिड)

गर्ने गरेकोले सो को (कन्ट्र्याक्ट) राख्न निर्देशन

((टाइल) फुटेको ठाउमा मर्मत गरि रेकर्ड राख्ने,

(अनुमतिपत्रमा (बोटल साइज) थप गर्ने निर्देशन दिएको छ।

ग्राण्ड खानेपानी सेवा प्रा.लि., टोखा(६, काठमाडौंलाई

(यूभी लाइटलाई स्वीच अन नगरी जार फिलिड गरेको,

(सरसफाई सामान्य रहेको,
 (कुचिएको तथा कोत्रिएका जारहरु पाइएको,
 (व्याक्तिगत सरसफाईमा ध्यान नदिएको,
 (प्रयोगशाला परिक्षणका लागि एक थान पानीको नमुना संकलन गरीएको,
 (यूभी लाइट अन गरेर मात्र जार फिलिड गर्ने,
 (व्याक्तिगत सरसफाईमा ध्यान दिन,
 (कुचिएको तथा कोत्रिएका जार प्रयोग नगर्न
 खाद्य गुणस्तर विज्ञ, डा.बालकुमारी शर्माद्वारा

काठमाडौं उपत्यका भित्रको बुढानिलाकण्ठ
 (५ मा रहेको बुढानिलाकण्ठ स्कूलस्थित चमेना
 गृह (क्यान्टिन)लाई
 (कृतिम रंगको डब्बामा लेबल विवरण
 नभएको,
 (कृतिम रंगको उपयुक्त प्रयोग नभएको,
 (डस्टबिनहरुको सरसफाई उपयुक्त नरहेको
 र खुला राखिएको,
 (शौचालयको ढोका सिधा किचन तर्फ खुले
 अवस्थामा रहेको,

ट्यांकरबाट कच्चा दूधको नमुना संकलन
 गरी न्युट्रलाइजर परीक्षण गर्दा
 नागहुंगा नाकाबाट भित्र्याइएको तरकारी
 तथा फलफूलजन्य खाद्यवस्तुहरु :
 बन्दा, काउली, टमाटर, सुन्तला, क्यापसीकम,
 चुकन्दर, काउली र पर्वल, च्याउ, सिताफल,
 काँक्रो, फर्सी, सिमी, करेला, आँप, टमाटर
 र भन्टा ।

मकवानपुर, विरगंज, चितवन, धादिङ्ग,
 दमौली, नवलपरासी, कावासोती, नुवाकोट
 र भारत (महाराष्ट्र, सुनौली), कालीमाटी
 फलफूल तथा तरकारी बजार र बल्खु
 फलफूल तथा तरकारी बजार ल्याउन
 लागिएको खाद्य वस्तुहरु परिक्षण गरिएको
 छ ।

नागहुंगा नाकाबाट कच्चा दूध, नुवाकोट (टिमुरे,
 कासीटार र पन्चकन्या), तारकेश्वर
 डेरी, तारकेश्वर (७,

न्युट्रलाइजर परीक्षण गर्दा अनुकुल पाइएको ।
 विभागबाट मिति २०८२ मंसीर १० गते
 खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग,
 काठमाडौंमा प्राप्त भएका उजुरी/गुनासो
 सम्बोधन गर्ने क्रममा उपत्यका भित्र खाद्य
 पदार्थहरुको उत्पादन तथा विक्री वितरण
 हुने स्थलहरुमा निरीक्षण तथा अनुगमन
 गरेको छ ।

श्रीनेस हस्पिटालिटी, टाइमलाइन कलेज
 क्यान्टिन, गोकर्णेश्वर
 (सरसफाई सामान्य रहेको,
 (भान्सा कोठाको डष्टबिन खुल्ला र
 अव्यवस्थित रहेको,
 (तयारी खाद्य पदार्थको भण्डारण अव्यवस्थित
 रहेको,

(छानाको रंग निस्किएको अवस्थामा पाइएको,
 (एक्सजहस्ट फ्यानको व्यवस्था सन्तोषजनक
 नभएको,
 (लेवल विवरण उल्लेख नभएका पाउरोटी
 र मेयोनेज (मेयोनेस) पाइएको,
 (लेवल विवरण उल्लेख नभएका आठ थान
 पाउरोटी र पाँच थान मेयोनेज नष्ट गरिएको,
 (देखिएको कैफियतहरु सुधार गरी खाद्य
 स्वच्छता कायम गर्ने,

(भाँडा धुने ठाउँ छुट्टै र व्यवस्थित बनाउने,
 (एक्सजहस्ट फ्यानको व्यवस्था थप
 प्रभावकारी बनाई तयारी खाद्य पदार्थ छोपेर
 मात्र भण्डारण गर्ने,

(पूर्ण रूपमा लेवल विवरण उल्लेख भई
 खाद्य अनुमतिपत्र लिएको उद्योगबाट
 उत्पादित प्रशोधित खाद्य पदार्थको मात्र
 प्रयोग गर्ने निर्देशन दिएको विज्ञापितमा
 जनाएको छ ।

प्रेसित विज्ञापितमा जनाएको छ ।

विभागबाट मिति २०८२ मंसीर ३ गते
 फर्च्युन फुड प्रोडक्ट, चाँगुनारायण
 नगरपालिका(९, ताथली भक्तपुरलाई :
 (सरसफाई सामान्य पाइयो,
 (पेष्ट कन्ट्रोलको व्यवस्था सन्तोषजनक
 नपाइएको,
 (व्यक्तिगत सरसफाईमा कमी रहेको,
 (खाद्य स्वच्छता कायम गर्ने, पेष्ट कन्ट्रोलको
 व्यवस्था थप प्रभावकारी गर्ने, व्यक्तिगत
 सरसफाईमा ध्यान दिने र पूर्ण लेबल विवरण
 उल्लेख गरेर मात्र बजारमा विक्री वितरण
 गर्ने निर्देशन दिएको छ ।

दत्तात्रेय खाद्य उद्योग, चाँगुनारायण
 नगरपालिका(९, ताथली भक्तपुरलाई :
 (सरसफाई सामान्य पाइयो,
 (पेष्ट कन्ट्रोलको व्यवस्था सन्तोषजनक
 नपाइएको,
 (अनुमतिपत्रको बहाल मिति २०८२ कार्तिक
 १७ गते सम्म भई नवीकरणको लागि निवेदन
 दिएको,
 (खाद्य स्वच्छता कायम गर्ने, पेष्ट कन्ट्रोलको
 व्यवस्था थप प्रभावकारी गर्ने र पूर्ण लेबल
 विवरण उल्लेख गरेर मात्र बजारमा विक्री
 वितरण गर्ने निर्देशन दिएको छ ।

यस विभागबाट मिति २०८२ मंसीर ४

(तयारी खानहरु नछोपि खुला राखिएको,
 (म्याद नाघेको ७५ ग्रामको ३९ थान
 विस्कटको प्याकेट पाईएको,
 (स्टोर कक्ष व्यवस्थित नरहेको,
 (पकाएर खानु पर्ने खाद्य पदार्थमा कृतिम
 रंगको प्रयोग नगर्ने,
 (कैफियतमा उल्लेखित विवरण तुरुन्त सुधार
 गर्ने,
 (म्याद नाघेको विस्कट र लेवल विवरण
 नभएको कृतिम रंगको डब्बा (३ थान १००
 ग्राम) नष्ट गरिएको छ ।
 (व्यक्तिगत सरसफाईमा विशेष ध्यान दिने,
 (बफेट सिस्टममा तापक्रम नियन्त्रण हुने
 व्यवस्था गर्ने,
 (भाडा वर्तन सफा गर्ने स्थानलाई खाना
 तयार गर्ने कक्षबाट छुट्टाउने निर्देशन दिएको
 छ ।

यस विभागबाट मिति २०८२ मंसीर ४ गते
 राति ११ बजे देखि २०८२ मंसीर ५ गते
 बिहान ४ बजे सम्म नागहुंगा नाका भई
 भित्रिएर काठमाडौंका विभिन्न फलफूल तथा
 तरकारी बजारमा विक्री वितरण हुने कुल
 १७ वटा सवारी साधनबाट २० वटा फलफूल
 तथा ताजा तरकारीको नमुना संकलन गरी
 मोबाइल खाद्य प्रयोगशाला भ्यानमा
 जीवनाशक विषादीको अवशेष परीक्षण गर्दा
 र सोही नाकाबाट भित्रिएको एक वटा दूधको

प्रथम जुनार महोत्सव, कृषक र विज्ञवीच छलफल

जुनारको राजधानीका रूपमा चिनिएको सिन्धुलीको गोलन्जोर गाउँपालिका(४ माझकुभिण्डेमा आजदेखि तीनदिने जुनार महोत्सव सुरु भएको छ। बागमती प्रदेशका कृषि तथा पशुपन्छीमन्त्री मधुसुदन पौडेल, उद्योग, वाणिज्य, भूमि तथा प्रशासनमन्त्री विन्दु श्रेष्ठलगायतका जनप्रतिनिधि र संयुक्त रूपमा महोत्सवको उद्घाटन गरे। राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रियस्तरमा जुनारको

प्रचारप्रसार र पक्की सडक निर्माणको आवश्यकतालाई ध्यानाकर्षण गराउन महोत्सव आयोजना गरिएको हो। महोत्सवमा किसानहरूले जुनारबाट निर्मित जुस, स्ववास, जाम, जेली, क्याण्डीलगायतका खाद्यवस्तु प्रदर्शनी तथा बिक्रीमा राखिएको छ।

तीन दिनसम्म सञ्चालन हुने महोत्सवका अवसरमा कृषक र विज्ञवीच बगैँचामा जुनार प्रवर्द्धनसम्बन्धी छलफल हुनेछ। उद्घाटन सत्रमा सहभागी जनप्रतिनिधि र किसानका समस्या समाधानमा गम्भीर बन्नुपर्नेमा जोड दिएका छन्। नेपालको पहिचानको रूपमा उत्पादन भइरहेको जुनारको बजारसम्म पहुँच विस्तार गर्न केन्द्रीय सरकारसँग उनीहरूको आग्रह छ।

यसवर्ष जिल्लाको पहिचान र गोलन्जोरको गौरवका रूपमा रहेको जुनारको प्रचारप्रसार तथा व्यवस्थित कृषि सडकको आवश्यकताबारे प्रदेश र केन्द्र सरकारलाई ध्यानाकर्षण गराउन महोत्सव आयोजना गरिएको गोलन्जोर गाउँपालिकाका अध्यक्ष शङ्करराज बरालले बताए। उनले भने, “जुनारको प्रवर्द्धन, क्षेत्र विस्तार, बजारीकरण, गुणस्तर तथा देश विदेशमा प्रचारप्रसार पुर्याउने यस वर्षको महोत्सवको उद्देश्य हो।”

जुनार उत्पादन क्षेत्रमा व्यवस्थित सडक

नहुँदा बजारसम्म लैजाने क्रममा छिट्टै कुहिएर नष्ट हुने किसानको गुनासो छ। गोलन्जोर क्षेत्रलाई सरकारले जुनार खेतीको ‘सुपर जोन’ घोषणा गरिसकेको छ।

सरकारी आँकडाअनुसार यहाँबाट गत आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा करिब रु. ३४ करोडको जुनार बिक्री भएको छ। किसानले आफ्नै घर आँगनको बगैँचामा प्रतिकिलो रु ५० देखि ६० सम्ममा बिक्री गर्दै आएको

जुनार बजारमा प्रतिकिलो रु ८० देखि १०० मा उपभोक्ताले खरिद गर्दै आएका छन्। गोलन्जोर गाउँपालिकाको कृषि विकास शाखा कार्यालयका प्रमुख

चन्द्रकान्त चौधरीका अनुसार सो पालिकाबाट अधिल्लो आर्थिक वर्षमा यस पालिकाबाट रु. ३४ करोड १९ लाख ९० हजार बराबरको जुनार बिक्री भएको छ। जिल्लाबाट समग्रमा ३६ करोड ६४ लाख १० हजारको कारोबार भएको देखिन्छ।

जिल्ला जुनार सहकारी सङ्घले भने सरकारी तथ्याङ्क भन्दा दोब्बर अर्थात् करिब रु ७५ करोड मूल्य बराबरको वार्षिक कारोबार

हुने जनाएको छ। सिन्धुलीमा जुनार खेती निकै पहिलेदेखि हुँदै आइरहेको छ। जिल्लाभरमा एक हजार १०० हेक्टरमा जुनार खेती छ।

व्यावसायिक जुनार खेती ७५० हेक्टर क्षेत्रफलमा छ। हावापानीका हिसाबले गोलन्जोरका सात वटै वडामा जुनार उत्पादन हुन्छ। गोलन्जोरमा मात्रै पनि एक हजार हेक्टरमा जुनार छ। व्यावसायिक खेती भने करिब ७०० हेक्टरमा भइरहेको कृषि विकास कार्यालयको तथ्याङ्क छ।

गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष ज्वालाप्रसाद न्यौपानेले बाटो र बजारीकरण मुख्य समस्याका रूपमा रहेको बताए। “कृषि सडक कालोपत्र गर्न प्रदेश र सङ्घीय सरकारले सहयोग गर्दैन, पालिकाको बजेटबाट सम्भव भएन। सडकलाई नै केन्द्रित गर्ने गरी प्रचारप्रसार गर्ने महोत्सवको लक्ष्य हो”, उनले भने।

उपाध्यक्ष न्यौपानेले स्थानीय धापचौकीदेखि बाहुनतिल्पुडसम्मको महाभारत क्षेत्रको कृषि सडक करिडोरलाई कालोपत्रे गर्न सहयोगको अपेक्षा गरिएको बताए। सिन्धुलीको महाभारत क्षेत्रका युवालाई जुनार/सुन्तला खेतीले केही हदसम्म रोजगारी प्रदान गरेको छ। एक जना किसानको बगैँचामा एक हजार ७०० सम्म जुनारका बोट छन्। एउटा बोटबाट अधिकतम रु. २१ हजारसम्मको फल बिक्री भएको तथ्याङ्क छ।

सुरक्षाकर्मीको कारण च्याउ व्यवसायी आक्रोशित

काठमाडौं मंसिर १९, च्याउ उत्पादनका लागि अत्यावश्यक मानिने परालको ढुवानी ‘भवरलोट’ को नाममा १५० भन्दा बढी ट्रकलाई प्रहरीले छाड्न नमानेपछि किसानहरू आन्दोलनमा उत्रिएका छन्। रौतहटको पत्लैया(चन्द्रपुर मार्ग हुँदै तराईमा उत्पादन भएको पराल ल्याइरहेका १५० भन्दा बढी ट्रकलाई प्रहरीले एक सातादेखि छाड्न नमानेपछि च्याउ उत्पादक किसानहरू आज जिल्ला ट्राफिक कार्यालय, बाराको गेट अगाडि धर्नामा बसेका हुन्। च्याउ उत्पादक किसान संघ नेपालका अध्यक्ष सन्तोष कार्कीले किसानहरूको माग स्पष्ट र व्यवहारिक रहेको बताए। किसानको खेतबाट फार्मसम्म पराल ढुवानी सहज

बनाउन राज्यले सहयोग गर्नुपर्नेमा प्रशासनले पटक-पटक अवरोध खडा गर्दै आएको उनको गुनासो छ। यसरी समयमै उपलब्ध हुनु पर्ने आवश्यक कच्चा पर्दाथ विभिन्न बहानामा लामो समय रोकेर राख्दा च्याउ उत्पादन समेत असर पर्ने देखिएको छ। धर्नामा महासचिव विकास रिमाल, उपाध्यक्ष रविन्द्र श्रेष्ठ, सचिव रमेश सापकोटा, कोषाध्यक्ष विनोद पौडेललगायतका पदाधिकारी सहभागी छन्। किसानहरूले रोकिएका १५० भन्दा बढी ट्रक तत्काल छाड्न, ढुवानीमा पुनः अवरोध नआउने व्यवस्था मिलाउन र प्रशासनले किसानमैत्री नीति अपनाउन माग गरेका छन्।

Healthy soils at the heart of more resilient and greener cities: FAO marks World Soil Day 2025 in Rome

Celebration highlights the importance of healthy soils for food security, climate resilience and public wellbeing, as FAO awards two major international soil prizes

innovation and action for better production, better nutrition, a better environment, and a better life, leaving no one behind.

FAO Director-General QU

Rome -December 5, The Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) today marked World Soil Day 2025 with a global celebration in Rome under the theme “Healthy Soils for Healthy Cities.” The Day underscores the crucial role that soil health plays not only in agriculture but also in shaping more resilient, greener and healthier urban environments.

With two-thirds of the world’s population projected to live in cities by 2050, urban soils are under increasing pressure from sealing, pollution and unplanned expansion. These trends threaten the soil’s ability to produce food, regulate temperature, filter water, store carbon and support biodiversity. Rapid urban growth is also consuming fertile peri-urban croplands some nearly twice as productive as the global average placing additional strain on agrifood systems. This year’s World Soil Day carries special significance as it coincides with FAO’s 80th anniversary-eight decades of partnership,

Glinka World Soil Prize and King Bhumibol World Soil Day Award presented

Dongyu, opening the ceremony, emphasized that soil health is fundamental for the future of cities and the well-being of the people who live in them.

“It is a moment to reflect and to look ahead to a future in which healthy soils are the foundation of efficient, inclusive, resilient and sustainable agrifood systems, healthier people, greener cities and a more prosperous planet,” the Director-General said. “The responsibility of each of us is clear: protect soils, restore soils and build cities that can thrive for future generations,” he added.

Princess Basma Bint Ali of the Hashemite Kingdom of Jordan, FAO Goodwill Ambassador for Near East and North Africa, also addressed the ceremony, underscoring the profound connection between people and the soil. She emphasized that soil is the basis of

life itself—a living foundation that sustains ecosystems, nourishes communities and even allows trees to communicate and thrive. Because much of its richness is hidden from sight, she noted, soils are too often overlooked, even though protecting and restoring them is a collective responsibility essential to the future of humanity and the planet.

The event also featured the participation of Narumol Sanguanvong, Deputy Permanent Secretary of the Ministry of Agriculture and Cooperatives of Thailand, as well as Igor Golubovskiy, Permanent Representative of the Russian Federation to FAO.

Glinka World Soil Prize and King Bhumibol World Soil Day Award presented

As part of the global celebration, FAO awarded two of the world’s most prestigious international soil prizes:

The Glinka World Soil Prize 2025 was awarded to Professor Ganlin Zhang of the Institute of Soil Science, Chinese Academy of Sciences, recognizing his scientific leadership and global contributions to sustainable soil management and soil information systems.

The King Bhumibol World Soil Day Award 2025 was presented to the French Soil Science Society for its outstanding World Soil Day campaign 2024, which engaged thousands of citizens, schools and institutions across France to raise public awareness of soil protection.

Supported respectively by the Russian Federation and the Kingdom of Thailand, these awards honour innovation, advocacy and excellence in promoting sustainable soil management worldwide.

A global platform for action

Endorsed by the UN General Assembly and facilitated by FAO and its Global Soil Partnership, World Soil Day has become a global movement promoting sustainable soil management and raising public awareness across governments, academia, civil society and communities.

Urban soils-long overlooked-are increasingly recognized as essential components of sustainable, green cities. They produce food, support green spaces that filter water, buffer floods, cool urban temperatures, store carbon and enhance public health and quality of life. Emerging evidence also shows that contact with biodiverse and healthy soils helps regulate the human immune system.

FAO continues to support countries in improving their soil management through flagship initiatives including the Recarbonization of Global Agricultural Soils (RECSOIL), the Global Soil Doctors Programme, and the work of FAO's Technical Networks and Regional Soil Partnerships, which help translate science into practical solutions for farmers, municipalities and communities worldwide.

Through the FAO Green Cities Initiative, more than 300 cities worldwide are already improving soil health through restoration, de-sealing practices, expanded green spaces and sustainable urban and peri-urban agriculture. FAO aims to reach 1 000 cities by 2030.

These messages echo the findings of FAO's recent flagship reports, including the State of the World's Land and Water Resources for Food and Agriculture 2025 (SOLAW 2025) and the State of Food and Agriculture 2025 (SOFA 2025), which underline that protecting and restoring soils, land and water is essential to strengthening agrifood systems, boosting resilience and meeting the needs of a growing global population.

IFAD and Japan's MAFF connect sesame producers in Bangladesh with Japanese company Euglena

productivity of producers by enhancing cultivation practices and post-harvest handling capacities.

Yokohama, 27 November 2025. The International Fund for Agricultural Development (IFAD), the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries of Japan (MAFF), Euglena Co., Ltd. (Euglena), and Euglena GG Ltd. (Grameen Euglena) announced a new project to improve the lives of small-scale sesame producers in Bangladesh. This project will strive to achieve high quality of sesame seeds for Japanese companies through a "social procurement"¹ approach that aims to create positive societal and environmental impact.

The new initiative was announced today during the official launch of the new public-private-producer partnership supporting it at an event held at the United Nations University in Tokyo.

With the project "Strengthening Sesame Value Chain for Exports in Bangladesh", all partners join forces to help increase both the quality of sesame seeds as well as

the productivity of producers by enhancing cultivation practices and post-harvest handling capacities. Starting in January 2026 in Bangladesh, where sesame presents significant opportunities to diversify agricultural exports, the third project² under the Enhanced Linkages between the Private Sector and Small-scale Producers (ELPS) Initiative will provide the adequate storage infrastructure and control equipment that sesame producers need to tackle key quality bottlenecks to access premium international markets.

IFAD's Associate Vice-President, Donal Brown said: "Initiatives like ELPS particularly matter to us in IFAD, as the focus of our work is rural prosperity and small-scale producers are the backbone of rural economies - yet they often remain disconnected from lucrative markets. ELPS supports bridging this gap by creating public-private-producer partnerships (4Ps) that ensure smallholder farmers are not passive participants in value-chains but active partners in the system that brings food to your table.

Through the initiatives supported

by ELPS, we have seen successful model partnerships, where producers produce for higher-value markets, meet international standards, and earn price premiums,” in a video message broadcasted during the launch event.

“Today, MAFF and IFAD co-hosted the launch event, and I am pleased to see that the collaboration between MAFF and IFAD is progressing. I hope that those who contribute to building sustainable and resilient agri-food system and stakeholders like companies and producers will increase with harnessing ELPS initiative,” said Ken Sasaji, Deputy Director-General, Export and International Affairs Bureau of MAFF.

During the panel discussion, Mitsuru Izumo, Founder and President of Euglena said: “Since our founding, Euglena has been passionate about tackling social challenges in Bangladesh. Through efforts like delivering nutritious cookies to children and supporting local agriculture, we have worked to improve lives and promote sustainability. Drawing on over ten years of experience and networks built through Grameen Euglena, we are excited to take a new step toward realizing social procurement together with IFAD, MAFF, and local smallholder farmers. Through this project, Euglena and Grameen Euglena are committed to making a meaningful contribution to sustainable agriculture, better farmer incomes, and food security in both Japan and Bangladesh”.

Background :

ELPS was launched by MAFF in collaboration with IFAD at the G7 Agriculture Ministers’ Meeting in Miyazaki in April 2023 in response to consumers worldwide demand for sustainability and environmental protection behind food they eat. Through IFAD, a hybrid international financial institution and UN

About 35% of workers in Bangladesh are engaged in the agricultural sector and the sector plays a vital role in employment and land use.

specialized agency, the initiative connects Japanese companies with small-scale producers in developing countries to support the development of sustainable supply chains. This feedback loop improves the productivity and safety of crops in developing countries, all the while it ensures that small-scale producers, who produce about one-third of the world’s food, improve their access to international markets.

Sesame seeds, sesame oil and sesame paste are commonly used in everyday cooking. However, in Japan, the self-sufficiency rate for sesame is less than 0.1%³, with the vast majority of supply dependent on imports mostly from Africa. Given the supply risks associated with political, economic, and social conditions in producing countries, diversifying sourcing regions and enhancing traceability are critical challenges that must be addressed to ensure long-term stability.

About 35% of workers in Bangladesh are engaged in the agricultural sector and the sector plays a vital role in employment and land use. Despite its significance, the sector faces persistent challenges, including low productivity and limited export capacity. A substantial proportion of farmers are smallholders living in poverty. To address these issues, it is imperative to improve crop productivity and safety, while simultaneously fostering export market development through capacity building.

Project Overview

The project will support small-scale producers in rural Bangladesh through the following three pillars:

1. Providing technical support for

sesame producers to improve cultivation practices and post-harvest management to keep the seeds dry.
2. Establishing facilities where producers keep their sesame before it is sold to buyers (decentralized aggregation hubs) with proper storage and quality control equipment.
3. Enhancing market access by connecting producers with local exporters to increase farmers’ incomes.

Note to editors:

1 “Social Procurement” is a concept promoted by the Yunus Social Business and the World Economic Forum, which is defined as the process of companies buying goods or services from social businesses with the explicit intention of creating net positive societal or environmental impact through the company’s procurement function.

2 The first ELPS project “Sustainable Coffee Production Project in Tanzania” was launched together with UCC Ueshima Coffee Co., Ltd. and Marubeni Corporation in September 2024. The second ELPS project “Macadamia Nut Value Chain Strengthening Project in Rwanda” was launched in August 2025 with Osti Japan Co., Ltd. and Rwanda Nuts Company Ltd.

3 Based on MAFF import/export data (2023) and Japan Specialty Crops Seed Association (2023). Follow IFAD on Facebook, Instagram, LinkedIn, TikTok, X, YouTube.

Press release No.: IFAD/91/2025
IFAD is an international financial institution and a United Nations specialized agency. Based in Rome – the United Nations food and agriculture hub – IFAD invests in rural people, empowering them to reduce poverty, increase food security, improve nutrition and strengthen resilience. Since 1978, we have provided more than US\$25 billion in grants and low-interest loans to fund projects in developing countries.

India, IFAD building rural livelihoods and food security

Rome, 10 December 2025. The Government of India and the International Fund for Agricultural Development (IFAD) celebrated their long-standing partnership in Rome yesterday as they showcased successful models of rural transformation that can be replicated and scaled-up across

that have transformed from small groups of women saving together in the 1980s to robust 21st century institutions through which women can access credit, training, and markets – enabling them to start microenterprises, expand farms, and improve their families' incomes.

Speaking at the event, Anu Mathai, Additional Secretary (Department of Economic Affairs), Ministry of Finance, Government of India, and IFAD Alternate Governor, said,

the Global South.

“The investments India and IFAD have made together show what scalable, sustainable development can look like, particularly in the areas of women’s empowerment, food systems transformation and agroecological transitions,” said IFAD President Alvaro Lario in his opening remarks. “Many of the joint investments we delivered together in India have since become models for IFAD programmes globally and for other financial institutions and development organizations and governments around the world.”

He also commended the crucial role India plays in South-South and Triangular Cooperation – in particular, India’s leadership in building rural institutions and value-chain innovation.

IFAD invests in India to integrate small farmers into the market and improve their incomes, sustainably transforming small-scale agriculture into agri-businesses. In the past, for example, IFAD-supported projects pioneered a powerful model of women’s collectives

“India’s partnership with IFAD is built not only on financial support and project implementation, but also on shared values. We believe in development that is inclusive, sustainable, equitable, and participatory. We believe that the real drivers of transformation are rural communities and that our role is to support them with the tools, knowledge, and institutions they need to improve their lives. IFAD has consistently upheld these principles, and it is this alignment of vision that has made our partnership so enduring.”

The India portfolio is one of IFAD’s largest and over 48 years, IFAD has worked closely with the Government of India to finance 36 rural development projects across the country for an overall value of US\$4.4 billion. This includes US\$1.5 billion of IFAD’s direct investment, and six currently ongoing projects – including two at the start-up phase – total US\$459 million. Currently, the domestic co-financing ratio – the proportion of funds invested by India for every dollar mobilized by IFAD – is 2.65

(well above the global target of 0.8), reflecting the high value and level of trust India has placed on the partnership.

Through its India investments, IFAD supports farmers to take up climate-smart and sustainable agricultural practices, such as diversified crops, to build resilience to climate change and market variability. The portfolio also facilitates innovative partnerships between farmers, their organizations and private companies.

Dr. Jujavarapu Balaji, Alternate Permanent Representative to IFAD, said, “It is a privilege to celebrate the successful partnership between India and IFAD here in Italy. As we look into the future, we remain committed to working closely with IFAD to scale up successful models and ensure that rural communities are equipped to meet the challenges and opportunities of a changing world.”

India, a founding member of IFAD, is one of the world’s fastest growing economies and a global leader in reducing poverty at scale. Among IFAD’s largest donors and borrowers, it is a critically important partner. Current projects address projects that address pivotal issues such as increasing market access to over 45,000 enterprises in Meghalaya, and enhancing rural women’s capacity to engage in remunerative employment in Maharashtra. A new project in Jammu and Kashmir aims to enhance the climate resilience of 300,000 small-scale farmers and one with the Uttarakhand government aims to double incomes of rural livelihoods and reduce migration.

Together, India and IFAD are focused on building people’s skills, strengthening community groups, and helping them gain better access to services, resources and markets so they can lead their own development and improve their lives.

Asian Farmers Association Completed own Wrap-Up Finaly Workshop Program

Bangladesh APFP-FO4A National Wrap-up Workshop Dhaka, Bangladesh - COAST Foundation, the national implementing agency of APFP-FO4A in Bangladesh, successfully held a national-level wrap-up workshop on 29-30 November 2025 at the Lakeshore Hotel, Dhaka. The event marked five years of cooperative-based agricultural development under the APFP-FO4A program. The workshop brought together government officials, academia, development partners, and farmer organizations (FOs) to review progress, share insights, and discuss strategies for sustaining and scaling support for small-scale farmers across Bangladesh. The workshop emphasized the critical role of farmers' cooperatives in enhancing sustainable agricultural production and boosting rural economies. Despite producing 60-70% of the nation's food, small-scale farmers continue to face malnutrition and food insecurity. In his speech, S M Sohrab Uddin, Director General, Department of Agricultural Extension, highlighted the importance of careful crop planning and product selection before cultivation. Mariel Zimmermann, Programme Officer, Asia and the Pacific Division, IFAD, stressed the importance of documenting best practices from the programme to encourage replication and wider adoption. Md.

to protect both farmer livelihoods and consumer health. M Rezaul Karim Chowdhury, Executive Director, COAST Foundation moderated the workshop and point out that we have to return to the ecological agriculture for saving the nation from long term harmful impacts from chemical agriculture. Sanat Kumar Bhowmik, Deputy Executive Director of COAST Foundation presented the key-note papers and informed that the Program disburses Tk. 2.08 crore as revolving financing to 6 Farmers organization. He also

shared that the young people are involved with farming more that 25% during the program interventions. Gawher Nayeem Warha, Member Secretary, Disaster Forum, and Acting Chairperson of COAST Foundation emphasized the importance of disseminating these impact stories to encourage youth participation in agriculture. Aatur Rahman Miton, Country Director, Hunger

Free World, highlighted that cooperatives empower farmers, enabling them to secure fair prices, collectively access markets, and strengthen their resilience.

Ahmed Borhan, Director, Center for Social Research, drew attention to the demographic realities of rural villages, where 20-25% of residents are elderly people. He also recommended to conduct research and campaigns to ensure just pricing for agricultural products. Alauddin Sikder, President, Goiata Cooperative (GKUSSL), highlighted the role of cooperatives in indigenous seed production, monitoring fertilizer and pesticide pricing, and coordinating pricing for essential commodities such as salt and potatoes. Mahfuza Akter, President, Youth Committee, GKUSSL, called for the expansion of saline-tolerant seed varieties, particularly in coastal areas, as a key climate adaptation measure.

During the workshop, other young participants shared inspiring impact stories illustrating the transformative potential of cooperative farming. Md. Towfiqul Islam, Secretary, Youth Committee, Ronosia Cooperative increased produc-

tivity and assisted small-scale farmers in mustard oil production and to collectively access markets, achieving better prices and reducing post-harvest losses. Lovely Islam, Swanirvor Nari Kallyan cooperative, Sherpur mentioned that young women members engaged in duck rearing and paddy production. experienced higher incomes. Md. Ismail, Dighon CIG Club, Dinajpur involved in safe vegeta-

ble cultivation were able to provide nutritious food for his families and also able to build stronger market linkages for organic produces. Honey cooperatives in Koyra, Khulna empowered marginalized honey collectors within the Sundaraban to generate income through honey production,

demonstrating the economic potential of non-traditional agricultural products.

The workshop concluded with a common shared commitment to strengthen farmers' cooperatives, bring them under the Ministry of Agriculture's jurisdiction, and promote inclusive participation of women and young farmers.

The Asia-Pacific Farmers' Program (APFP) - Farmers' Organizations for Asia (FO4A) is implemented by the Asian Farmers' Association for Sustainable Rural Development (AFA) and La Via Campesina (LVC), with funding from the European Union (EU) and the International Fund for Agricultural Development (IFAD). The program aims to strengthen the capacities of farmers' organizations to provide economic services, advocate for enabling policies, and promote sustainable livelihoods for small-scale family farmers across Asia.

Laos :

The Asian Farmers' Association for Sustainable Rural Development (AFa) and the Lao Farmer Association (LFA), AFA member in Laos, supported and participated

in the recently concluded International Workshop on Transitioning Towards Agroecology and Regenerative Agriculture (TARASA25), held in Vientiane, Laos, from 25-27 November 2025, and preceded by a Policy Dialogue on 24 November that focused on the Policy Guidelines on Agroecology

Transitions in ASEAN.

During the workshop, AFA representatives shared the Regional Youth Initiatives on Agroecology and highlighted examples of farmers' organizations engaging in policy processes at the global, regional, and national levels. With recognition and support, farmers' organizations can consolidate farmers' voices and translate them into policy recommendations.

The event was hosted by the Lao People's Democratic Republic (Lao PDR), which also leads the Lao Facilitated Initiative on Agroecology for ASEAN (LICA). Co-organized by several institutions, TARASA25 was designed with the following objectives:

1. Share and learn from various global, regional, and local initiatives in the region on agroecology, regenerative agriculture, and other sustainable transformative approaches, and discuss how such efforts can further contribute towards agricultural and food systems transformations.
2. Raise further awareness and support implementation of the ASEAN Policy Guidelines for Agroecology Transitions.
3. Take stock of progress, and

characterize remaining knowledge and implementation gaps regarding the different leverage points identified in the ASEAN Policy Guidelines for Agroecology Transitions

4. Share and exchanges on possible Public Private Partnership (PPP) roadmap in implementation of agroecology and agroecology financing scheme.

5. Explore opportunities and discuss collectively the ways forwards for enhanced collaboration and partnership in the Asia Pacific region to promote food systems transformation through agroecology and regenerative agriculture

Thailand :

Songkhla, Thailand - The implementing Farmers' Organizations (FOs) of the APFP-FO4A program in Thailand held their national wrap-up workshop in Songkhla. The event was led by the Federation of Thai Fisherfolk Associations (FTFA), the national implementing agency of the program.

The workshop highlighted the major achievements and impacts of the program over its five years of implementation in the country, showcasing key results, lessons learned, and progress made in strengthening FOs.

The Asia-Pacific Farmers' Program (APFP) - Farmers' Organizations for Asia (FO4A) is implemented by the Asian Farmers' Association for Sustainable Rural Development (AFA) and La Via Campesina (LVC), with funding from the European Union (EU) and the International Fund for Agricultural Development (IFAD). The program aims to strengthen the capacities of farmers' organizations to provide economic services, advocate for enabling policies, and promote sustainable livelihoods for small-scale family farmers across Asia.

FAO Commemorates International Mountain Day 2025 by spotlighting glacier preservation

The event calls for urgent action to preserve glaciers, and recognises Mountain Future Award-winning projects in Colombia, Kyrgyzstan and Pakistan that protect mountain ecosystems and build resilience.

Rome : December 11, The Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) today celebrated International Mountain Day (IMD) 2025 at its headquarters in Rome, under the theme “Glaciers matter for water, food and livelihoods in mountains and beyond.” The event called attention to the importance of mountains for life, launched a technical brief, and announced the Mountain Future Award 2025 winners.

Approximately 70 percent of the planet’s freshwater is locked in snow and ice, and meltwater from glaciers supports nearly 2 billion people, meeting daily water needs and sustaining hydropower, agriculture, industry, and biodiversity. Yet glaciers are melting at unprecedented rates, putting mountain and downstream communities at increasing risk of water scarcity, natural disasters, and food insecurity.

This year’s theme underscores the ongoing challenges and opportunities in mountain development and fosters alliances that advance posi-

tive outcomes for mountain communities and environments globally.

“Mountain communities continue to show remarkable ingenuity that has helped protect fragile moun-

tain ecosystems for centuries. We need to strengthen support to these communities to help them turn these challenges into opportunities,” FAO Director-General QU Dongyu said in a video message at the high-level event.

Qu noted that FAO has already supported the construction of artificial glaciers in Kyrgyzstan, which in some regions have stored over 1.5 million cubic metres of ice – enough to irrigate stretches of land. “In Bolivia, FAO and the International Atomic Energy Agency (IAEA) are helping install sensors on a glacier to monitor snow accumulation and melt, to better inform farmers and policymakers on water availability,” he added.

Mountain communities, especially youth and Indigenous Peoples, are directly impacted by this crisis, positioning them as key actors in developing innovative solutions and adaptation efforts.

Launch of policy brief

A technical brief titled *Glaciers and mountains – the food and water security and livelihoods nexus* was launched at the event, emphasizing the crucial role of glaciers and other cryosphere components in supporting agricultural production, livelihoods, and food and water

security, in mountain and downstream areas.

Key messages from the Brief:

?Glacier-fed waters are lifelines for food production, sustaining agriculture from high mountain terraces to vast irrigated plains.

?Melting glaciers disrupt food systems and rural livelihoods by undermining crop yields, threatening livestock, and exposing communities to greater risks.

?Sustainable agricultural and ecosystem-based practices offer scalable long-term solutions.

?Local adaptation, combining traditional knowledge and innovative techniques, provides pathways to resilience.

?Policy and financial investments, with priorities including stronger monitoring systems, inclusive governance, transboundary cooperation, and targeted climate finance, should match the scale of the challenge.

Mountain Future Award winners
The Mountain Future Award winners were revealed at the event, celebrating transformative projects that build resilience to glacier-related impacts and strengthen sustainable mountain economies and livelihoods. The three awardees, in the categories of Innovation, Adaptation, and Youth, will receive seed funding to support project implementation, and gain recognition and visibility, demonstrating how local action can contribute to global efforts.

In the Innovation category, Aziz Soltobaev from the Internet Society Kyrgyzstan Chapter was recognized for a low-cost climate-monitoring project that delivers real-time weather and glacier data to remote mountain areas. The project uses affordable sensors and long-range connectivity, trains

youth in Artificial Intelligence monitoring tools, and makes all data openly accessible.

The winners of the Adaptation category were Marcela Fernández and Estefanía Angel Villanueva of Cumbres Blancas for their high-mountain restoration project in Colombia, which accelerates the recovery of water-regulating frailejón and other native páramo species by linking in vitro propagation with local nurseries, strengthens rural and Indigenous capacity, and safeguards the ecosystems that supply most of the country's freshwater.

The Youth category was awarded to Ali Sarwar from the Gulmit Educational & Social Welfare Society, a project empowering young people to lead glacier and water resilience efforts in the Gulmit Valley, Pakistan. Youth are trained in drones, GIS mapping, and sensors to monitor glaciers, water sources, and flood risks. The project engages 100 youth, 50 percent of whom are women, and leverages the strong local organizational setup to strengthen disaster preparedness while building technical skills that support employment and entrepreneurship.

Representatives from Kyrgyzstan, Switzerland, Italy and Peru attended the event, which also included a series of engaging sessions on youth, an interactive photo exhibition titled On the Trail of the Glaciers, and a mountain product food tasting featuring Slow Food producers from Italy's mountain regions.

FAO's role

As the lead UN agency for mountains, and the host of the Mountain Partnership Secretariat, FAO has coordinated and contributed to this International Day for over twenty years. The Mountain Partnership Secretariat is financially supported by the Governments of Italy, Switzerland, Andorra and Ireland.

IFOAM Releases biocontrols preventive practices

BRUSSELS, 26 NOVEMBER 2025-IFOAM Organics Europe welcomes the adoption of the European Parliament's own-initiative report on biocontrol, which calls for a faster registration and uptake of biocontrol.

“IFOAM Organics Europe con-

gratulates MEPs for their efforts made through the compromise amendments to keep the report and the requested measures targeted to biocontrol only. Increasing access to biocontrol must never be a pretext to weaken rules for synthetic pesticides, which remain a major cause of health issues, biodiversity loss, and contamination of soil and water”, stresses Eduardo Cuoco, Director of IFOAM Organics Europe.

The organic movement is highly concerned about the leak of the European Commission's omnibus proposal, which reveals plans to amend Regulation (EC) 1107/2009 on the placing of Plant Protection Product (PPP) to the market to grant unlimited approvals for all types of PPPs, removing Member States' obligation to consider the latest independent science and doubling grace periods to keep using hazardous pesticides. “Maintaining synthetic pesticides on the market indefinitely would be in complete contradiction with the ambition to increase the use of biocontrol and would be a serious step backward for public health and the environment. We command the European Commission's sense of responsibility for following MEPs in keeping the discussion focused on biocontrol only,” concluded Cuoco.

When it comes to biocontrol, the organic sector welcomes the clear demands from MEPs, notably the introduction of an EU-wide definition, adapted risk assessment for biocontrol products, a stronger mutual recognition procedure, facilitated renewal process, provisional authorisations, support to small and medium-sized enterprises applying during the application preparation process, and increased capacity for EFSA and national competent authorities.

“The call for addressing the current regulatory barriers hampering the availability and access for biocontrol is welcome,” highlights Jan Plagge, President of IFOAM Organics Europe. He continues, “biocontrol products are an important tool in the holistic strategies used by organic farmers to manage pests and diseases. Yet, their availability is limited because the risk assessment and approval procedure had been made for synthetic pesticides, which are fundamentally different from biocontrol”. Nonetheless, while highlighting that biocontrol can help reduce dependency on synthetic pesticides, the report continues to frame biocontrol as a complement to synthetic pesticides in a “wider toolbox”, noting that biocontrol cannot always substitute synthetic pesticides. “It is true that simply substituting one input for another is not the solution. This is why we need broader measures to drive real changes in agricultural practices. The EU must take as an example the complementary plant health strategies developed by organic farmers - based primarily on preventive agronomic practices such as selecting resilient varieties, implementing crop rotations, and promoting functional biodiversity - which successfully manage plant health while limiting the use of ex-

ternal inputs”, highlighted Jan Plagge. “Biocontrol is not a silver bullet. It only works well in well-managed ecosystems and as part of combination strategies,” he concluded.

Biocontrol refers to nature-derived organisms and substances - such as essential oils, (micro)organisms, or semiochemicals - used to manage plant health. In organic systems, biocontrol constitutes a tool among others to address pests and diseases. Most of the time, preventive and agronomic measures like crop rotation, the choice of variety, or the use of natural enemies are sufficient. In fact, only 10% of organic agricultural land requires the use of natural substances in addition to preventive agronomic measures, with some crops requiring more than others, like fruits and grapes

BRUSSELS, 04 DECEMBER 2025 - Following strong political pressures surrounding the legislative proposal of so-called “New Genomic Techniques”, EU institutions have reached a provisional agreement with major deficiencies for farmers, breeders, producers, consumers, and the environment. IFOAM Organics Europe now urges policymakers in the Parliament to rectify this mistake and defend their original demands on the topic of patents on NGT crops and traceability.

“The provisional agreement is a striking testimony to the continuous pressure to force a conclusion on the NGT proposal as soon as possible and at any cost. The stakes of these negotiations are high: largely on the basis of hypothetical promises about the potential sustainability of NGTs, the future of European breeding, farming, and food is being put at risk, as well as consumers’ freedom of choice and right to know what is in their food based on clear labeling provisions”, said Jan Plagge,

president of IFOAM Organics Europe.

He continued: “In 2024, MEPs from across the whole political spectrum rightfully cast their vote to introduce a clear approach in the official parliament position, both on the topic of patents on NGT crops and a product label based on full supply chain traceability to safeguard the entrepreneurial freedom of Europe’s food companies. Now that the file goes back to the ENVI committee and the plenary, the Parliament must make use of this last opportunity to defend these important safeguards, rather than being pressured into accepting a negotiated agreement that has drifted far away from their original demands”.

Jan Plagge concludes: “This trilogue agreement includes no effective provision to limit the scope of patents and protect the freedom to operate of traditional European breeders. Without an effective legal solution, the EU risks hindering real innovation in plant breeding, rather than promoting it. It is difficult to understand how Parliament’s negotiators could simply back off from the European Parliament’s clear demands to protect the European SMEs and food sovereignty

WFP prioritize feeding 110 millions

18 November 2025

ROME, Italy – The world is facing a global hunger crisis with inadequate resources to respond, the United Nations World Food Programme (WFP) warned today. According to WFP’s 2026 Global Outlook, a staggering 318 million people face crisis levels of hunger or worse next year - more than double the figure recorded in 2019. However, declines in global humanitarian funding are forcing WFP to prioritize food assistance

to roughly one-third of those in need. In 2026, the agency aims to reach 110 million of the most vulnerable at an estimated cost of \$13 billion, but current funding forecasts indicate WFP may only receive close to half that goal.

“The world is grappling with simultaneous famines - in Gaza and parts of Sudan. This is completely unacceptable in the twenty-first century,” stressed Cindy McCain, WFP Executive Director. “Across the globe, hunger is becoming more entrenched. WFP has proven time and again that early, effective, and innovative solutions can save lives and change lives-but we desperately need more support to continue this vital work.”

In 2025 WFP’s famine prevention efforts pulled several communities back from the brink of starvation. Yet, the global food crisis shows no signs of abating in 2026 as conflict, extreme weather events, and economic instability are expected to drive another year of severe food insecurity.

In 2026, WFP will deliver emergency food and nutrition assistance, support and training for communities to help them become more resilient to food shocks, and technical support to empower national systems. Leveraging innovation and technology will be a key enabler to level-up our response to vulnerable families who depend on humanitarian assistance to survive.

“WFP provides a critical lifeline to people on the frontlines of conflicts and weather disasters, as well as those forced to leave their homes, and we are transforming how we work to invest in long-term solutions to address food insecurity,” Executive Director McCain added. “Ending entrenched hunger demands much more sustained support and real global commitment and collaboration.”

New Regional Hub launched to strengthen climate action across Hindu Kush Himalaya

December 3, "UN Climate Change and ICIMOD and its Regional Member Countries (RMCs) launched the Hindu Kush Himalaya Regional Climate Action and

Pakistan. The hub aims to provide sustained capacity building and promote data and experience sharing across the region.

The HKHRCATH was launched

Nationally Determined Contributions (NDCs), where support is most needed, and what climate impacts are demanding our urgent attention. For the HKH region,

robust transparency is critical. The fragility of mountain ecosystems and the shared vulnerability to climate change demand timely, reliable, and robust information to inform effective evidence-based policy and resource mobilisation."

The hub is designed to enable participating countries to better support national decision-makers, investors, and stakeholders in accelerating mitigation and adaptation action and in im-

plementing the ETF, thereby building mutual trust and confidence. The outcomes of the regional consultation will define the hub's activities as a platform for accessing resources and as a regional technical centre.

The launch follows the UN Climate Change Conference in Belém, Brazil, where ICIMOD and its RMCs advanced the mountain agenda including on climate finance, and transparent climate reporting, including on loss and damage.

The Hindu Kush Himalaya (HKH) region, often known as the 'Water Tower of Asia' is at the forefront of climate change, experiencing faster warming than the global average, and increased and more extreme weather events including floods, droughts and intense rainfall, which impact the lives and livelihoods of billions.

ICIMOD welcomes this regional hub as a new gateway for strengthened regional collaboration and knowledge sharing with the aim of advancing solutions and financing among HKH countries.

Transparency Hub (HKHRCATH).

"HKHRCATH aims to provide sustained capacity building and promote data sharing, enabling countries to better support national decision-makers in accelerating climate action and implementing transparent climate reporting.

"The hub is a new gateway for regional cooperation, capacity strengthening and knowledge sharing, helping ICIMOD's RMCs fulfil commitments in global multilateral environmental agreements.

Paro, Bhutan, 3 December 2025 - The United Nations Framework Convention on Climate Change (also known as UN Climate Change) and the International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD) launched the Hindu Kush Himalaya Regional Climate Action Transparency Hub (HKHRCATH) on 2 December.

The launch builds on a three-year memorandum of understanding, establishing a dedicated platform for ICIMOD's eight RMCs - Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, China, India, Nepal, Myanmar, and

during a Regional Stakeholders Consultation Workshop in Paro, which brought together country representatives to define priority actions for implementing the Paris Agreement's Enhanced Transparency Framework (ETF) across the region.

"This is a leap forward in increasing the pace of climate action in the region," said Pema Gyamtsho, Director General of ICIMOD. "The transparency hub will be a platform for all countries of the HKH to understand their progress on commitments, define challenges, and collaborate on shared climate issues. It will enhance our the capacity of our Regional Member Countries in delivering and reporting their commitments."

Speaking for the UNFCCC secretariat, Jigme, Manager of the Transparency division, said, "The enhanced transparency framework (ETF) is not merely a technical reporting requirement; it is the backbone of mutual trust and collective ambition. The ETF is the mechanism that allows us all to see clearly: where progress is being made on

कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनौं

- ◆ कृषियोग्य जमीनमा खेती गरौं, बाँझो नराखौं,
- ◆ स्थानीय उत्पादनलाई बजारसम्म पुऱ्याउन बजार संयन्त्रको विकास गरौं,
- ◆ कृषि उत्पादनको उचित मूल्य निर्धारण गरौं,
- ◆ आयातित् वस्तुलाई प्रतिस्थापन गरौं,
- ◆ आधुनिक प्रविधि र सिँचाई प्रणालीको प्रयोग गरि उत्पादन बढाऔं,
- ◆ कृषकलाई आवश्यक मल, बीउ, समयमै उपलब्ध गराऔं,
- ◆ कृषकलाई सीप, तालिम र सहूलियत ऋण उपलब्ध गराऔं,
- ◆ कृषि सहकारी, समूह खेतीमार्फत सामूहिक खेतीमा आवद्ध होऔं,
- ◆ युवाहरुलाई कृषिमा आकर्षित गर्न नवीन अवसर र प्रविधि उपलब्ध गराऔं,
- ◆ कृषि पेशाप्रति सम्मान र गौरव गरौं ।

कृषि उत्पादन बढाऔं, आत्मनिर्भर बनौं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड